

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
KULTŪRŲ STUDIJŲ IR ETNOLOGIJOS KATEDRA

Jurgita Kveškevičienė

**JAUNIMO ŠOKIŲ VAKARAI KAUNE: SOCIALINIS IR KULTŪRINIS
ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

Lyginamųjų kultūrų studijų programa, valstybinis kodas 612U80001

Etnologijos ir folkloristikos studijų kryptis

Vadovė dr. Asta Venskienė _____

(Parašas) (Data)

Apginta prof. dr. Ineta Dabašinskienė _____

(Parašas) (Data)

Kaunas, 2015

Turinys

Santrauka.....	2
Summary.....	3
ĮVADAS.....	4
I. INFORMACIJA APIE ŠOKIŲ VAKARUS SOVIETMEČIO SPAUDOJE.....	10
II. KAUNO MIESTO JAUNIMO ŠOKIAI XX a. 7–9DEŠIMTMEČIAIS.....	13
1. Šokių vakarų raida.....	14
2. Šokių rengimo vietos ir laikas.....	19
3. Respondentų požiūris į socialinius jaunimo skirtumus ir ir jų įtaką šokių vietos prestižui.....	27
III. ETIKETAS KAUNO MIESTO ŠOKIUOSE.....	34
1. Šokių lankytojų išvaizda.....	35
2. Šokių vakaro eiga.....	38
3. Šokių vakaro pabaiga.....	42
4. Konfliktai ir jų priežastys.....	45
IŠVADOS.....	51
LITERATŪRA.....	53
ŠALTINIAI.....	54
PRIEDAI	
Klausimynas „Kauno miesto jaunimo šokiai sovietmečiu“.....	56
Anketa „Kauno miesto jaunimo šokiai sovietmečiu“.....	58
Rekomenduojamų dainų sąrašas.....	60

SANTRAUKA

Jaunystė – trumpas žmogaus gyvenimo tarpsnis, kurio metu vyksta svarbūs žmogaus brendimo ir socializacijos procesai. Jaunimo socializacija vyksta ne tik mokantis ar dirbant, bet ir maloniai leidžiant laisvalaikį. Vienas iš mėgiamiausių jaunimo laisvalaikio leidimo būdų – lankymasis šokių vakaruose. Šio darbo objektas – Kauno miesto šokių vakarų lankytojai XX a. 7–9 dešimtmečiais. Darbo tikslas – ištirti skirtingų Kauno miesto šokių vietų socialinę ir kultūrinę aplinką. Socialiniai bei kultūriniai šokių aspektai tiriami per šokių vakarų raidą, jų rengimo vietas, jaunimo bendravimą bei elgesį skirtinguose Kauno miesto šokiuose.

Kauno miestas tyrimui pasirinktas dėl jame studijavusio ir dirbusio jaunimo gausos. Tiriamasis laikotarpis pasirinktas atsižvelgiant į respondentų amžių bei dėl to, kad šiuo laikotarpiu vyko vakarietiškos kultūros nulemti jaunimo mąstymo, išvaizdos ir muzikos skonio pokyčiai.

Darbe naudoti lyginamasis, analizės ir aprašomasis metodai. Tyrimo duomenys rinkti 2013–2015 m. Iš viso apklausti 56 respondentai, tiriamuoju laikotarpiu gyvenę Kaune. Pusiaus struktūruoto interviu metodu apklausti 36 respondentai, likę 20 respondentų apklausti atviro pobūdžio anketų pagalba.

Darbą sudaro įvadas, trys dėstymo dalys ir išvados. Pirmoje dalyje analizuojami XX a. 6–9 dešimtmečiais Lietuvos spaudoje publikuoti straipsniai, kuriuose aprašomi šokių vakarai, rengti Kauno mieste ir švietėjiško pobūdžio straipsniai, pristatantys šokių vakarų aktualijas. Antroje dėstymo dalyje apžvelgiama šokių vakarų raida, populiariausios Kauno miesto šokių vietos, nustatomi jaunimo socialiniai skirtumai ir jų įtaka šokių vietos pasirinkimui. Trečioje dėstymo dalyje analizuojamas šokių vakarų etiketas ir jo pokyčiai tiriamuoju laikotarpiu, šokių metu kilę konfliktai, juos išprovokavusios priežastys.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinius skirtumus labiau akcentavo inteligentijos sluoksniui priskiriami studentai, darbininkų socialiniam sluoksniui priklausę jaunuoliai teigė socialinių sluosnių nepastebėję. Studentai labiau mėgo lankytis būtent jiems skirtuose aukštųjų mokyklų rengiamuose šokiuose, darbininkai – darbininkiškuose šokiuose, o visas miesto jaunimas susitikdavo miesto kultūrinėse erdvėse rengtuose šokių vakaruose. Studentiški šokiai pasižymėjo kultūringais lankytojais, malonia šokių aplinka, darbininkų šokiai garsėjo nekultūringų, girtų jaunuolių gausa, įtempta atmosfera, o miesto šokiai buvo tarpinė grandis tarp studentų ir darbininkų šokių.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, šokių vakarai, socialinės grupės, konfliktai.

SUMMARY

Youth is short term of the human life in which is happening important human being processed: maturation and socialization. These processes happen not only during the learning or working, but also by spending free time. One of the favourite ways of youth leisure is going to the dance. The object is – the dance eve visitors in Kaunas in 20th century 7 - 9 decade. The aim of this work – to find out the different social and cultural environment of city dancing places in Kaunas. The Social and cultural dancing aspects are investigated through the dancing even, its' arrange place, the young people conversation and behavior in different Kaunas city dances. Kaunas was chosen because of many students, who were studying and working in this city. The research period was chosen due to respondents' age; and because of pro-western culture influence on young people thought, look and the taste of music.

In this work were used comparative, analysis and descriptive methods. The data of research were collected in 2013 -2015. Overall, it was 56 respondents, who were living in Kaunas through the research period. The interview was taken from 36 respondents; 20 people were asked by filling in the questionnaire.

The work structure is from the preface, three main parts and the conclusion. In the first part is analyzing publications and articles in periodical Lithuania's printing in 20th century 6 – 9 decades; the periodical is about the dancing evens in Kaunas city. Also, it was included educative articles about the topicality of dancing evens. In the second part of the work is overlook dancing even process, the most popular dancing places in Kaunas; finding out the social differences between young people and its' influence to the choice of the dance place. In the third part is analyzing dancing even etiquette and its changes during the period of research; the conflicts and causes of it during the event.

To summarize, it can be said, that social differences was noticed in the set of intelligentsia students; young people from working class claims, they did not notice any differences between classes. Students preferred going to high school dances, working class people – to their social class dances; and all youth of the city was going to the dance even organized in the cultural space of the city. To the student dances characteristic were cultured visitors, nice environment of the dance; worker dances were full of uncultured, drunk youth, the atmosphere was strict; the city dances were something between students and workers dance evens.

Key words: youth, dance even, social groups, conflicts.

IVADAS

Jaunystė – tai tam tikras, ribotą laiką trunkantis žmogaus gyvenimo tarpsnis, tačiau jaunystės ribos yra santykinės. Ž. Šaknys nurodo, kad jaunystės pradžia sietina su perėjimu į pusbernio ir pusmergės (sugebama nudirbti daugumą suaugusio tos lyties žmogaus darbų) arba berno ir mergos (sugeba nudirbti visus suaugusio tos lyties žmogaus darbus) socialinę amžiaus kategoriją.¹ Pagal šį apibrėžimą jaunyste galima vadinti 16–21 žmogaus gyvenimo metus. Šiuo laiku jaunuolis subręsta tiek fiziškai, tiek ir socialiai. R. Račiūnaitė-Paužuolienė teigia: „jaunystė – tai meilės, šeimos kūrimo, taip pat brandžios suaugusiųjų draugystės laikas. Šiame amžiaus tarpsnyje (apie 18–25 m.) jaunas žmogus ne tik ieško savo tapatumo, bet ir siekia kitų žmonių artumo – meilės ir draugystės“.² Rusų tyrėja O. Ščenina konkrečiau amžiaus nenurodo ir jaunimą apibūdina kaip socialinę – demografinę grupę, išskiriamą iš kitų socialinių grupių dėl savo amžiaus charakteristikų, padėties visuomenėje, vertybių, pomėgių bei poreikių.³ Pereinant į suaugusio žmogaus statusą, jaunuolis privalo įgyti tam tikrų įgūdžių ir žinių, R. Žukauskienės teigimu: „pasirengti suaugusio žmogaus gyvenimui – tai pasiekti emocinę ir ekonominę nepriklausomybę, įgyti socialinių įgūdžių, reikalingų pilietiniam kompetetingumui palaikyti, profesijai pasirinkti ir pasirengti darbinei veiklai, vedyboms bei šeimyniniam gyvenimui“.⁴ Šio darbo autorė, remdamasi empirinio tyrimo duomenimis, žodžiu jaunimas įvardins 15–21 metų jaunuolius, nes tokio amžiaus jaunimo vienas mėgiamiausių laisvalaikio leidimo būdų sovietmečiu buvo šokiai.

Tyrimui XX a. 7–9 dešimtmečių laikotarpis pasirinktas dėl respondentų amžiaus ir jų lankymosi šokių vakaruose laikotarpio, taip pat dėl to, kad šiuo laikotarpiu į sovietines šalis plūsteli vakarietiška kultūra, keisdama ne tik jaunuolių mąstymą, bet ir išvaizdą, muzikinį skonį. Todėl šio darbo **objektas** – Kauno miesto šokių vakarų lankytojai XX a. 7–9 dešimtmečiais.

Tyrimo **problema** – ar priklausymas skirtingoms socialinėms grupėms turėjo įtakos jaunimo bendravimui ir jų elgsenai Kauno mieste vykusiuose šokuose XX a. 7–9 dešimtmečiais?

---

¹ Šaknys Ž. B. Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje. Jaunimo vakarėliai. *Lietuvos etnologija*. Vilnius: 2001. P. 10–11

² Račiūnaitė R. *Vyro ir moters amžiaus tarpniai*. Prieiga per internetą <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fisc.su.lt%2Fold%2Fdownloads%2F%2527Vyro%2520ir%2520moters%2520amziaus%2520tarpsniai%2527.doc&ei=5RhKVbPcOcgIyAPbooHQDg&usq=AFQjCNHwLTNtem0YQPf43jFQ0mLNXaMW7w&sig2=1VT7UgrOVtgNae94i2eTQ&bvm=bv.92291466.d.bGg> (žiūrėta 2015-04-15)

³ Щенина О.Г. *Молодежь в современной России*. 2005. P. 4 Prieiga per internetą <http://viperson.ru/articles/schenina-o-g-molodezh-v-sovremennoy-rossii-240870> (žiūrėta 2015-04-15)

⁴ Žukauskienė V. *Raidos psichologija*. Vilnius: 1998. P. 309

Šio darbo **tikslas** – ištirti skirtingų Kauno miesto šokių vietų socialinę ir kultūrinę aplinką. Tikslui pasiekti išskirti tokie **uždaviniai**:

1. Apžvelgti Kauno miesto šokių vertinimus XX a. 6–9 deš. Lietuvos spaudoje.
2. Remiantis respondentų prisiminimais, nustatyti Kauno mieste rengtų šokių vietas ir jų visuomeninį prestižą.
3. Nustatyti skirtingų socialinių grupių jaunimo šokių vietos pasirinkimo kriterijus, elgesio, bendravimo ypatumus šokių vakaruose.
4. Išanalizuoti šokių vakarų etiketo taisykles ir jų pokyčius tiriamuoju laikotarpiu.
5. Išsiaiškinti šokių vakaruose kilusių konfliktų priežastis.

Keliama **hipotezė** – priklausymas skirtingiems socialiniams sluoksniams lėmė jaunų žmonių bendravimo ir jų elgesio šokių metu ypatumus.

Darbo naujumas ir aktualumas. Darbo naujumą nusako pasirinktas tyrimo objektas. Etnologiniai tyrimai apie sovietmečiu vykusius jaunimo šokius Kauno mieste nebuvo atliekami, todėl šis tyrimas leido pirmą kartą pažvelgti į XX a. antrosios pusės jaunimo šokius, socialinius jaunimo santykius juose. Taip pat tyrimas padėjo užpildyti sovietinio laikotarpio visuomenės gyvenimo tyrimų spragas.

Sovietmetis Lietuvoje truko XX a. 5–9 dešimtmečiais ir šio laikotarpio negalima vadinti tik politine santvarka, anot A. Čepaitienės: „sovietmetis – tai kitu laiku apibrėžiama sąvoka. Jis atpažįstamas ir įvertinamas per santykį su *kitu* laikotarpiu, taip pat kaip ir su *kita* visuomene, bendruomene, šalimi. Tai visais atžvilgiais kitoks gyvenimas. Jo socialiniai ir kultūriniai procesai yra nevienareikšmiai ir gerokai sudėtingesni nei politiniai vertinimai“.⁵ Šios santvarkos pasekoje Lietuva keitėsi ne tik politiškai, socialiai, bet ir kultūriškai. Šimtmečiais gyvavusios ir iš kartos į kartą perduodamos vertybės, tradicijos sparčiai keitėsi, keisdamos ir kasdienį žmonių gyvenimą. Oficialiojoje versijoje tarybinė visuomenė buvo pripažįstama kaip „laisva nuo nesuderinamų prieštaravimų“ ir „klasinių susidūrimų“ ir todėl vertinta kaip „draugiško bendradarbiavimo tarp darbininkų, valstiečių ir inteligentijos visuomenė“.⁶ Šis bendradarbiavimas laikytas tarybinės visuomenės moraline – politine vienybe, tačiau realybėje socialinės grupės egzistavo ir išsiskyrė. Socialistinėje sistemoje svarbiausiais socialiniais skirtumais susiję su dirbančiųjų vieta visuomeninio darbo pasidalijomo struktūroje, tai yra – profesija. Max'o Weber'io teorija, kurią savo straipsnyje

---

⁵ Čepaitienė A. *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas. Besikeičianti Lietuva XX a.* Vilnius: 2013. P. 556

⁶ Руткевич М. Н. О социальной структуре советского общества. *Социальная политика. Социальная структура.* Москва, 1999. P. 20

nurodo V. Morkevičius ir Z. Norkus,⁷ teigia, kad tos pačios socialinės klasės žmonės, turi tuos pačius „gyvenimo šansus“ (vok. Lebenschancen) – tai yra gyventi panašų gyvenimą ekonominiu, politiniu bei kultūriniu atžvilgiais. Tarybinės visuomenės klasės formavosi ne tik ekonominiu, tačiau ir prestižo pagrindu. A. Matulionis išskyrė tris socialines klases, susiformavusias ekonominiu pagrindu ir egzistavusias tarybinėje visuomenėje:

1. Darbininkų;
2. Kolūkiečių;
3. Inteligentų.⁸

Visuomeniniame darbo pasidalijime šie žmonės skirstomi į: užsiimančius fiziniu bei protiniu darbu. Pirmosios dvi grupės skirtinos fizine veikla užsiimančių žmonių kategorijai, o paskutinioji – protinio darbo. M. Rutkevičius inteligentus skiria į:

1. Aukštos kvalifikacijos protinio darbo specialistus (mokytojai, gydytojai, inžinieriai, mokslininkai ir kt.);
2. Tarnautojus (sekretoriai, apskaitininkai, dalis pardavėjų).⁹

Remiantis A. Matulionio socialinių klasių išskyrimu, tyrime dalyvavę respondentai išskiriami į kelias socialines grupes. Akademinių Kauno jaunimą galima skirti inteligentijos socialinei grupei, nes baigę studijas jie papildė *specialistų* gretas. Besimokantys profesinėse mokyklose ir dirbantys jaunuoliai skirtini darbininkų socialinei grupei. Socialiniam susisluoksniavimui įtakos galėjo turėti ir tai, kad drauge su fabrikais ir gamyklomis sovietmečiu Kaune pagausėjo darbininkų socialinis sluoksnis, kuris apsigyveno specialiai jiems statomuose naujuose miesto mikrorajonuose. Tokiu būdu senieji miesto gyventojai įsikūrė centriniuose miesto rajonuose, o naujieji – specialiai jiems pastatytuose daugiabučių namų kvartaluose. Gyvenant, mokantis ir linksminantis, visų grupių jaunuoliai neišvengiamai susitikdavo, tačiau kiekvienos socialinės grupės jaunimas turėjo specialiai jiems skirtas kultūros vietas, kuriose jie pramogavo ir leido savo laisvalaikį. Šios laisvalaikio vietos skyrėsi ne tik geografinė savo išsidėstymo vieta, tačiau ir vidine kultūra, lankytojais.

Atliekant tyrimą taikyta kompleksinė **metodologija**. Tyrimo metodai pasirinkti atsižvelgiant į atliekamo darbo specifiką – siekį išnagrinėti tiriamą problemą įvairiais aspektais. Empirinė medžiaga rinkta pusiau struktūruoto interviu metodu ir anketuojant, naudojant darbo autorės sudarytą klausimyną „Kauno miesto jaunimo šokiai sovietmečiu“.

⁷ Morkevičius V., Norkus Z. Šiuolaikinės Lietuvos klasinė struktūra: neovėberiška analizė. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. Vilnius, 2012, Nr. 2 (31). P. 93

⁸ Matulionis A. V. *Sociologija*. Vilnius, 2002. P. 123

⁹ Руткевич М. Н. О социальной структуре советского общества. *Социальная политика. Социальная структура*. Москва, 1999. P. 24

Rašant darbą buvo taikomi lyginamasis, analizės ir aprašomasis metodai. Lyginamuoju metodu lyginami skirtingų socialinių grupių respondentų pateikti duomenys. Taip pat analizuojamas respondentų požiūris į skirtingų socialinių grupių elgseną, bendravimą, saugumo ir kitokias situacijas darbininkams ir studentams skirtuose šokiuose ir siekiama parodyti šokių kultūros kaitą tiriamuoju laikotarpiu. Tyrimo metu surinkti duomenys bus analizuojami remiantis *emic* pozicija. Pagal vokiečių mokslininko M. Veberio suformuluotą „gyvenimo šansų“ teoriją, darbe siekiama nustatyti skirtingų socialinių grupių jaunuolių mąstymo ir elgsenos ypatumus.¹⁰

Darbe naudojama empirinė medžiaga, surinkta Kauno mieste 2013–2015 m. Iš viso apklausti 56 respondentai (35 moterys ir 21 vyras). Pusiausruktūroto interviu būdu apklausti 36 respondentai, anketuojant apklausta 20 respondentų. Pateikėjų amžiaus lentelė:

Respondentų amžius	Vyrai	Moterys	Iš viso
40–50 metų	8	12	20
50–60 metų	8	9	17
60–70 metų	3	8	11
70 metų ir daugiau	2	6	8
Iš viso	21	35	56

Kaip matome, didžiausią grupę sudaro 40 – 60 metų pateikėjai, šokiuose lankęsi apytikriai 1975 – 1989 metais. Šiam tyrimui svarbus respondentų išsilavinimas. Išsilavinimas procentais:

1. Aukštasis – 48 proc. respondentų;
2. Aukštesnysis – 16 proc. respondentų;
3. Specialusis vidurinis – 14 proc. respondentų;
4. Vidurinis – 18 proc. respondentų.

Likę 4 proc. pateikėjų nenurodė įgyto išsilavinimo. Renkant duomenis, siekta dviejų tikslų: 1) užrašyti kuo daugiau unikalios medžiagos, žinomos tik pateikėjams, 2) surinkti pakankamą kiekį informacijos, kad būtų galima atlikti apibendrinimus ir ištirti pokyčius analizuojamu laikotarpiu.

Darbe naudojami **terminai ir pagrindinės sąvokos**:

¹⁰ Morkevičius V., Norkus Z. Šiuolaikinės Lietuvos klasinė struktūra: neovėberiška analizė. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. Vilnius, 2012, Nr. 2 (31). P. 93

Terminas *šokių vakaras* darbe bus naudojamas kaip bendrinis visų rūšių šokių pavadinimas;

Šokiai – pasilinksminimo vakaras, kuriame šokama¹¹;

Diskoteka – jaunimo renginys, kur šokama, klausomasi muzikos įrašų ir pan., vakarėlis¹² ;

Inteligentija – socialinė grupė žmonių, dirbančių aukštos kvalifikacijos protinį darbą, kuriam reikalingas aukštasis išsilavinimas, ir turinti savitą moralės bei kultūros supratimą¹³. Darbe terminu inteligentas, įvardinami aukštosiose mokyklose besimokantys jaunuoliai.

Darbininkai – žmonės, dirbantys fizinį rankų darbą gamybos srityje, valstybinėse įmonėse ar įstaigose.¹⁴

Studentiški šokiai – šokiai, rengti aukštosiose mokyklose, skirti akademiniam jaunimui.

Miesto šokiai – šokių vakarai, rengti įvairiose miesto kultūrinėse erdvėse.

Darbininkų šokiai – šokiai rengti prie gamyklų ar fabriklų įrengtuose kultūros klubuose, skirti dirbančiam jaunimui linksintis.

Šaltiniai. Pagrindinis šaltinis rašant šį darbą yra darbo autorės 2013–2015 m. atlikti lauko tyrimai, kurių metu apklausti 56 respondentai, užfiksuoti 342 puslapiai iššifruotos medžiagos. Medžiaga saugoma Kultūrų studijų ir etnologijos katedros rankraštyne, bylos nr. 2499. Kaip šaltinis naudota ir sovietmečio spauda. Analizei panaudoti 24 straipsniai, kuriuose aprašyti Kauno mieste vykę šokių vakarai. Analizuojami straipsniai publikuoti 1954–1986 m. 15 publikacijų išspausdinta dienraštyje „Kauno tiesa“. Dienraštyje „Vakarinės naujienos“ bei žurnale „Jaunimo gretos“ publikuota po 2 straipsnius. Po 1 straipsnį išspausdino dienraštis „Komjaunimo tiesa“ bei žurnalai „Kultūros barai“, „Gimtas kraštas“, „Darbas ir poilsis“.

Tyrinėjimai. Rusų tyrėjo M. Rutkevičiaus socialinių klasių tyrimai supažindina su tarybinių šalių socialinės sistemos ypatumais, autoriaus pateikti inteligentijos ir darbininkų klasės apibrėžimai darbe naudojami jaunimo socialiniam statusui apibrėžti.¹⁵ Plačiausiai ir išsamiausiai jaunimo klausimą Lietuvoje tyrinėjo Ž. B. Šaknys. Mokslininkas savo darbuose aptarė jaunimo brandos apeigas, jaunimo bendruomenių susiformavimo klausimą, ypač daug dėmesio skyrė jaunų žmonių socializacijai laisvalaikio ir po darbų vykusiuose pasilinksminimuose. Ž. Šaknio tyrimų medžiaga padėjo apibrėžti

---

¹¹ Terminų žodynas. Prieiga per internetą <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/SS/sokiai> (žiūrėta 2015-04-15)

¹² Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą <http://dz.lki.lt/search/> (žiūrėta 2015-04-15)

¹³ Raškauskas. A. Sovietinės Lietuvos inteligentija. Savivaldos konstravimas. *Darbai ir dienos*. T. 49. Vilnius, 2008.

¹⁴ Руткевич М. Н. О социальной структуре советского общества. *Социальная политика. Социальная структура*. Москва, 1999

¹⁵ Руткевич М. Н. О социальной структуре советского общества. *Социальная политика. Социальная структура*. Москва, 1999

jaunimo amžiaus ribas, nustatyti lietuviškų tradicijų kaitos požymius miesto jaunimo kultūroje.¹⁶ Diskotekų apibrėžimas, organizaciniai diskotekų klausimai plačiai pristatomi Mokslinės metodinės kultūros centro prie LTSR kultūros ministerijos išleistoje trijų dalių metodinėje knygelėje.¹⁷ Šiuose lediniuose siekta pateikti oficialiosios pozicijos ir realiai egzistavusios situacijos palyginimą, taip pat palyginti XX a. 9 dešimtmetyje vykdytos apklausos ir šiame tyrime surinktus duomenis, nurodančius šokių lankymo priežastis. Tirdama jaunimo subkultūras, E. Ramanauskaitė išsamiai nagrinėjo XX a. 8 dešimtmečio Kauno neramumus, jaunimo madas bei gyvenimą.¹⁸ Šie tyrimai padeda nustatyti jaunimo požiūrį į besikeičiantį laikotarpį ir iš Vakarų atklystančias muzikos ir išvaizdos madas. Lietuvos kaimo gyventojų etiketo taisyklės savo monografijoje nagrinėja A. Bylaitė-Žakaitienė, tačiau darbo autorės nuomone, bendros etiketo taisyklės buvo labai panašios ir Lietuvos kaime, ir mieste, todėl tiriant etiketo taisyklės ir remtasi minėta A. Bylaitės-Žakaitienės monografija.¹⁹

Darbo struktūra. Šis darbas sudarytas iš įvado, trijų dėstymo dalių, išvadų. Pirmoje dėstymo dalyje „Šokių vakarų vertinimas Lietuvos spaudoje sovietmečiu“ analizuojami XX a. 6–9 dešimtmečiais Lietuvos spaudoje publikuoti straipsniai, kuriuose aprašomi šokių vakarai, rengti Kauno mieste, bei švietėjiško pobūdžio straipsniai pristatantys šokių vakarų aktualijas. Antroji dėstymo dalis „Kauno miesto jaunimo šokiai XX a. 7–9 dešimtmečiais“, sudaryta iš 3 skyrių: „Šokių vakarų raida“; „Šokių rengimo vietos ir laikas“; „Respondentų požiūris į socialinius jaunimo skirtumus ir jų įtaką šokių vietos prestižui“. Šioje dėstymo dalyje apžvelgiama šokių vakarų raida, populiariausios Kauno miesto šokių vietos, nustatomi jaunimo socialiniai skirtumai ir jų įtaka šokių vietos pasirinkimui. Trečioji dėstymo dalis „Etiketas Kauno miesto šokiuose“, sudaryta iš 4 skyrių: „Šokių lankytojų išvaizda“; „Šokių vakaro eiga“; „Šokių vakaro pabaiga“; „Konfliktai ir jų priežastys“. Šioje dėstymo dalyje analizuojamas šokių vakarų etiketas ir jo pokyčiai tiriamuoju laikotarpiu, šokių metu kilę konfliktai ir juos išprovokavusios priežastys.

---

¹⁶ Šaknys Ž. B. Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje- XX a. pirmoje pusėje. Jaunimo vakarėliai. *Lietuvos etnologija*. Vilnius: Diemedis, 2001.

¹⁷ *Diskotekų organizavimas*. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras. 1983; *Diskotekų organizavimas*. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras. 1984; *Diskotekų organizavimas*. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras. 1988.

¹⁸ E. Ramanauskaitė. Jaunimo kultūrinė rezistencija sovietmečiu: hipių kultūrinės idėjos Lietuvoje. *Kauno istorijos metraštis*. T 4. 2003.P. 127- 153

¹⁹ Bylaitė-Žakaitienė A. *Lietuvių etiketas ir bendravimo kultūra XX amžiuje*. Klaipėda, 2012.

I. ŠOKIŲ VAKARŲ VERTINIMAS LIETUVOS SPAUDOJE SOVIETMEČIU

Sovietmečiu siekta suderinti pramogas ir jaunimo ideologinį apdorojimą, įvardinant šį reiškinių kaip *jauno žmogaus švietimą*. Tam tiko įvairūs politiniai renginiai, partinės valandėlės, nevengta jaunimą auklėti ir laisvalaikio metu – šokių vakaruose. Gana aiškus vaizdas apie to laikmečio šokių vakarus ir diskotekas susidaro peržvelgus didžiausią Kauno miestui skirtą dienraštį „Kauno tiesa“. Taip pat informacijos apie Kauno jaunimo šokių vertinimą ieškota dienraščiuose „Komjaunimo tiesa“, „Vakarinės naujienos“ ir žurnaluose „Jaunimo gretos“, „Kultūros barai“, „Gimtasis kraštas“, „Darbas ir poilsis“. Iš viso išanalizuoti 24 skirtinguose leidiniuose publikuoti straipsniai. Peržvelgtos 1954–1986 m. spausdintos publikacijos. Daugiausia straipsnių apie Kauno miesto šokius spausdinta „Kauno tiesoje“ – 15. „Vakarinėse naujienose“ išspausdinti 2 straipsniai, aprašantys darbininkų klubuose vykusių šokių vakarus (1971 m.; 1977 m.). Žurnale „Jaunimo gretos“ taip pat publikuoti du straipsniai (atitinkamai 1979 m. ir 1981 m.). Likusiuose minėtuose leidiniuose spausdinta po vieną straipsnį apie kauniečių mėgiamus šokius (apima XX a. 9 deš.). Visus spaudoje publikuotus straipsnius galima suskirstyti į kelias grupes pagal jų turinį:

1. Kritiniai straipsniai.
2. Teigiami straipsniai.
3. Švietėjiško pobūdžio straipsniai.

Dažniausiai kritinio pobūdžio straipsniai ar žinutės apie šokius dienraštyje „Kauno tiesa“ spausdinti kaip *reido*, atlikto patikrinus šokius, ataskaitos. Tokius *reidus* atlikdavo partijos ir komjaunimo komitetų, kultūros skyriaus atstovai. *Reidų* metu tikrinti mokyklų, technikumų, studentų, darbininkų ir miesto erdvėse vykę šokiai. Šiuose straipsniuose dažniausiai kritikuojami nekultūringai besielgiantys šokių lankytojai, prasta šokių atmosfera, šokėjų išvaizda. Dažniau kritikuoti darbininkų klubuose vykę šokiai. Pavyzdžiui, žinutė apie atliktą *reidą*, spausdinta 1955 m. „Kauno tiesoje“²⁰. Jo metu tikrintas *Upeivių* klubas Laisvės alėjoje. Patikrinimo metu pastebėta, jog šiame klube renkasi itin nekultūringa publika – girti, salėje rūkantys vaikinai. Taip pat akcentuojama, kad šokių metu sklido muzika iš radijolos. Apibendrinant teigiama, kad šokiai šiame klube rengiami išskirtinai dėl finansinės naudos. Gana dažnai prikišama, kad šokuose renkasi labai daug lankytojų, kurių gausa trukdo ne tik šokti, bet ir bendrauti. Pvz., 1957 m. atlikto *reido* metu nustatyta, kad *Profesajungoje* šokiai rengti

²⁰ Narbutas A. Kodėl nemėgiamas klubas? *Kauno tiesa*, 1955 m. gruodžio 21 d.

abiejose salėse, tačiau jaunimo gausa baigia išvaikyti vyresnio (iki 30 m.) amžiaus šokėjus. Labai prastai įvertinti *Treste* rengti šokiai, nurodant, kad juose renkasi siauromis kelnėmis mūvintys ir ilgus plaukus nešiojantys vaikinai, kurie dar ir išgėrę.²¹ Studentiški šokiai dažniausiai vertinti teigiamai, bet nurodomos ir išimtys. 1970 m. numeryje aptariami šokiai vykę *Paviljone, Profsąjungoje*, KPI bei Medicinos insitute. Anot straipsnio autoriaus, *Paviljono* šokiai pasižymėjo lankytojų gausa, iš kurių ypač išsiskyrė moksleiviško amžiaus merginos, bandančios atrodyti vyresnės neskoningo makiažo dėka. Giriami Medicinos ir KPI 3 rūmuose vykę šokiai. Juose puiki atmosfera, pačių studentų orkestru atliekama muzika. Tačiau KPI 8 rūmuose vykę šokiai visiškai nepanašūs į akademinio jaunimo šokius – juose betvarkė, gausu girtų jaunuolių bei per garsi muzika.²² 1971 m. sausio 23 d. numeryje sukritikuojami Medicinos instituto šokiai.²³ Teigiama, jog tikrintojai atvykę prie šių šokių pamatė besibūruojančius jaunuolius, dalis kurių buvo išgėrę, ir kurie į šokių salę nebuvo įleisti. Tačiau į šokius nepavyko įeiti ir patiems reido dalyviams, nes jiems lauko durys taip pat nebuvo atraktintos. Tikėtina, kad ši priežastis paskatino ypač neigiamą atsiliepimą apie šioje įstaigoje vykusius šokius.

Nuo 1971 m. Kaune imamos rengti diskotekos. Todėl tikrintojai pastebi naujas šokiuose vyravusias „negeroves“: neskoningą jaunuolių aprangą, konvulsijas primenantį šokimą, nekultūringą jaunų žmonių elgesį šokių metu, prastus muzikos įrašus. Kaip pagrindinė problema įvardijama geros garso aparatūros stoka. Dažnai nurodoma, kad diskotekos neatitinka joms keliamų reikalavimų – jaunimą šviesti politiniais bei kultūriniais klausimais. Dažniausiai tokios ataskaitos pabaigoje vertintojai pateikia savo rekomendacijas. Pavyzdžiui, jaunuolius mokyti šokti specialių choreografijos pamokų metu; merginoms gerą skonį ugdyti į pagalbą pasitelkus Mados namų darbuotojus.

Kritinė nuomonė apie šokių atmosferą ir šokių kultūrą išsakoma ir „Kauno tiesos“ rubrikoje *Skaitytojų laišakai*. Šiuose straipsniuose skaitytojai išreiškia savo nepasitenkinimą vienais ar kitais mieste vykstančiais šokiais, o ypač darbininkiškais. Dažniausiai piktintasi darbininkų kultūros rūmuose, klubuose tvyrojusia nemalonia atmosfera. Ypač peikiami tuose šokiuose besirenkantys lankytojai. Nurodoma, kad dažniausiai visi jie būna išgėrę (taip pat ir merginos), jų elgesys iššaukiantis ir nemandagus. Profsąjungų rūmuose rengiamose diskotekose besilankantis jaunimas išstumia vyresnio amžiaus šokėjus, kurie į šokius rinkosi pašokti grojant gyvai atliekamai muzikai. Panemunės gyventojai 1982 m. laikraštyje skundžiasi „Energetiko“ kultūros namų organizuojamomis gegužinėmis, vykusiomis Panemunės šile. Anot skaitytojų, šiuose pasilinksminimuose nevengiama išgerti, jų metu

---

²¹ Morozovas L. Kai ateina subatėlė. *Kauno tiesa*, 1957 m. sausio 18 d.

²² Sniečkus A., Kasperavičius A., Tamošaitytė V. Vieną šeštadienio vakarą. *Kauno tiesa*, 1970 m. rugsėjo 17 d.

²³ Miodušauskas J. Kad nenuobodžiautų. *Kauno tiesa*, 1971 m. sausio 23 d.

išlaunami krūmai, išminama žolė.²⁴ Kriškaitis išsakomos pastabos dažniausiai sutampa su *reidy* atsakaitos medžiagoje pateikta informacija. Dienraštyje „Vakarinės naujienos“, ypač kritikuojami Kauno darbininkų klubuose rengti šokių vakarai. Vardinamos tos pačios problemos: girti, nekultūringi lankytojai, iššaukiantis aprangos stilius, prastas salių apšvietimas, pasenusi garso technika. Pateikiamos rekomendacijos šiems trūkumams taisyti.²⁵ Rekomenduojama darbininkų klubuose diskotekų metu rengti temines, šviečiamąsias valandėles bei bandyti šiuose vakaruose pasiekti studentiškių šokių lygį.

Vienintelis teigiamas šokių vertinimas publikuojamas 1971 m. „Kauno tiesos“ *Skaitytojų laiškų* rubrikoje. Straipsnyje aprašomi *Mažojo Ažuolyno paviljone* vykę šokiai. Šokių atmosfera vertinama teigiamai, tačiau piktinamasi, kad liepos mėnesį įvestas amžiaus cenzas šių šokių lankytojams. Į šokius imami įleisti tik 18 metų sulaukę asmenys. Skaitytoja rekomenduoja peržiūrėti naujas taisykles ir sugrąžinti buvusią tvarką.²⁶ Iš laiško turinio ir jame išreikštų pageidavimų galima spėti, jog laišką parašė jauno amžiaus mergina, į šokius negalėjusi patekti dėl šokių lankytojams įvesto amžiaus cenzo.

Pagrindiniai žiniasklaidos tikslai – šviesti ir informuoti savo skaitytojus. Dienraštyje „Kauno tiesa“ pavyko aptikti tik vieną straipsnį, suteikiantį informacijos apie darbininkų klubuose vykstančius jaunimo poilsio vakarus. 1954 m. spausdintas straipsnis nurodo, kad jaunimas tokiuose vakaruose ne tik šoka, tačiau ir dalyvauja literatūrinėse viktorinose, mena geografines mįsles, žiūri Kauno ir Vilniaus teatrų aktorių pasirodymus. Tačiau kokiam klube vyksta šie šokių vakarai, nėra nurodoma.²⁷ Žurnale „Gimtasis kraštas“ (1980 m.) skaitytojams pristatomas pirmasis diskotekų koskursas „Aukštinė plokštelė“.²⁸ Tų pačių metų „Jaunimo gretų“ žurnalo skaitytojai supažindinami su diskotekų atsiradimo Tarybų Sąjungoje istorija.²⁹ „Inkaro“ kultūros namuose rengta diskoteka ir jos vedantysis A. Linartas nusipelnė net dviejų leidinių dėmesio. Diskoteka „Decibelas“ ir interviu su jos vedančiuoju 1980 m. spausdintas dienraštyje „Komjaunimo tiesa“.³⁰ Ši diskoteka tais pačiais metais pristatoma ir žurnale „Darbas ir poilsis“.³¹ Tai įrodo, kad 1980 m. „Decibelo“ diskoteka buvo viena populiariausių Kaune ir atitiko daugumą diskotekoms valdžios keliamų reikalvimų. 1981 m. žurnalas „Jaunimo gretos“ savo skaitytojus supažindina su KPI rengtos diskotekos „Polli“ vedančiuoju V. Kvieska.³²

²⁴ Jokūbaitis, S. Žaliaskarių pušų paunksmėje. *Kauno tiesa*, 1982 m. rugsėjo 4 d.

²⁵ Šatas V. Reikalinga pagalba. *Vakarinės naujienos*, 1971 m. balandžio 5 d.

²⁶ Volskytė V. Nepabuvus šokėjėle. *Kauno tiesa*, 1971 m. rugpjūčio 21 d.

²⁷ Morozovas L. Už turiningą darbo žmonių laisvalaikį. *Kauno tiesa*, 1954 m. gruodžio 26 d.

²⁸ Guigaitė A. Taigi- diskoteka. *Gimtasis kraštas*, 1980 m. spalio 9 d.

²⁹ Guigaitė A. Diskoteka. Kaip- kur- apie ką?. *Jaunimo gretos*, 1979 m. Nr.1

³⁰ Giedrys M. „Decibelas“ prieš decibelus. *Komjaunimo tiesa*, 1980 m. rugsėjo 30 d.

³¹ Romanovas E. Diskotekos šiandiena ir rytdiena. *Darbas ir poilsis*, 1980 m. Nr. 9/ 135

³² Guigaitė A. 50 vakarų su „Polli“. *Jaunimo gretos*, 1981m. Nr 6

Apibendrinant galima teigti, kad studentiški šokiai dažniausiai vertinti teigiamai. Girta juose vyravusi atmosfera, skambanti muzika, besirenkantis kultūringas jaunimas. Išimtiniais atvejais kritikuojami KPI 8 rūmuose vykę šokiai, nes pasak tikrintojų, į juos galėjo ringtis visas miesto jaunimas, skirtinai nei kituose akademiniam jaunimui skirtuose šokuose. Miesto šokiai taip pat dažnai vertinti teigiamai, vienu iš šių šokių minusų nurodomas didelis lankytojų skaičius. Darbininkų klubuose rengti šokiai dažniausiai vertinti prastai per visą apžvelgtą spaudos laikotarpį. Labiausiai peikta ten besirenkančių jaunuolių kultūra: išgėrusių išsišokimai, sovietinam žmogui nepriimtina iššaukianti jaunuolių apranga bei nepriimtinas šokimas. Spauldoje pateikiama informacija parodo, kad buvo stengiamasi kontroliuoti jaunimo laisvalaikį. Smerkiama ne tik girti, bet ir kitaip atrodantys, šokantys jaunuoliai, jų mėgiama usienietiška muzika. Norėta jaunimą auklėti tarybine dvasia tam pasitelkiant jų pamėgtus šokių vakarus, tačiau jaunimas stengėsi apeiti jiems primetamas dogmas ir savarankiškai rinkosi, kaip ir kur jiems leisti savo laisvalaikį.

II. KAUNO MIESTO JAUNIMO ŠOKIAI XX a. 7–9 DEŠIMTMEČIAIS

Žmogaus gyvenimas susideda iš kelių tarpinių. Vaikystėje žmogus auga ir formuojasi, jaunystėje mokosi ir vystosi kaip asmenybė, o suaugęs įgyja gyvenimiškos patirties ir tvarkosi savo buitį bei būtį. Visais laiko tarpniais žmogus atlieka tam tikrus socialinius vaidmenis. Gerą žmogaus savijautą užtikrina ne tik mėgiamas darbas, bet ir jo poreikius atitinkantis laisvalaikis. Anot P. Blaževičiaus „pagrindinės laisvalaikio kultūros dalys (bendravimas, savišvieta, pramogos šventės, žaidimai, mėgėjų veikla) yra glaudžiai susijusios su kultūra, menu, įvairių laisvalaikio kultūros institucijų darbu“.³³ Ypač didelės reikšmės jaunimo laisvalaikiui kultūros institucijos turėjo sovietmečiu. Nedidelė pramogų pasiūla užtikrino, kad jauni žmonės noriai lankysis teatruose, kino teatruose, bibliotekose, saviveiklos būreliuose ir šokių vakaruose. Šokių vakarus miesto jaunimui organizavo mokymo įstaigos, miesto bei fabričių kultūros namai ir klubai. Kadangi Sovietiniu laikotarpiu Kaune veikė net penkios aukštojo mokslo įstaigos, gana didelę miesto jaunimo dalį sudarė studentai. Žemės ūkio akademija, Lietuvos valstybinis kūno kultūros institutas, Veterinarijos akademija, Kauno politechnikos institutas ir Kauno medicinos institutas kasmet išugdydavo ne vieną šimtą jaunų specialistų. Akademinio jaunimo gretas

---

³³ Blaževičius P. *Laisvalaikio organizavimas*. Rokiškis, 2006. P.12

papildė politechnikumų, profesinių ir vidurinių mokyklų moksleiviai. Nemažas skaičius jaunų žmonių darbavosi ir Kauno fabrikuose bei gamyklose. Šioje dalyje bus aptariami skirtingose Kauno vietose rengti šokių vakarai, siekiant išsiaiškinti jų panašumus ir skirtumus. Tyrimo metu siekta sužinoti, kaip vadinosi jaunimo lankyti šokių vakarai, kuo jie skyrėsi, kur ir kada jie rengti, kokie lankytojai rinkosi vienose ar kituose miesto šokiuose.

1. Šokių vakarų raida

Skirtingais XX a. dešimtmečiais šokių vakarai vadinti skirtingai. Skyrėsi ir pačių šokių specifika. Gegužinės į Lietuvą atkeliavo pačioje XIX a. pabaigoje iš kaimyninės Lenkijos. Pirmoji gegužinė Lietuvoje įvyko 1899 m. birželio 12 d. Aleksandrijoje, Šiaulių rajone. Šios gegužinės vadintos lietuvių inteligentijos suvažiavimais, sąskrydžiais ar seimais, šviesuomenės forumais.³⁴ Pirmųjų gegužinių metu buvo sakomos lietuviškos prakalbos, dainuojama, šokama, tai buvo viena iš tautinio judėjimo formų. XX a. pirmaisiais dešimtmečiais gegužines ėmė rengti jaunimo organizacijos. Pavasarininkų, Šaulių bei Jaunosios Lietuvos sąjungų ir Šv. Kazimiero draugijos nariai imasi rengti viešuosius vakarėlius Lietuvos kaimų jaunimui, taip siekdami juos auklėti, išmokyti derinti senąsias ir naujasias laisvalaikio leidimo formas, norėdami kaimo jaunuomenės kultūros lygį pakelti iki miesto kultūros lygio.³⁵ Nuo paprastų šokių vakarų gegužinės skyrėsi savo rengimo laiku, šokių aikštelės apipavidalinimu. Tradiciškai Lietuvoje gegužinės rengtos tik šiltuoju metų sezonu (vėlyvą pavasarį, vasarą, ankstyvą rudenį), dažniausiai nuo gegužės mėnesį vykusių mojavos atleidų. Šie pasilinksminimai rengti lauke: kieme, aikštelėje, vaizdingesnėje vietoje. Šokių aikštelės kampai buvo pažymimi berželiais, visą aikštę aptveriant virve, puošta beržų šakomis, spalvotu popieriumi.³⁶ Gegužinės Lietuvos kaimuose buvo itin populiarios ir mėgiamos, tačiau jas išpopuliarino miestuose veikusių organizacijų nariai, todėl galima teigti, kad kadaise šis šokių tipas buvo populiarus ne tik kaimiškose, bet ir miestų teritorijose. 5 proc. pateikėjų nurodė, kad tiriamuoju laikotarpiu Kauno mieste taip pat vyko gegužinės. Nurodytos vietos – Vytauto parkas, Panemunės šilas, Aleksotas. Tačiau tokiuose, lauko pasilinksminimuose dažniausiai pramogaudavo vyresni žmonės, pateikėjų įvardijami *kam virš 30*, taip išlaikydami dar gyvuojančią gegužinių rengimo tradiciją.

50 proc. respondentų šokius lankę XX a. 7–8 dešimtmečiais, juos vadino tiesiog *šokiais*. Šokiuose dažniausiai skambėjo gyvai atliekama muzika. Vidurinėse mokyklose, studentų šokiuose grojo iš pačių moksleivių bei studentų sudarytas ansamblis, naudodamas mokslo įstaigai priklausančius instrumentus.

---

³⁴ Šaknys Ž. B. Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje–XX a. pirmoje pusėje. Jaunimo vakarėliai. *Lietuvos etnologija*. Vilnius: 2001. P. 26

³⁵ Ten pat, P. 28

³⁶ Ten pat, P. 26

Ypatingai aktyviai jaunos grupės kūrėsi XX a. 7 dešimtmetyje, kai į sovietines šalis plūstelėjo masinė Vakarų pasaulio kultūra. Svarbia jaunimo saviraiškos dalimi tapo muzikos kūrimas ir atlikimas. Įkvėpti per Liuksemburgo radiją išgirstų grupės „The Beatles“ dainų, jaunuoliai būrėsi į muzikines grupes.³⁷ Žinomiausius šokius rengdavo Kauno politechnikos instituto studentai. Skirtingais periodais KPI muzikavo to laikotarpio populiariausios studentų estradinės grupės, vadintos vokaliniais – instrumentiniais ansambliais: 1965–1985 m. „Vaizbūnai“; 1966–1971 m. „Kertukai“; 1967 m. „Meteorai“; 1971–1972 m. „Raganiai“; 1970–1974 m. „Nuogi ant slenksčio“.³⁸ Šios grupės atliko savos kūrybos, lietuvių liaudies, lietuvių autorių dainas arba perdainuodavo žymių užsienio atlikėjų kūrinius. Grupių sudėtys dažnokai keitėsi, nes baigusius studijas studentus pakeisdavo nauji nariai. Mieste vykusiuose šokiuose grojo samdyti ansambliai, o fabrių kultūros klubuose neretai šokėjus linksmindavo tame fabrike dirbančių jaunuolių ansambliai. Pateikėja nurodo, jog Karininkų namuose vykusiuose šokiuose grojo jos kaimynas, kuris būdamas profesionaliu muzikantu, muzikuodamas prisidurdavo prie atlyginimo.³⁹

Pirmosios diskotekos imtos rengti JAV XX a. 7 dešimtmečio pabaigoje. Jose atsiranda visos šiam reiškiniui būtinos dalys: muzikos įrašai iš magnetinių juostų bei plokštelių, renginio vedantysis Dj (*didžėjus*), spalvotos šviesos bei būtinas atributas – veidrodinis gaublys, besisukantis palubėje.⁴⁰ Tokiose diskotekose jaunimas mėgo atsipalaiduoti, pailsėti, neatmetama ir komercinė tokių renginių paskirtis. Lietuvą drauge su disko muzikos įrašais diskotekos pasiekia XX a. 8 dešimtmečio pradžioje. Kad lankėsi diskotekose, nurodo 27 proc. respondentų. 5 proc. respondentų šiuos šokių vakarus pavadino *disco šou*. Šiuos šokių vakarus jie lankė XX a. 8–9 dešimtmečiais. Tačiau socialistinei valstybei nebuvo priimtinas Vakaruose susiformavęs diskotekų pobūdis. Metodinėje knygelėje „Diskotekų organizavimas“, diskoteka apibūdinama kaip „pramoginė jaunimo bendravimo forma, kurios principas – linksminant šviesti“.⁴¹ Minėtoje knygelėje pateikiamas ir diskotekos apibūdinimas. Anot leidinio sudarytojo E. Žalpio, diskoteka yra programa, kur susirenkama šokti, linksmintis, o ne klausytis paskaitų, žiūrėti koncerto ar vaidinimo, tačiau tai nėra įprastas šokių vakaras. Pagrindinis skirtumas – šokantieji gauna informacijos apie naujausias *lengvosios muzikos* sroves, kryptis, žymius atlikėjus ar kolektyvus, todėl pasiekiamas pagrindinis diskotekos tikslas – „linksminant šviesti“.⁴² Diskotekų organizatoriai privalėjo dirbti pagal mokymo–auklėjimo bei organizacinio–kūrybinio darbo

³⁷ Anušauskas A. ir kitų autorių kolektyvas. *Lietuva 1940–1990*. Vilnius, 2007. P. 577–578

³⁸ *Rockopedia.lt* prieiga per internetą <http://www.rockopedia.lt/doku.php> (žiūrėta 2015-03-31)

³⁹ VDU ER 2499/ 24 Moteris, gimusi 1945 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁴⁰ Elektroninė kultūros svetainė „*Literatūra ir menas*“. Prieiga per internetą <http://literaturairmenas.lt/2013-01-11-nr-3409/467-aktyvios-jungty/710-lukas-devita-edis-ginetas-apie-diskotekas-lietuvoje> (žiūrėta 2015-03-31)

⁴¹ *Diskotekų organizavimas*. Vilnius, 1983. P. 5

⁴² Ten pat, P. 6

planą.⁴³ Šiuo tikslu buvo sudaromi rekomendaciniai garso įrašų sąrašai (žiūrėti prieduose Nr. 6). Siūlomos diskotekoms dainos, suskirstomos į kelias grupes:

1. Įžanginė muzika
2. Programos muzika
3. Motyvuota muzika
4. Nuotaikos muzika: I grupė (12–15 metų amžiaus), II grupė (16 – 25 metų amžiaus), III grupė (per 25 metus)
5. Atsipalaidavimo muzika
6. Tarpinė muzika
7. Muzika klausymui

Kiekvienai daliai rekomenduojami 4 kūriniai. Visos dainos sukurtos tarybinių autorių, atliekamos lietuvių ar rusų kalba. Tokiu būdu laisvalaikio renginiuose, kaip ir visame tarybinio žmogaus gyvenime siekta jaunimą motyvuoti, auklėti patriotine dvasia. Ypač akivaizdžiai tai pastebima III dainų grupių dalyje, pavadintoje *Motyvuota muzika*. Į šį sąrašą įtrauktos dainos „Tau, Tėvyne“; „Mums rūpi pasaulio likimas“; „Dar ne kartą“; „Daina apie D. Bruno“. Norėta diskotekas paversti savišvietos vieta, tačiau analizuojant respondentų pateiktus duomenis, galima suprasti, kad to įvykdyti nepavyko. Lauko tyrimų metu nepavyko užfiksuoti minėto muzikinio repertuaro, taip pat šokiuose neskambėjo rusiška muzika. Vienintelė vieta, atitinkanti siektinus kriterijus, pasak pateikėjų, – 3 KPI rūmuose rengta diskoteka:

„Trečiuose praktiškai būdavo vienintelė vieta mieste, kur rodydavo skaidres. Jose rodydavo patį albumą, jo viršelį, atlikėjo nuotraukas.“⁴⁴ Tačiau šioje diskotekoje klausytasi tuo metu jaunimo mėgtos, o ne ideologiškai priimtinos muzikos. Pasak B. Kulytės, režimo dėtos pastangos kontroliuoti diskotekų programas buvo bevaisės, nes vienintelė legali to laikotarpio muzikos kūrėja – Kompozitorių sąjunga, dėl ideologinės laikysenos ir kartų atotrūkio nesugebėjo sukurti jaunimo poreikius atitinkančios muzikos, todėl diskotekose karaliavo itališkas popas ir vakarietiškas rokas.⁴⁵ Pateikėjai nurodė, kad studentiškuose šokių vakaruose dažniausiai skambėjo usienio atlikėjų kūriniai, retkarčiais įterpiant vieną kitą lietuvišką dainą. Labiausiai mėgtos grupės „Hiperbolė“ dainos. Rusiška muzika šiuose šokiuose nemėgta. Skirtingai nei studentiškuose diskotekose, miesto bei darbininkų šokių vakaruose nevengta rusų kalba atliekamų kūrinių. Skirtingose miesto vietose, tuo pačiu laikotarpiu galėjo vykti tiek šokiai, tiek ir diskotekos. Pagrindiniai skirtumai – juose skambėjusi muzika bei diskotekoms

---

⁴³ Ten pat, P. 17

⁴⁴ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁴⁵ Kuklytė B. Estrada ir muzikinė saviveikla sovietinėje Lietuvoje aštuntojo ir devintojo dešimtmečių sandūroje: alternatyvių formų kūrimas ir paskutinis diktatas. *Lietuvos istorijos studijos*. 2012, Nr. 29 P. 132

būdingas salės apipavidalinimas (stikliniai kamuoliai, įvairiaspalvių šviesų gausa). Šokiuose skambėjo gyvai atliekami kūriniai, tik muzikantų poilsio valandėlių metu skambėdavo garso įrašai. Tuo tarpu diskotekose niekada neskambėjo *gyva* muzika.

Pokyčius galima pastebėti ne tik šokių vakaro pavadinime, tačiau ir žmogaus mąstyme. Respondentų buvo prašoma įvardinti priežastis, dėl kurių, jų manymu, jaunimas lankėsi šokiuose. Gauti atsakymai bus lyginami su 1984 m. metodinėje knygelėje „Diskotekų organizavimas“ pateiktais diskotekų tyrimo duomenimis.⁴⁶ Tyrimas atliktas 1983–1984 m. diskotekų peržiūrų metu, įvairiose Lietuvos diskotekose. Diskotekų peržiūrose dalyvavo Lietuvos miestų ir rajonų kultūros namų, mokslo įstaigų diskotekininkai, pristatydami ten savo sukurtas diskotekų programas. Šių programų metu iš daugelio diskotekose dalyvavusių jaunuolių atsitiktiniu būdu tyrimui atrinkta ir anketavimo būdu apklausta 490 respondentų. Pateikti rezultatai pretenduoja parodyti visos Lietuvos jaunimo nuomones ir lūkesčius. Knygelėje nenurodoma, kokiuose konkrečiai miestuose ar rajonuose vykdytas tyrimas, bet tikėtina, kad tyrime dalyvavo ir Kauno jaunimas, nes diskotekų peržiūrose dalyvavo 4 Kauno diskotekos, todėl tyrimo autorės nuomone, XX a. 9 deš. surinkti duomenys, gali būti lyginami su šio darbo duomenimis. Leidinio sudarytojai nurodo, kad psichologinis tyrimas atliktas siekiant išaiškinti socialines-psichologines problemas, susijusias su diskotekomis. Diskotekų tyrime siekta išsiaiškinti keletą aspektų: šokių lankymo priežastis, diskotekų trūkumus, diskotekininkų pedagoginius-psichologinius sugebėjimus, padedančius jam sėkmingai vadovauti renginiui, priešingos lyčių diskotekos lankytojų tarpusavio vertinimus, ekspektacijas. Mūsų tyrimui svarbus vienas iš 1983–1984 m. tyrimo metu aptartų klausimų – diskotekų lankymo priežastys. Jos įvardintos XX a. 9 deš. tyrimo metu:

1. Noras pašokti (65 proc.)
2. Rekreacijos tikslai – užmiršti sunkumus, atsipalaiduoti nuo kasdieninės įtampos (52 proc.)
3. Noras paklausyti muzikos (47 proc.)
4. Pabendrauti su žmonėmis (42 proc.)
5. Susirasti rimtą draugą (11 proc.)
6. Susirasti draugą vienam vakarui (6 proc.)⁴⁷

Atsakymai atspindi to meto diskotekų lankytojų nuomonę, tačiau nereikia pamiršti, kad tyrimo metu buvo pildomos uždaro pobūdžio anketos, todėl jaunuoliai turėjo rinktis iš tų variantų, kurie buvo pateikti. Pačių šokėjų požiūris galėjo būti ir kitoks. Autorė medžiagą rinko interviu metodu bei atviro

---

⁴⁶ *Diskotekų organizavimas*. Vilnius, 1984

⁴⁷ *Diskotekų organizavimas*. Vilnius, 1984. P. 25–30

popūdžio anketų pagalba, todėl respondentų nuomonių spektras buvo platesnis. Šio tyrimo respondentų atsakymai išsidėstė taip:

1. Susipažinti, susirasti draugą/draugę (57 proc.)
2. Praleisti laisvalaikį (39 proc.)
3. Pašokti (16 proc.)
4. Pabendrauti (9 proc.)
5. Nebuvo kur dar eiti (9 proc.)
6. Pasilinksminti (9 proc.)
7. Dėl smagumo (7 proc.)
8. Pasirodyti (5 proc.)
9. Pasimušti (4 proc.)
10. Mados reikalas (2 proc.)
11. Pailsėti (2 proc.).

Kaip galima pastebėti, dalis pateiktų atsakymų sutapo. Tiek 30 metų senumo tyrime, tiek ir šiame darbe respondentams atrodė svarbu diskotekoje susirasti draugą, susipažinti su naujais žmonėmis, pašokti, linksmai praleisti laisvalaikį. Skyrėsi tik šių priežasčių prioritetiškumas. Senesnio tyrimo metu draugo susiradimo priežastis nurodoma tik 5, t. y. priešpaskutinėje vietoje, tuo tarpu mūsų tyrime nustatyta, kad šokiuose susirasti draugą norėjo daugiau nei pusė apklaustų respondentų (57 proc.). Šis nesutapimas galėjo atsirasti dėl kelių priežasčių: senesnio tyrimo metu apklausti įvairaus amžiaus jaunuoliai (nuo 14 iki 30 m.) ir jaunesnei respondentų daliai šis tikslas tikrai neatrodė itin svarbus. Taip pat neaišku, koku būdu respondentai pildė jiems pateiktas anketas. Tikėtina, kad anketos buvo pildomos pačios diskotekos metu, stebint jas išdalinusiems tyrėjams. Tokiu atveju, jaunuoliai galėjo varžytis, kuklinosi nurodyti antros pusės paieškas, kaip svarbiausią šokių lankymo tikslą. Sovietiniu laikotarpiu itin pabrėžiamas ir akcentuojamas jauno žmogaus moralumas, o teiginys, kad į šokius vaikštoma susirasti draugo, tuo labiau draugo vienam vakarui, atrodė visiškai amoralus. Šio tyrimo metu į klausimus atsakinėjo jau suaugę, vyresni žmonės, kuriems jaunystės laikotarpis likęs tik prisiminimuose ir šis laikas asocijuojasi su įvairiais pokyčiais, tarp jų ir antrosios pusės paieškomis. Taip pat svarbu, kad dalis respondentų būtent šokiuose susipažino su savo antrąja puse. Kaip gana svarbi priežastis nurodoma abiejų tyrimų metu – noras susipažinti su įvairiais žmonėmis, susirasti draugų, pabendrauti su jais. Kaip juokdamasi teigė pateikėja – tuo laiku *feisbukų* ir interneto nebuvo, todėl susipažinti buvo paprasčiau viešose jaunimo susibūrimo vietose. Noras pašokti buvo dar viena svarbi priežastis, dėl kurios jauni žmonės taip mėgo lankytis šokių vakaruose. 1983–1984 m. tyrime ši

priežastis, respondentų nurodyta kaip pati svarbiausia. Šiame tyrime ją nurodė 16 proc. respondentų, visos moterys. Šį skirtumą galėjo lemti tai, jog būdami jauno amžiaus šokėjai norėjo išlieti visą susikaupusią energiją, atsipalaiduoti, o šio tyrimo respondentai labiau akcentavo dvasinius, o ne fizinius žmogaus poreikius (pažintis, bendravimą). Ši ir kitos dvi pozicijos (rekreacijos tikslai bei noras paklaudyti muzikos), nurodant noro lankytis šokiuose priežastis, labai neutralios ir atitinkantčios oficialų valstybės požiūrį į jaunimo šokius, todėl jaunuolis galėjo drąsiai nurodyti jas kaip pagrindines šokių lankymo priežastis, nebijodamas būti sukritikuotas už tarybiniam jaunuoliui netinkantį, smerktiną mąstymą ir požiūrį. Šio tyrimo dalyviams noras pašokti buvo tik viena iš daugelio šokių lankymo priežasčių. Ankstesnio tyrimo metu nustatyta, kad jaunimas šokių vakaruose siekė pailsėti, užsimiršti. Šiame tyrime dalyvavę respondentai tokių priežasčių neįvardino, tačiau tokie atsakymai: praleisti laisvalaikį, pasilinksinti, dėl smagumo, pailsėti – gali būti įvardinami kaip rekreaciniai užsiėmimai. Visos šios priežastys ir sudarė turiningą, visų mėgiamą laisvą nuo darbo ir mokslų laiką – laisvalaikį. Versijas – pasirodyti, pasimušti, dėl mados – minėjo nedaug respondentų, todėl galima manyti, kad merginoms buvo svarbu madingai atrodyti, atkreipti į save vaikinų dėmesį, o vaikinai, ieškodami ekstremalesnių pramogų, į šokius vaikščiojo siekdami išlieti susikaupusią energiją ir pajusti vienybę su savo bendraminčiais.

Šokių vakaro pavadinimas priklausė nuo jo rengimo laikmečio, jame skambėjusios muzikos, šokių vietos, jos apipavidalinimo. *Šokiuose* skambėjo gyvai atliekama muzika, jie buvo populiarūs iki XX a. 8 deš. vidurio. *Diskotekos* Kaune pradėtos rengti apie 1970 m., jose visada skambėjo garso įrašai, salė puošta stikliniais bumbulais, gausia šviesų iluminacija. *Gegužinės* rengtos lauke, tačiau Kauno jaunimas jose lankytis nemėgo. Skirtingą šokių lankymo priežasčių reitingavimą galėjo lemti skirtingas respondentų amžius duomenų rinkimo metu, gyvenimiška patirtis, moralinių normų laisvėjimas.

2. Šokių rengimo vietos ir laikas

Kad būtų patenkinti visų norinčių pasiškoti kauniečių poreikius, šokių vakarai buvo organizuojami daugelyje miesto vietų. Tyrime pateikėjų buvo prašoma išvardinti konkrečias vietas, kuriose rengti šokiai Kauno miesto jaunimui. Analizuojant pateikėjų suteiktus duomenis, apskaičiuotas procentinis skirtingose miesto vietose rengtų šokių žinomumas. Remdamasi respondentų pateiktais duomenimis, autorė išskyrė tokias Kauno mieste vykusių šokių vietas:

1. Mokslo įstagoje (vidurinėse, profesinėse mokyklose, technikuose, aukštosiose mokyklose)
2. Darbininkų kultūros klubuose
3. Miesto kultūros rūmuose bei parkuose ir lauko aikštelėse (šiltuoju metų laiku)
4. Miesto kavinėse bei restoranuose

Toliau kiekvieną šokių vietą aptarsime išsamiau.

Šokiai mokyklose. Mokyklose rengtuose šokiuose teigė lankęsi kiek daugiau nei 50 proc. pateikėjų. Šie duomenys gauti apie mokyklos šokius pateikėjams pasakojant savo iniciatyva. Autorės sudarytame klausimyne klausimo apie mokyklose rengtus šokius nebuvo, kadangi tyrimas buvo labiau orientuotas į viešuose miesto erdvėse vykusius šokius bei studijuojančio ir dirbančio jaunimo šokius. Pateikėjai, kurie nurodė lankęsi mokyklose rengiamuose šokių vakaruose, teigė juos buvus populiariais. Mokykliniuose šokiuose galėdavo dalyvauti 8–12 (tiriamuoju laikotarpiu iki XX a. 9 deš. vidurio 8–11 kl.) mokiniai. Šokėjų skaičius priklausė nuo mokyklos dydžio ir besimokančių joje skaičiaus. Šokėjų amžius apytikriai – 15–18 metų. Pateikėja nurodo, kad jų klasė buvusi labai draugiška, todėl jiems patiko drauge leisti vakarus ir patogiausiai tai daryti buvo mokykloje rengiamuose šokiuose.⁴⁸ Pateikėjų teigimu, nors mokykloje rengtuose šokiuose buvo labai linksma, tačiau jie šiek tiek varžėsi šokius prižiūrinių pedagogų. Į kai kuriose mokyklose vykusius šokius buvo įleidžiami ne tik joje besimokantys, bet ir iš kitų mokyklų atvykę jaunuoliai. Tačiau tarpusavyje bendravo tik toje pačioje mokykloje besimokantys moksleiviai. Atėjusieji į šokius kitų mokyklų mokiniai linksminosi daugiausia savo grupelėse. Nors skirtingų mokyklų moksleivių bendravimas šokiuose buvo minimalus, tačiau dažnai tokie „mišrūs“ šokiai baigdavosi muštynėmis. Pateikėjos teigimu, jos klasės vaikinai visada laukdavo atvykėlių, nes po šokių kiekvieną kartą kildavo muštynės, kur vaikinai galėjo įrodyti, kas čia šeimininkas.⁴⁹ Mokyklose galėjo būti rengiami vienos ar kelių klasių uždari šokių vakarai bei uždari vakarai, kuriuose galėjo dalyvauti visa mokyklos bendruomenė. Pirmuosiuose rinkosi tik vienos ar dviejų klasių moksleiviai. Kiti mokyklos mokiniai į tokius vakarus patekti negalėdavo. Tyrimo autorė prisimena, kad tokie vakarai vadinti *klasės žiburėliais*. Vienas iš populiariausių šokių vakarų bendrai visiems mokyklos mokiniams buvo naujametinė šventė – karnavalas. Kiekviena klasė rengdavo teminį pasirodymą, o vakarą pabaigdavo visų šventėje dalyvavusių klasių šokiai. Gauti duomenys leidžia teigti, kad mokyklose rengiami šokiai leido jauniems žmonėms mokytis etiketo taisyklių, vienijo panašių žmonių bendruomenę, jungė juos į bendraamžių grupes.

Studentiški šokiai buvo vieni žinomiausių mieste. Juose rinkosi ne tik toje aukštojoje mokykloje studijuojantys jaunuoliai, tačiau ir kitų aukštųjų mokyklų studentai. Kiekvienas atvykstantis studentas su savim galėjo atsivesti vieną asmenį, todėl dalis šokių lankytojų galėjo būti ir ne studentais. Lankytojų amžius dažniausiai atitiko studentavimo, t. y. 18–24 jaunuolio gyvenimo, metus. Išimčių dažniausiai pasitaikydavo tarp vaikinių. Dažnai vaikinai į aukštąją mokyklą įstodavo tik atlikę privalomąją karinę tarnybą, tokiu atveju studento amžių galima apibrėžti kaip 21–26 jaunuolio

⁴⁸ VDU ER 2499/ 4 Moteris, gimusi 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

⁴⁹ Ten pat

gyvenimo metus. Pateikėjo teigimu, studentiškuose šokiuose galėjo lankytis žmonės, kurie studijų metais buvo akademinėse atostogose „*jeigu žmogus mokinosi [ir buvo J. K.] tų akademinų atostogų išėjęs, tai jokių problemų, gali ir ir vyresnis ateit.*“⁵⁰ Ne studentai akademinio jaunimo šokiuose pageidaujami nebuvo. Studentiškus šokius akademiniam jaunimui rengė visi Kauno miesto institutai. KPI šokius rengė skirtinguose fakultetuose. Apklausti respondentai minėjo šias studentiškų šokių rengimo vietas: 3 KPI rūmuose (paminėjo 50 proc. respondentų); 8 KPI rūmuose (Mašinų gamybos fakultete) (paminėjos 30 proc. respondentų); KPI Radioelektronikos fakultete (paminėjo 9 proc. respondentų); KPI Santechnikos ir statybos fakultete (paminėjo 2 proc. respondentų); KPI Lengvosios pramonės fakultete (paminėjo 2 proc. respondentų); Medicinos institute (paminėjo 25 proc. respondentų); Žemės ūkio akademijoje (paminėjo 23 proc. respondentų); Veterinarijos akademijoje (paminėjo 7 proc. respondentų); Kūno kultūros institute (paminėjo 4 proc. respondentų); KPI studentų miestelyje įsikūrusiame studentų klube „Kolegos“ (paminėjo 7 proc. respondentų). Kadangi buvo prašoma nurodyti visas žinomas šokių vietas, respondentai paminėjo ne po vieną, o visas jiems žinomas šokių vietas, todėl procentinė suma nėra lygi 100.

Matome, kad daugiausia studentiškų šokių rengė didžiausias mieste Kauno politechnikos institutas. Tam įtakos turėjo jame studijuojančių jaunuolių skaičius. Kiekvieni šokiai turėjo pavadinimą, kuriuo jie buvo vadinami pačių šokių lankytojų. III KPI rūmai vadinti tiesiog *3-čiai*s, VIII KPI rūmai – *8- ai*s, Lengvosios pramonės fakultetas vadintas *Lengvute*. Medicinos institutas – *Medicinke*, Žemės ūkio akademija – *Žemke*. Darbe visi šokiai bus vadinami tiek oficialiais pavadinimais, tiek ir šnekamojoje respondentų kalboje vartojamais pavadinimais. Veterinarijos akademijoje rengtos diskotekos pavadinimas „*Vezo*“, pateikėja XX a. 9 deš. studijavusi šioje akademijoje prisiminė: „*Lietuvos veterinarijos akademijoj būdavo šokiai. Ten buvo toksai klubas, vadinosi „Vezo“ ir rengdavo labai jau tuo laiku garsias diskotekas. Ten buvo šviesos muzika tokia krūta*“.⁵¹

Aukštosios mokyklos taip pat organizuodavo uždarus vakarus savo studentams. Į juos galėjo patekti tik tos aukštosios mokyklos studentai. Dažnai tokiems vakarams būdavo sugalvojama tema. Kiekvienas fakultetas turėdavo parengti pasirodymą susijusį su vakaro tema. Rečiau organizuoti uždari vakarai tarp kelių aukštųjų arba skirtingų aukštųjų mokyklų kai kurių specialybių studentų. Dažniausiai tai buvo specialybės, kuriose mokėsi vien vaikinai arba vien merginos. Pavyzdžiui, bendrą vakarą galėjo organizuoti KPI radioelektronikos fakulteto studentai ir studentės medikės. Uždarą vakarą dažnai pradėdavo politinė valandėlė, kurios metu jaunimas išklausedavo ideologiškai mąstyti skatinatį pranešimą, vėliau vykdavo pasirodymai vakaro tema. Pasibaigus pasirodymams, prasidėdavo šokiai.

⁵⁰ VDU ER 2499/ 5Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

⁵¹ VDU ER 2499/ 9 Moteris, gimusi 1966 m. Zarasai, užr.: V. Kryžiokaitė, 2015 m.

Pateikėjas, gimęs 1971 m. ir XX a. 9 deš. viduryje studijavęs Politechnikume nurodė, kad jo grupės vaikinams teko dalyvauti uždarame vakare su profesinėje mokykloje studijuojančiomis merginomis. Toks vakaras buvo suorganizuotas vaikinių auklėtojos iniciatyva. Tačiau tai nebuvo labai gera idėja, nes jaunuoliai buvo užpulti profesinėje mokykloje besimokančių vaikinių ir namus pasiekė tik sulaukę milicininkų įsikišimo.⁵² Šis pavyzdys rodo, kad atskira mokymosi institucija jaunuolių buvo suvokiama kaip sava erdvė, kurioje jie jaučiasi saugūs ir kurią reikia ginti nuo svetimųjų, šiuo atveju Politechnikumo studentų. Greičiausiai nemažą vaidmenį šioje situacijoje suvaidino ir konkurencija dėl merginų.

Šokiai darbininkų kultūros klubuose. Pramone garsėjusiame Kaune, daug jaunų žmonių pramogavo prie fabrikų ir gamyklų įrengtuose kultūros klubuose. Šiuos šokius lankė ne tik tame fabrike ar gamykloje dirbę jaunuoliai, tačiau ir kitose įmonėse dirbantys šokėjai. Neretai į darbininkų klubuose rengtus šokius užsukdavo ir jaunos, mokyklinio amžiaus merginos⁵³ bei vyresnio amžiaus (iki 30 m.) žmonės. Tačiau tokiuose šokiuose teigė nesilankęs nei vienas aukštojoje mokykloje studijavęs respondentas. Lankytojų amžius darbininkų šokiuose apibrėžiamas gan plačiai: juose galėjo lankytis tiek moksleiviai, tiek ir vyresni (iki 30 m.) gamyklose ar fabrikuose dirbę žmonės. Pateikėjai nurodė tokias darbininkams rengtų šokių vietas: „Pergalės“ gamybinio susivienijimo klube (paminėjo 23 proc. respondentų); „Janonio“ popieriaus fabriko klube (paminėjo 20 proc. respondentų); Gumos gaminių gamyklos „Inkaras“ kultūros namuose (paminėjo 13 proc. respondentų); „Energetiko“ klube (paminėjo 7 proc. respondentų); „Garbės ženklą“ ordino F. Dzeržinskio gamybinio susivienijimo klube (paminėjo 7 proc. respondentų); „Spalio“ siuvimo fabriko kultūros klube (paminėjo 5 proc. respondentų); Kauno „Kaspino“ tekstilės ir galanterijos fabriko klube (paminėjo 2 proc. respondentų); Kauno radijo fabriko klube (paminėjo 2 proc. respondentų); „Upeivių“ klube (paminėjo 2 proc. respondentų). Nesilankę darbininkų klubuose rengtuose šokiuose žmonės, šių šokių rengimo vietų neminėjo.

„Pergalės“ klubas pastatytas brolių Tilmansų dar XIX a. pabaigoje, gana populiarus išliko ir XX a. Pateikėjai prisiminė, kad šis kultūros klubas turėjo net kelias pravardes. Pateikėjai šokius lankę XX a. 7 deš. šį klubą vadino *Tėvyne*, tačiau kokiomis aplinkybėmis šis pavadinimas atsirado, teigė nežinantys. Pateikėjas, gimęs 1960 m., šokiuose lankęsis XX a. 8 deš. pab.–9 dešimtmečiu „Pergalės“ klubą savo draugų kompanijoje vadino tiesiog *Tilmansu*. Šis klubas buvo gana populiarus ir gausiai lankomas, tam įtakos galėjo turėti patogi jo vieta – klubas buvo įsikūręs M. Kutuzovo gatvėje (dabar – Kaunakiemio g.), tai yra miesto centrinėje dalyje. „Janonio“ popieriaus fabriko klubas, pateikėjų vadintas *Janoniu*,

⁵² VDU ER 2499/ 16 Vyras, gimęs 1971 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

⁵³ Šatas V. Reikalinga pagalba. *Vakarinės naujienos*, 1971 m. balandžio 5 d.

veikė Petrašiūnuose. 1946 m. Petrašiūnus prijungus prie Kauno miesto, juose ypatingai plėtota pramonė. Todėl darbininkiški šokiai buvo itin paklausūs ir lankomi. Gumos gaminių gamyklos „Inkaras“ kultūros klubas, vadintas *Inkaru*, o jame XX a. 8 dešimtmetyje ėmusi veikti diskoteka vadinosi „Decibelu“. „Inkaro“ gamykla bei kultūros namai buvo pastatyti Vilijampolėje, Raudondvario plente. Šiame mikrorajone sovietmečiu buvo sukoncentruota didžioji miesto gamybinių įmonių dalis, todėl jis pasižymėjo dideliu jaunų darbininkų kiekiu. *Inkaro* šokiai buvo patys populiariausi darbininkams skirti šokiai mieste. „Garbės ženklo“ ordino F. Dzeržinskio gamybinio susivienijimo klubas pateikėjų vadinamas *Staklėmis*, įsikūręs Raudonosios Armijos prospekte (dab. Savanorių prospektas). „Upeivių“ klube rengti šokiai pateikėjų vadinami *Mariachodka*. Šis klubas buvo įkurtas tuometiniame Stalino prospekte (dabar Laisvės alėjoje), jis buvo skirtas Kauno upeivių poilsiui. Uždari šokių vakarai taip pat organizuoti fabriku ir gamyklų darbininkams. Dažnai tokie šventiniai vakarai vykdavo įvairių valstybinių švenčių metu, pvz., Gegužės 1-osios, Kovo 8-osios ar Tarybinės armijos dienos proga. Politinės valandėlės buvo neišvengiama tokių vakarų dalis, nes politinis auklėjimas buvo viena sudedamųjų tarybinio žmogaus mentaliteto formavimo dalių. Uždaruose vakaruose pasirodydavo atskirų fabriko cechų darbininkai. Kiekvienas cechas pristatydavo vaidinimą, muzikinę programą ar meninį etiudą. Pasibaigus meninei programai, vykdavo šokių vakaras.

Šokiai miesto kultūrinėse erdvėse. Visą miesto ir Kauno rajono jaunimą viliojo mieste rengiami šokiai. Juose lankydavosi skirtingų socialinių sluoksnių, skirtingo amžiaus jaunimas: moksleiviai, studentai, darbininkai. Respondentai dažniausiai minėjo Profsąjungų kultūros rūmuose vykusius šokius (80 proc.), antri pagal populiarumą liko Karininkų ramovėje vykę šokiai (46 proc.), kiek rečiau minėti Kauno teritorinio statybų tresto šokiai (34 proc.), mažiausiai dėmesio sulaukė Mažojo Ažuolyno paviljono šokiai (7 proc.) ir Kauno sporto halės šokiai (5 proc.).

Respondentai šias mieste vykusią šokių vietas paminėjo įvairiuose kontekstuose. Apie jose vykusius šokius buvo atsiliepiama tiek teigiamai, tiek neigiamai, tiek ir neutraliai, tačiau faktas tas, kad šios vietos įstrigo žmonių atmintyje, kaip reikšmingi jaunimo kultūros elementai. Į šiose vietose vykusius šokius norėta pateikti kaip į prestižinę vietą arba apie juos kalbėta kaip apie pavojingas erdves, ar tiesiog vietas, kuriose leistas laikas jaunystėje. Todėl darbe daugiausia dėmesio bus skiriama šokių vakarams, vykusiems būtent respondentų paminėtuose vietose.

Skirtingais XX a. dešimtmečiais tos pačios šokių vietos galėjo turėti skirtingus pavadinimus, būti skirtingai vertinamos. Pavyzdžiui, skirtingų kartų respondentai Karininkų ramovę vadino skirtingai. Pateikėjas gimęs 1937 m. šią vietą vadina *Dom oficerov* (karininkų namai).⁵⁴ Jaunesnieji pateikėjai

---

⁵⁴ VDU ER 2499/ 28 Vyras, gimęs 1937 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2013.

Karininkų ramovę vadino *Deku* (paaiškindami, kad tai *Dom kultury* – kultūros namai). Matome, kad Karinkų ramovės pavadinimui įtakos turėjo rusų kalba (kadangi armija asociavosi būtent su sovietine armija). Tuo tarpu kitų šokių vietų pavadinimai buvo tiesiog trumpinami. Kauno teritorinio statybų tresto klube rengtus šokius pateikėjai vadino tiesiog *Trestu*. Respondentė šokius lankiusi XX a. 7 deš. viduryje, šiuos šokius vadino *chlamke*.⁵⁵ Iš kur kilo šis pavadinimas, moteris teigė nežinanti, bet galima spėti, kad tai vertinys iš rusų kalbos žodžio *chlam* reiškiančio šlamštą. Galbūt tai reiškė, kad šie šokiai nebuvo itin aukštai vertinami. Tačiau tai tėra spėjimas, nei vienas pateikėjas šio fakto nepatvirtino. Mažojo Ažuolyno paviljono šokiai vadinti *Paviljonu*. Pateikėjai, šokiuose lankęsi jau pačioje XX a. 9 deš. pabaigoje, šokti rinkdavosi į Kauno sporto halę, kurią vadino tiesiog *Hale*.

Kartais žmonių vertinimai neatitikdavo oficialios šokių vietos statuso. Taip nutiko, pvz., su *Tresto* šokiais. Oficialiai ši šokių vieta priklausė Teritoriniam statybų trestui, kitaip tariant turėjo būti šiame treste dirbusių darbininkų pasilinksminimo vieta, tačiau pateikėjai šios vietos nelaikė darbininkų klubu, o įvardino kaip miesto šokius. Tikėtina, jog taip įvyko todėl, kad šokiai rengti miesto centre ir į juos vaikščiojo įvairioms socialinėms grupėms priklausantys jaunuoliai. Todėl tiek čia, tiek ir tolesnėje tyrimo medžiagoje šis klubas bus priskirtas prie miesto, o ne prie darbininkų šokių. Apie uždarus šokių vakarus, rengtus miesto šokiuose, respondentai duomenų nepateikė.

Lauko aikštelėse rengti šokių vakarai miestuose nebuvo itin populiarūs. Šią tradiciją laikotarpiu tarp dviejų karų aktyviai puoselėjo mieste įsikūrusių jaunimo organizacijų dalyviai (pavasarininkai, tautininkai ir kt.), tačiau populiareesnė ji išliko kaimiškose Lietuvos vietovėse. Tikėtina, kad šią tradiciją su savimi galėjo atsivežti iš kaimiškų vietovių į Kauną atvažiavę jauni žmonės. Pasišokimai lauke jiems priminė tėviškę, taip stengtasi išsaugoti ryšį su savo šaknimis. Retai miesto parkuose ar aikštelėse rengti šokiai, vadinti gegužine, jie įvardinami tiesiog šokiais. Kaip jau minėta, tokie pasišokimai vyko Vytauto parke, Panemunės šile ir kaimiška vietove pateikėjų įvardintame Aleksote. Kadangi lauko vietovėse rengtus šokius galima vadinti kaimiškoje tradicijoje išsaugotu palikimu, Vytauto parke ir Panemunėje rengiamos šokių popietės pateikėjų buvo įvardinamos kaip vyresnių žmonių pasilinksminimui skirti renginiai. Studentiško amžiaus jaunimas ir jauni dabininkai, į tokius šokius teigė nevaikščioję. Moteris 1939 m. gimusi ir augusi Viljampolėje⁵⁶ nurodė, kad jos tėvų namuose buvo rengiamos vakaruškos: „*Visaip būdavo, vakaruškas darydavo namuose, kurie turėjo patalpas geras, mūsų name irgi – didelis namas, darydavo vakaruškas, todėl kad mes trys vaikai. Tai vieną*

⁵⁵ VDU ER 2499/ 24 Moteris, gimusi 1945 m. Kaune, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁵⁶ Viljampolė įkurta ir gyvavusi kaip atskira teritorija, prie Kauno miesto prijungta tik 1919 m., todėl joje ilgiau išliko kaimiškoms vietovėms būdingos tradicijos. Miškinis A. Viljampolės būta savarankiško miesto. *Statyba ir architektūra*. Vilnius: 1973. P. 30 - 31

*kartą čia, kitą kartą [kitur J. K.] su akordeonu pagroja ir visi patrypiam kaip mokam, buvo linksma“.*⁵⁷ Šis pavyzdys patvirtina, kad kaimiškosios vietovės, prie Kauno miesto prijungtos tik XX a., ilgiau išlaikė jose puoselėtas senąsias lietuviškas tradicijas ir vertybes.

Šokiai kavinėse ir restoranuose. Pateikėjai į šokius vaikščioję XX a. 7–8 deš. nurodė, kad itin mėgti šokių vakarai miesto restoranuose. Į populiariausius miesto restoranus, tokius kaip „Metropolis“, patekti buvo labai sunku. Vienas iš patikimiausių patekimo būdų – turėti ten dirbantį pažįstamą žmogų. Einant į restoranus buvo privaloma laikytis tam tikrų reikalavimų. Ypač svarbu – restoranui tinkanti apranga. Vyrai į restoraną patekdavo tik vilkėdami kostiumu, o moterys privalėjo vilkėti vakarines sukneles. Todėl „Metropolio“ restorane dažniausiai lankėsi vyresni, solidesni kauniečiai. Jaunimas dažniau galėjo lankytis ir pasižokti ne tokiuose prabangiuose restoranuose bei kavinėse. Pateikėjai išvardino tokias miesto kavines: „Jaunimo“, „Orbita“, „Tulpė“, „Tartu“. Taip pat minėti šie restoranai: „Žibintas“, „Eglė“, „Bialystokas“, „Trys mergelės“, „Pasimatymas“, „Baltijos“ viešbutyje įsikūręs restoranas. Visose šiose maitinimo ir pasilinksminimo vietose savaitgalio vakarais grodavo ansamblis, todėl žmonės galėdavo ne tik maloniai pavakaroti, skaniai pavalgyti, tačiau ir pašokti, skambant populiariausiai to laikotarpio muzikai. Pateikėja, gimusi 1945 m., nurodo, kad jos lankymosi šokiuose laikotarpiu (XX a. 7 deš.) jaunimas labai mėgdavo vakarą, pasibaigus šokiams, pratęsti miesto kavinėse.⁵⁸ Šokiai mieste baigdavosi apie 23 valandą, o restoranai dirbdavo iki 24 valandos ir ilgiau, todėl malonų vakarą buvo galim pailginti dar bent valanda. Tačiau tai padaryti nebuvo lengva. Savaitgalio vakarais kavinės bei restoranai buvo perpildyti, todėl norėdami tenai patekti, jauni žmonės turėdavo iš šokių išeiti bent pusvalandžiu anksčiau (apie 22.30). Tačiau ir tokiu atveju, sėkmė nebuvo garantuota. Dažnai būdavo ir taip, kad kavinė buvo perpildyta ir nieko nepešus tekdavo keliauti namo.⁵⁹

Reikia pastebėti, kad nė vienas pateikėjas nepaminėjo itin populiaraus sovietmečiu Kauno restorano „Žalias kalnas“. Šiame restorane rinkosi turtingiausi, žinomiausi kauniečiai ir miesto svečiai. XX a. 9 dešimtmetyje šią vietą itin pamėgo nusikalstamų Kauno grupuočių nariai. Šios priežastys bei ne itin gera finansinė jaunų žmonių padėtis užvėrė „Žalio kalno“ duris ne tik miesto studentams, bet ir jauniems dabininkams. Darbininkiško sluoksnio jaunimas buvo finansiškai pajėgesnis, todėl dažniau galėjo sau leisti pavakaroti restoranuose. Tuo tarpu akademinis jaunimas buvo priklausomas nuo tėvų, kurie išlaikydavo jauną žmogų iki jam baigiant mokslus. Pateikėja pasakoja *„mes [studentai J. K.] iš tikrųjų gyvenom pakankamai kukliai, dauguma gyveno studentų bendrabuty, tėvai įdeda 5–7 rublius*

⁵⁷ VDU ER 2499/ 18 Moteris, gimusi 1939 m. Kaunas, užr.: V. Kryžiokaitė, 2015 m.

⁵⁸ VDU ER 2499/ 24 Moteris, gimusi 1945 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁵⁹ Ten pat

*savaitei ir kur jau tu labai už juos nueisi. Dauguma taip ir gyveno, į restoranus nelabai turėjom už ką eit, tikrai mažai kas vaikščiodavo iš studentų.*⁶⁰

Šokių laikas. Labai svarbus pasilinksminimams ir jų rengimo laikas. Gana dideliame mieste buvo sunku konkuruoti rengiant šokius, todėl šokiai rengti ne tik savaitgaliais – dienomis, kada žmonės atsipalaiduodavo ir galėdavo skirti laiką savo malonumui, bet ir savaitės viduryje.

Pasak pateikėjų, mokykliniai šokiai rengti penktadieniais. Jie prasidėdavo 18 val. ir tęsdavosi iki 22 val. Moksleivių atstogų metu šokiai mokyklose nebuvo rengiami. Tuo pačiu laiku šokiai rengti įvairiose Kauno mokyklose, todėl jaunimui nereikėjo ieškoti, kur praleisti vakarą.

Studentiški šokiai vykę Medicinos institute, KPI, KKI, Veterinarijos bei Žemės ūkio akademijose, buvo rengiami skirtingomis savaitės dienomis. Kauno politechnikos instituto *3-iuose* rūmuose bei Kūno kultūros institute šokiai buvo rengiami trečiadieniais. Medicinos institute, KPI (skirtinguose fakultetuose), ŽŪA, Veterinarijos akademijoje šokiai vyko savaitgaliais – šeštadienį ir sekmadienį. Pateikėjų teigimu, studentiški šokiai, prasidėdavo 18–19 val. ir tęsdavosi ilgiausiai iki 23 valandos. Vasaros atostogų metu, studentiški šokiai rengiami nebuvo.

Darbininkų klubuose ir miesto erdvėse šokių vakarai rengti skirtingomis dienomis:

Trečiadieniais – Karininkų namuose – *Deke*, Profsajungų rūmuose (vyresniems)

Ketvirtadieniais – „Janonio“ kultūros klube (vyresniems)

Penktadieniais – „Pergalės“ kultūros klube, *Paviljone, Treste, Halėje*

Šeštadieniais – Profsajungų rūmuose, *Deke, Paviljone, Treste, Halėje, Inkare*

Sekmadieniais – Profsajungų rūmuose, *Deke, Paviljone*

Darbininkų klubuose ir miesto erdvėse šokiai paprastai prasidėdavo 20 val., tęsdavosi iki 23 valandos. Nors pateikėjų nurodomas pradžios ir pabaigos laikas variavo tarp 19 iki 24 valandos. Tačiau labiau tikėtina, jog šokiai vyko iki 23 val., nes daugumos pateikėjų teigimu, iš šokių dar būdavo galima parvažiuoti viešuoju transportu. Pateikėjas, šokius lankęs XX a. 8 deš., nurodo, kad *Paviljone* rengti šokiai baigdavosi vėliau: „*Uždarose [patalpose J. K.] trumpiau buvo, o tam paviljone tai buvo iki 1 kaip kada iki 2 būdavo.*“⁶¹

Visų 100 proc. pateikėjų teigimu, šokiai mieste buvo rengiami ištikus metus, jokių pertraukų daroma nebuvo. Ar lankytis šokiuose per gavėnią ar advento laikotarpiu, turėjo nuspręsti pats jaunuolis ar jo tėvai. Pateikėja, gimusi 1939 m., nurodo, kad į gavėnios ir advento metu vykusius šokius jos neišleisdavo tėvai: „*Ir jeigu Kūčios, tai tik nueinam pažiūrėt, ar kas ten prisirinkę [„Inkaro“ kultūros*

⁶⁰ VDU ER 2499/ 2 Moteris, gimusi 1956 m. Kaunas, užr. J. Kveškevienė, 2015 m.

⁶¹ VDU ER 2499/ 30Vyras, gimęs 1951 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2013 m.

*namuose]. Mažai būdavo, tokie rusai“.*⁶² XX a. 6–7 dešimtmečiais religinių draudimų nesilinksinti gavėnios ir advento laikotarpiais buvo paisoma. Į šokius minėtu laikotarpiu daugiausia ėjo ne katalikų tikėjimo žmonės arba sovietinės ideologijos jau paveiktas jaunimas.

Išanalizavus gautus duomenis, nustatyta, kad šokiai Kaune rengti mokslo įstaigose, darbininkų klubuose, miesto kutūrinėse erdvėse bei Kauno kavinėse ir restoranuose. Šokių rengimo laikas priklausė nuo vietos, kurioje jie rengti. Moksleivių ir studentų šokiai prasidėdavo ir baigdavosi anksčiau, nei darbininkų klubuose bei mieste vykę šokiai. Dar ilgiau šokių vakarai tęsdavosi miesto kavinėse ir restoranuose. Sovietiniu laikotarpiu šokiai rengti apskritus metus, išimtyms darytos tik mokykliniams ir studentų šokiams, kurie jaunuolių vasaros atostogų metu nebuvo rengiami. Skirtingoms socialinėms grupės priklausiusių jaunuolių bendravimas, jų nurodyti populiariausi miesto šokiai bei jų pasirinkimą nulėmę kriterijai bus aptariama kitame šio darbo skyriuje.

3. Respondentų požiūris į socialinius jaunimo skirtumus ir ir jų įtaką šokių vietos prestižui

Nors socialistinė valstybė visada deklaravo savo beklasę santvarką, tačiau realybė buvo kitokia. Didžiąją visuomenės dalį sudaranti darbininkija nebuvo laikoma nei išsilavinimu, nei kultūros lygiu vienoda su tuometine miesto inteligentija, kuriai čia priskiriame ir aukštosiose mokyklose studijuojančius jaunuolius. Jų misija buvo kita. Aukštųjų mokyklų studentai rengiami valdyti sudėtingiausias, sparčiai tobulinamas technologijas, organizuoti kitų žmonių darbą, jie privalo įsisavinti kultūros vertybes, tapti inteligentiškais žmonėmis, formuoti likusios visuomenės dalies „stuburą“.⁶³ Tačiau tai sociologų apibrėžimai. Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar respondentai jaunimą skirstė į socialines grupes ir kuriai grupei save priskyrė. Respondentams buvo užduotas klausimas, ar skirtingoms socialinėms grupėms priklausantys jaunuoliai palaikė draugiškus santykius ir šokių metu tarpusavyje bendravo. 37,5 proc. respondentų teigimu visi buvo lygūs ir tarpusavyje bendravo. 26 proc. respondentų nuomone, jaunimas bendravo tik *savoje ratuose* (pvz., studentai su studentais). 24,5 proc. respondentų teigė nežinantys, ar buvo priimta bendrauti su ne savo socialinei grupei priklausančiais jaunuoliais. Būdamas šokiuose neatskirsi, kokiai socialinei grupei priklausai ir akį kritęs jaunas žmogus, teigė 9 proc. respondentų. Socialinių grupių skirtumus pripažino ir teigė, kad kiekviena socialinė grupė linksmosios būtent jiems skirtuose šokiuose – 4 proc. respondentų. Atsakymas, kad sovietiniu laikotarpiu visi žmonės buvo lygūs, dažniausiai pasitaikė tarp žemesnį išsilavinimą turinčių

---

⁶² VDU ER 2499/ 18 Moteris, gimusi 1939 m. Kaunas, užr.: V. Kryžiokaitė, 2015 m.

⁶³ Matulionis A. V. *Sociologija*. Vilnius, 2002. P 47

žmonių. Jis atitinka sovietinę oficialią nuomonę ir jai lojalių darbininkų lūkesčius. Kitą vertus, vizualaus akivaizdaus skirtumo dažniausiai nebuvo, nes jo buvimas neatitiko sovietų valdžios politikos ir būtų buvęs pasmerktas. Anot pateikėjo: „*Tais sovietiniais laikais, kadangi sovietai propagavo tą tokią lygybę, kad ir kokia nors melžėja gali valstybę valdyt, tai jokio išskirtinumo tikrai nebuvo, bent jau mes niekas nejautėm šito. Žiūri ar merga daili ir viskas*“.⁶⁴ Šis pateikėjas, nors ir yra įgijęs aukštąjį išsilavinimą, savęs aukštesniam inteligentijos sluoksniui nepriskyrė ir išreiškė oficialią, beklasės šalies poziciją. Taigi, dėl socialinio susisluoskniavimo respondentų nuomonės išsiskyrė, tačiau jie dažnai minėjo terminą *savas ratas*. Juo respondentai įvardino tuos žmones, su kuriais jie buvo pažįstami, mokslo, kiemo draugus. Sociologai *savą ratą* vadina pirmine grupe. Tai tipiška mažoji socialinė grupė, kurioje ryšiai yra tik asmeniniai ir tiesioginiai. Šios grupės nariai didelę laiko dalį praleidžia kartu, juos sieja rūpinimasis vienas kitu bei bendra gerove. Pirminės grupės nariai save apibūdina kaip „mes“, grupėje užtikrinamas vidinis komfortas ir saugumo jausmas.⁶⁵ Tokias pirmines grupes gali sudaryti studentai, dabininkai, moksleiviai. Visus juos vienija bendra veikla – studijavimas, darbas. Tarpusavyje visi grupės nariai dažniausiai nėra asmeniškai pažįstami, bet juos vienija bendras suvokimas „mes“ – tai yra *mes – studentai* ir panašiai. Galima teigti, kad tiek respondentai, tiek ir sociologai *savą ratą* įvardina panašiai, apibrėždami, kad tai pažįstamų, vienos veiklos bei bendrų interesų vienijama asmenų grupė.

Tyrimo metu patebėta, kad ypatingai *savo rato* ribų paisė studentai, taip siekdami išlaikyti aukštesnį statusą. Situacija keičiasi XX a. 9 dešimtmečio viduryje, kai aukštasis mokslas nebetenka visuomeninio prestižo. M. Talijūnaitė-Bartusevičienė, atlikusi besirengiančio studijuoti jaunimo apklausą, nustatė, kad smuko aukštojo mokslo svarba: „1983–1990 m. darytoj apklausoj jaunimo nuomone aukštesnis išsimokslinimas neįgalina pasiekti geresnės materialinės padėties, įsigyti draugų arba pažįstamų žmonių pagarbos, daugiau pasiekti gyvenime“.⁶⁶ Šiuo laiku sumenksta ne tik išsilavinimo, bet ir išsilavinusio žmogaus, šiuo atveju studento, statusas. Dirbantis jaunuolis jaučiasi daug užtikrintesnis dėl savo ateities, turintis didesnes finansines galimybes bei palankesnę socialinę vertinimą. Tarp skirtingų socialinių grupių jaunuolių atsiveria dar didesnė praraja, tačiau viršesniu tampa nebe inteligentas – studentas, o darbininkas. Tai patvirtina ir empiriniai tyrimo duomenys. Pateikėja, gimusi 1972 m. ir į šokius vaikščiojusi XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje, nurodė, kad šokiuose nebendravo studentai ir darbininkai, nes skyrėsi jų interesai: „*dirbantis tai tu ir bendrausi su savo ratu,*

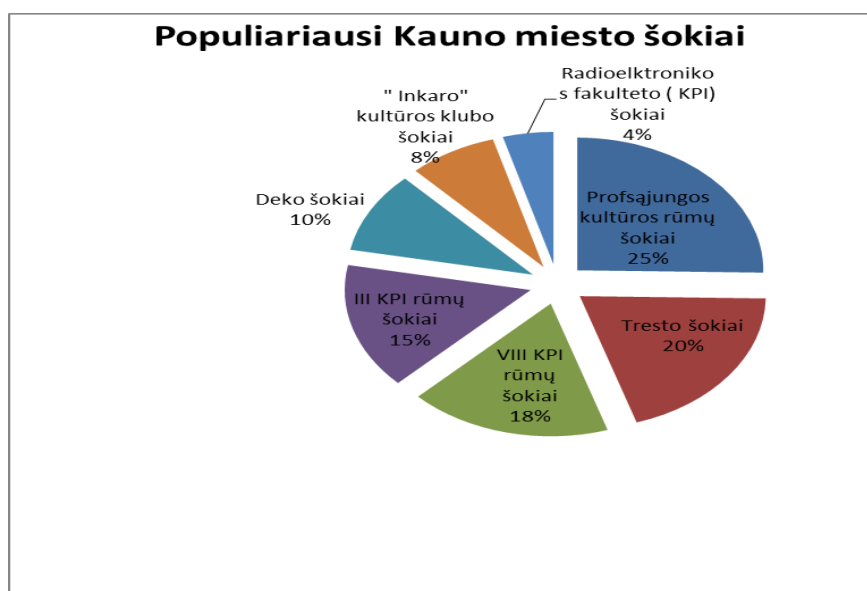
⁶⁴ VDU ER 2499/ 15 Vyras, gimęs 1960 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁶⁵ Matulionis A. V. *Sociologija*. Vilnius, 2002. P 39

⁶⁶ Talijūnaitė- Bartusevičienė M. Lietuvos jaunimo lūkesčiai ir tikrovė. *Partizanai: istorija ir dabartis*. 1991 m. Prieiga per internetą <http://partizanai.org/index.php/i-laisve-1991-111-148/2950-lietuvos-jaunimo-lukesciai-ir-tikrove> (žiūrėta 2015-04-07)

*automatiškai gaunas, kad bendrauji su savo sluoksniu. Jei tu mokiesi, tai tau dirbančiam tai neįdomu su tavim bendraut. Aš vis dėl to dirbu, mano skiriasi ratas“.*⁶⁷ Dirbantis jaunimas buvo finansiškai nepriklausomas ir tai labai vertino, tuo tarpu studentai buvo priklausomi nuo tėvų ir laikomi nesavarankiškais. Tai lėmė ir jų žemesnį statusą. Respondentų suteikti duomenys leidžia teigti, kad kiekvienas socialinė grupė turėjo savitą kultūros suvokimą, ekonominį gerbūvį. Be to, skirtingu istoriniu laikotarpiu požiūris į inteligentiją ir darbininkus buvo skirtingas. Pamažu ir Lietuvoje įsigali proletariato idėjos ir didesnį prestižą įgyja darbininkų sluoksnis. Dažniausiai skirtingų socialinių grupių jaunuoliai susitikdavo mieste rengiamuose šokiuose, o studentiškuose ir dabininkų šokiuose tokie susitikimai vykdavo labai retai. Verta apžvelgti, kuriuos miesto šokius respondentai laikė populiariausiais ir kokiais kriterijais vadovaudamiesi rinkosi vienus ar kitus šokius.

P. Blaževičiaus teigimu „laisvalaikio praleidimo būdai – kiekvieno individo asmeninė pasirinkimo teisė, kuria asmuo reiškia savo valią, atskleidžia savo požiūrį į vertybių sistemą ir parodo bendrą vidinę kultūrą“.⁶⁸ Kultūrinės institucijas, kurios organizavo jaunimo poilsiui skirtus vakarus, jaunimas rinkosi pagal savo poreikius. Siekiant išsiaiškinti, kurioje Kauno vietoje rengti šokiai buvo labiausiai lankomi, buvo prašoma, kad pateikėjai įvardintų, jų nuomone, populiariausius Kauno mieste vykusius šokius, taigi į šokių populiarumą bus žiūrima grynai iš *emic* pozicijų. Diagramoje „Populiariausi Kauno miesto šokiai“, grafiškai pavaizduota, kuriuos Kauno miesto šokius respondentai įvardino kaip pačius mėgiamiausius.

1 pav. Populiariausi Kauno miesto šokiai

⁶⁷ VDU ER 2499/ 25 Moteris, gimusi 1972 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁶⁸ Blaževičius P. *Laisvalaikio organizavimas*. Rokiškis, 2006 m. P. 11

Rečiausiai tarp populiariausių šokių įvardinti darbininkų klubuose vykę šokiai. Pirmąją vietą čia užėmė *Inkaro* šokiai (7 proc.), mažiau populiarius šokiai rengti *Janonyje* (2 proc.) bei „Pergalės“ klube (2 proc.). *Inkaro* šokiai mėgti dėl didelės, erdvios salės. XX a. 8–9 deš. ten rengta populiari diskoteka „Decibelas“. Nors pateikėjai pasakodami apie šokius baro svarbos šiuose šokiuose neakcentavo, tačiau galima manyti, kad kai kuriems jaunuoliams tai buvo privalumas. Darbininkiški šokiai mėgti žemesnio išsilavinimo, darbininkų socialiniam sluoksniui priklausančių jaunuolių. Skirtinguose darbininkų kultūros klubuose rinkosi skirtingo amžiaus jaunuoliai. „Energetiko“ klube rinkosi jaunesni, neretai moksleiviško amžiaus jaunuoliai. Galima spėti, kad darbininkiškuose šokuose mėgo lankytis darbininkų vaikai, kurie mokykliniame amžiuje neskyrė *savų* ir *svetimų* socialinių grupių, tai jiems neatrodė svarbu. Socialinis prestižas tampa svarbiu baigus mokyklą ir renkantis tolesnį kelią – studijas aukštojoje mokykloje arba darbininko gyvenimą. *Janonyje* lankėsi vyresni (iki 30 m.) amžiaus kauniečiai. Jaunimo požiūris į vyresnius šokių lankytojus buvo gana ironiškas. Pateikėja nurodo: „*Janonis va ten jau tų pagyvenusių merginų, jau tų visų kostiuminių, su kostiumukais pilkais su šlipsiuku. [Merginų J. K.] ryškios suknelės, šukuosena pašiaušta, prisidažę, nu gražiuolių gražuolės. Vyrukai jau jie tvarkingai, jau ten tokie biškį naftalinu kvepia, bet jie su kostiumuku.*“⁶⁹ Labai prasta atmosfera pasižymėjo „Pergalės“ susivienijimo klubo šokiai. Šokių atmosfera buvo siejama ir su juose besilankančių mikrorajonų jaunuolių charakteristikomis, kriminogenine situacija: „*ryškiai išsiskyrė tas Tilmansas, nes ten būdavo Šančių – Karmelitų va šitų rajonų ir tokios gan chuliganiškos chebros šokiai, kur girti visą laiką visi būdavo, kur linguodavo ant tų tokių atverčiamų medinių fanerinių kėdžių ir muštynės būdavo, skutimosi peiliukai skraidydavo tiesiog per salę, ten būdavo tokia juoda vieta*“.⁷⁰ Šis pavyzdys įrodo, kad aukštesnio kultūrinio lygio, labiau išsilavinęs jaunimas tokiuose šokuose lankytis nenorėjo. Be to, studentai gyvenantys ne tame mikrorajone būtų palaikyti svetimais ir neišvengtų konflikto su „vietiniais“ jaunuoliais.

Nors visi 100 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų nurodė, kad nesilankė darbininkų šokuose, tačiau didžioji dalis turėjo susidarę stereotipiškai prastą nuomonę apie tokius šokius. Dažnai tokia prasta nuomonė susiformuodavo stebint jaunuolius miesto šokuose. Pateikėjo, šokius lankiusio XX a. 9 deš. teigimu: „*Publika tragiška [darbininkų ir kai kuriuose miesto šokuose J. K.], ne tai, kad gal išgėrę ar ką, nu bet publika žemo lygio. Nėra su jais šnekėt ką, pavyzdžiui, panelę išvedęs šokt, matai, kad nu atitinkamo lygmens yra ir viskas. Mum, ten studentam, nebuvo ką veikt*“.⁷¹ Dauguma pateikėjų akcentavo, kad darbininkų šokuose rinkosi išgėrę jauni žmonės, tiek vaikinai, tiek ir

⁶⁹ VDU ER 2499/26 Moteris, gimusi 1965 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁷⁰ VDU ER 2499/ 15 Vyras, gimęs 1960 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁷¹ VDU ER 2499/ 5 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienės, 2014 m.

merginos. Kaip jau minėta spaudos apžvalgoje, girti jaunuoliai šokiuose buvo įvardijami kaip gana dažna problema, bet jų buvo užfiksuojama ir studentiškuose šokiuose. Tačiau daugiau kritikos spaudoje sulaukdavo girti ir nekultūringi jaunuoliai būtent darbininkų klubų šokiuose. Tai formavo viešąją nuomonę apie šio socialinio sluoksnio pasilinksminimus. Kita stereotipinė nuomonė apie darbininkiškų šokių lankytojus susijusi su asmens higiena bei atspindi menkinantį požiūrį į kitokius (socialine, rasine prasme) – ten rinkosi *šašuoti, nesiprausę, kareiviai, valkatos, čigonai, ubagai*.⁷² Įdomu tai, jog šis pateikėjas nėra įgijęs aukštojo išsilavinimo ir pats priklauso darbininkų socialiniam sluoksniui, tačiau tokiais epitetais vadina buvusiuose priemiestiniuose Kauno rajonuose (Petrašiūnuose, Vilijampolėje) vykusią šokių lankytojų, save, kaip miesto gyventoją, iškeldamas aukščiau *svetimųjų* – „kaimo“ gyventojų lygmenį. Šioje situacijoje galima įžvelgti paties respondento išsilavinimo ir kultūros stoką.

Populiariausiais studentiškais šokiais įvardinami 8 KPI rūmuose rengti šokių vakarai. Šių šokių populiarumą lėmė kelios priežastys. Skirtingai nei daugelyje kitų akademiniam jaunimui skirtų šokių, įėjimas į šiuos šokius nebuvo taip griežtai kontroliuojamas. Todėl į šiuose rūmuose rengiamus šokių vakarus galėjo patekti ne tik akademinis Kauno jaunimas. Tačiau anot pateikėjų, ne studentų šiuose šokiuose buvo mažuma. Kaip vienas pagrindinių kriterijų renkantis būtent šiuos šokius, nurodoma gyvai atliekama muzika. Studentiški ansambliai atikdavo tuo metu populiariausius kūrinius. Ansambliai pristatydavo savo kūrybos dainas, kitų lietuvių autorių sukurtus kūrinius bei populiariausių užsienio atlikėjų repertuarą. Rusiška muzika studentiškuose šokiuose buvo visiškai nepopuliari. 3 KPI rūmuose jau 8 XX a. dešimtmetyje imamos organizuoti diskotekos. Tai tapo pagrindiniu šių šokių išskirtinumu ir garantavo gausų lankytojų būrį. Kitaip nei 8 KPI šokiuose, įėjimas į šiuos šokius buvo griežtai kontroliuojamas. Norėdamas patekti į diskoteką jaunuolis turėdavo pateikti studento pažymėjimą. Šiuose šokiuose buvo toleruojami ir kitaip atrodantys bei mąstantys jaunuoliai, kurie nebuvo pageidaujami sovietinėje sistemoje. Į juos rinkosi pankams save priskiriantys jaunuoliai, kurie išsiskyrė ne tik kitokia apranga, bet ir kitokiu muzikiniu skoniu: „ [į 8 rūmus J. K.] *mes neidavom iš principo, mum jeigu ansamblis – viskas, nėra šokių. Mum ansamblis žemas lygis. Ir muzikos buvo stilius, va tame ir esmė, kad 3-iuose visą laiką grodavo patį naujausią tuo metu kas naujo. Ir man tai tiko, pankroką grojo. Buvo grupelė žmonių, kurie sveikinda [vosi J. K.] buvo ženklas pasisveikinimo. Mano visa chebra, mes visi eidavom į trečius. Šokdavom [grupelėmis keli vaikinai J. K.], nes tai mūsų ir buvo, kad mes darydavom , kaip mes norim, o ne taip, kaip čia būtinai turim pagal taisykles daryt. Pankai ir buvo ant to, kad visas taisykles laužyt. Kelnės buvo banankės, reifai, grafkės didelės. [ties smilkiniais J. K.] taip išskusta, kad iš vis nėra plaukų, [viršugalvyje] likdavo. Buvo pas statybininkus*

---

⁷² VDU ER 2499/ 12 Vyras, gimęs 1966 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

*toks pošalmis vadinamas, kaip kepurytės tiubeteika v aptiažku [aptempta J. K.] ir turėjau akinukus dar tokius [maži, apvalūs J. K.] juodi akiniukai tokie.*⁷³ Matome, kad 3 KPI rūmuose rinkosi bendraminčiai, kurie vieni kitus atpažindavo ir bendraudavo tik jiems suprantama ženklų kalba ir šiuo atveju šokiai buvo ne tik pasilinksminimo, bet ir pankų subkultūros susibūrimo vieta. Anot I. Leliūgienės, žavėjimasis vienu ar kitu muzikos stiliumi paprastai susijęs su priklausymu bendraamžių grupei, kurioje kartais reikia laikytis tam tikrų ritualų, atitinkamai rengtis, elgtis, net ir būti tam tikrų pažiūrų.⁷⁴ Sovietmečiu, kai jaunimo saviraiška ir išskirtinumas nebuvo toleruojami, minėta vieta buvo saugiu prieglobsčiu. Paklaustas, ar šitaip išskirtinai atrodydamas respondentas nebijojo būti nesuprastas ar net nukentėti fiziškai, vyriškis nurodė, kad studentiškuose šokiuose jautėsi visiškai ramiai ir saugiai, tačiau mano, kad miesto šokiuose dėl savo kitoniškumo tikrai būtų jautęsis nejaukiai ir netgi galėjo būti sumuštas.⁷⁵ Tai dar kartą įrodo, kad savoje socialinėje terpėje žmogus galėjo būti išskirtiniu, nesulaukdamas aplinkinių pasmerkimo. Žemės ūkio akademijoje organizuojuose šokiuose įėjimas nebuvo kontroliuojamas, todėl juose lankėsi nemažai nestudijuojančių jaunuolių. Šie šokiai iš kitų studentiškų šokių išsiskyrė tik didele sale. Salės buvimas tolokai nuo centro, mažino šokių populiarumą. Kituose, ne tokiuose populiariuose Kauno aukštųjų mokyklų šokiuose aplinka, lankytojai, muzika buvo panašūs.

Kaip galima pastebėti diagramoje, populiariausiais įvardinti mieste vykę šokiai. Tarp miesto kultūros rūmuose organizuotų šokių respondentai populiariausiais laikė Profsajungų kultūros rūmuose rengtus šokius (23 proc.), nedaug nuo jų atsiliko *Treste* (18 proc.) organizuoti šokiai ir trečioje vietoje gerokai nuo jų atsilikęs *Dekas* (7 proc.). Pagrindine miesto šokių populiarumo priežastimi galima laikyti neribojamą lankytojų įėjimo galimybę. Į miesto šokius vaikščiojo skirtingo amžiaus, skirtingų socialinių grupių jaunimas. Pateikėjai nurodo, kad *Profsajungoj*, *Treste* lankėsi labai skirtingi lankytojai. Kadangi nebuvo nustatyto lankytojų amžiaus cenzo, šokiuose lankėsi tiek vyresnių klasių, profesinių mokyklų moksleivės, tiek studijuojantys, tiek ir dirbantys kauniečiai. *Profsajungoje* šokiai vyko tuo pačiu laiku dviejose skirtingose salėse. Mažesnėje rinkosi jaunesnio 16–22 m. amžiaus šokėjai, o didžioji salė buvo skirta vyresniems (iki 30 m.) šokių lankytojams. 39 proc. respondentų teigimu, miesto šokiuose bendravo skirtingų socialinių grupių jaunimas, nes nepažįstant žmogaus, sunku atskirti, kas jis yra – studentas, darbininkas. *Treste* taip pat vienu metu veikė dvi šokių salės. Pagrindinis jų skirtumas – jose skambėjusi muzika. Pasak pateikėjo šokius lankiusio XX a. 8 deš. pabaigoje: „*Treste viena salė viršuj, kita apčioj, skirtingą muziką leisdavo ten. Viršuj kaip aš*

⁷³ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr. J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁷⁴ Leliūgienė I. *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas, 1997. P 15

⁷⁵ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m. P. 235

vadindavau diskaus stilius – ABBA, BONY M, OTAWAN. O apačioj biškį kaip rokelis būdavo“.⁷⁶ *Deko* šokių populiarumas kito priklausomai nuo laikotarpio. Pateikėjai šokiuose lankėsi XX a. 6 deš. pabaigoje–7 deš. nurodė, kad tuo laikotarpiu Karininkų namuose rengti šokių vakarai buvo vieni populiariausių šokių Kauno mieste. Juose rinkosi inteligentiška, išsilavinusi publika. Vyrai į šiuos šokius patekdavo vilkėdami kostiumu, o moterys įeidavo tik vilkėdamos vakarinėmis suknelėmis. Vėlesniais dešimtmečiais *Deko* populiarumas labai sumenko. Pateikėjai į šokius vaikščioję XX a. 8–9 dešimtmečiais nurodė, kad tai buvo pačios prasčiausios reputacijos miesto šokiai. Juose lankėsi vyresnio (24–30 m.) amžiaus jaunimas, turintis tik vieną tikslą – susirasti partnerį vienai nakčiai. Ir tik visiškai kraštutiniu atveju, kai dėl lankytojų gausos negalėdavo patekti į kitus mieste vykstančius šokius, jaunimas rinkosi *Deko* šokius. Situaciją blogino ir pačiuose kultūros namuose veikęs alkoholinių gėrimų baras. *Paviljono* šokiai neįvardinti tarp pačių populiariausių, tačiau remiantis pateikėjo suteikta informacija, bei išanalizavus XX a. 8 deš. Kauno spaudoje publikuotus straipsnius apie miesto jaunimo šokius, galima teigti, kad šie šokiai buvo labai populiarūs ir itin gausiai lankomi. Pateikėjas nurodė: „*Ten [Paviljone J. K.] nelabai ir tilpdavo, tai kaip kitąkart nueini ir lauki, pabūni už durų ir grįžti atgal. Net negalėjai į vidų įeiti, nes ten pilna salė būdavo*“.⁷⁷ Darbo autorės nuomone, šie šokiai respondentų neišskirti kaip populiariausi todėl, kad savo populiarumo piką jie buvo pasiekę XX a. 8 deš. pradžioje, o pateikėjų, šokius lankusių šiuo laikotarpiu, – tik 7 procentai. Dalis jų studijavo aukštosiose Kauno mokyklose ir teigė į miesto šokius nevaikščioję. Galima teigti, kad studentaujantis miesto jaunimas lankėsi tik *Profsąjungoje*, retais atvejais – *Treste* rengiamuose šokiuose, kiti miesto šokiai gąsdino savo nekultūringais lankytojais, nemalonia šokių atmosfera.

Šokių atmosferą pateikėjai apibūdina daugeliu epitetų. Teigiamais epitetais apibūdinama studentišku ir kai kurių miesto šokių atmosfera: *šventiška, gera, draugiška, linksma, kultūringa, pakili*. Neutralūs epitetai dažniausiai skambėjo miesto šokių atžvilgiu: *normali, įvairi, jaudinanti, intriguojanti, standartinė*. Darbininkų šokių atmosfera dažnai vadinta: *keistoka, įtempta*. Respondentų teigimu darbininkų šokiuose buvo nesaugu, vaikinai salėje vartojo alkoholį, neretai ir užsirūkydavo, beveik kiekvienų šokių metu kildavo didesni ar mažesni konfliktai. Šios sudedamosios dalys ir lėmė nemalonią šokių atmosferą. Visgi šokių atmosfera įvardinama jausminiu pagrindu ir dažnai yra gana subjektyvus dalykas. Ją galėjo lemti šokių dalyvio savijauta, pasisekimas ar nesėkmė šokių metu, pvz.: anot vieno pateikėjo, buvo *liūdnoka* skirtis su patikusia mergina, nemaloniai jausdavosi, kai kviečiama mergina atsakydavo eiti šokti.⁷⁸

⁷⁶ VDU ER 2499/ 27 Vyras, 1957 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁷⁷ VDU ER 2499/ 30 Vyras, gimęs 1951 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2013 m.

⁷⁸ VDU ER 2499/ 1 Vyras, gimęs 1955 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

Tyrimo metu pateikėjų prašyta nurodyti pagrindinius skirtumus, tarp skirtingose miesto vietose vykusių šokių vakarų. 45 proc. respondentų didžiausią dėmesį skyrė šokių lankytojams, visų pirma jų išsilavinimui, amžiui bei elgesiui (ypač akcentuota chuliganiško elgesio jaunuolių gausa *Pergalės* ir *Tresto* šokiuose). 32 proc. respondentų išskyrė šokiuose skambėjusią muziką – jos atlikimą (gyvai grojama muzika, įrašai), muzikos stilių ir šiuolaikiškumą (išskirtiniai KPI 3-*ių* rūmų šokiai, kuriuose, anot pateikėjų, grodavo naujausia muzika) bei muzikos skambėjimo grasumą. Tarp skirtumų buvo nurodytas ir salės dydis (5 proc. respondentų), kuris tapdavo reikšmingu esant populiariems šokiams bei apšvietimas (išskirti Veterinarijos akademijos rengti šokiai). 18 proc. respondentų teigimu, visi šokiai buvo panašūs ir nieko išskirtinio jie nepastebėjo. Šokių vietą, kaip gana svarbų pasirinkimo kriterijų, įvardino 27 proc. respondentų, o 16 proc. respondentų šokių vieta nebuvo svarbi. 6 proc. respondentų teigė nežinantis, ar šokių populiarumas priklausė nuo vietos, kurioje jie rengti, o likęs 51 proc. respondentų apie tai neturėjo nuomonės. Pateikėjų manymu, šokiai vykę miesto centre buvo populiariesni dėl patogesnio susisiekimo.

Pateikėjų išvardinti skirtumai gali būti traktuojami kaip pagrindiniai kriterijai jaunam žmogui renkantis, kuriuose šokiuose jis nori lankytis. Svarbiausias kriterijus – jaunuoliui priimtini šokių lankytojai, kuriuos galima įvardinti kaip *savą grupę*. Savos grupės – tai tokios socialinės grupės, su kuriomis žmonės save indentifikuoja, kurioms jie yra lojalūs. Kito socialinio sluoksnio žmonės gali būti priskiriami *priešininkų grupėms*, su kuriomis žmogus nesiidentifikuoja, o jaučia joms konkurenciją ar netgi priešišumą.⁷⁹ Muzika – dar vienas traukos į šokius kriterijus. Pagal tai, kokia muzika skamba šokių metu, dažnas jaunuolis pasirinkdavo, kurią vietą jam smagu aplankyti. Progresyvesnės, roko muzikos jaunimas ieškojo KPI 3-*iuose* rūmuose vykusioje diskotekoje. Muzikine prasme ši diskoteka neturėjo rimtos konkurencijos visame Kauno mieste. Gana svarbus kriterijus renkantis šokius – vieta, kurioje jie vyko. Visi nurodyti kriterijai lėmė ir šokių prestižiškumą.

III. ETIKETAS KAUNO MIESTO ŠOKIUOSE

Tarptautiniame žodžių žodyne terminu *etiketas* apibrėžiamos kurios nors visuomenės ar jos klasės tinkamo elgesio normos.⁸⁰ Tai labai platus apibrėžimas, todėl šiame darbe apsiribosime tik jaunuolių išvaizdos, šokių vakarų eigos, jaunimo elgesio normų paisymo aspektų apžvalga.

⁷⁹ Matulionis A. V. *Sociologija*. Vilnius, 2002. P 41

⁸⁰ Tarptautinis žodžių žodynas. Prieiga per internetą <http://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodziu-zodynas/E/etiketas> (žiūrėta 2015 – 04 – 20)

XX a. Lietuva patyrė daug išbandymų, 1940 m. prasidėjęs sovietmetis įvedė daug naujovių, tuo pačiu panaikindamas ir priversdamas pamiršti kultūrinius lietuvių tautos ypatumus. Besikeičiančios vertybių sistemo turėjo įtakos ir jaunų žmonių pasaulėžiūrai, elgsenai. Visi jaunuoliai norėjo atrodyti moderniai, būti madingi, tačiau skirtingų socialinių sluoksnių jaunimo elgesyje buvo ženklių skirtumų. Konfliktų analizei bus pasitelkiama prancūzų struktūralisto C. Levi – Strauss'o *binarinių opozicijų* teorija.

1. Šokių lankytojų išvaizda

Jaunas žmogus visada pirmasis priimdavo visuomenėje vysktančius pokyčius, tai ypač pastebima išoriniame žmogaus pavidale. Sovietinis periodas garsėjo masine gamyba, todėl norėdamas atrodyti kitaip, jaunas žmogus privalėjo žinoti, iš kur ir koku būdu gali įsigyti išskirtinių daiktų. Pagal įsigyjamas prekes galima buvo nustatyti, kokiam socialiniam sluoksniui jaunuolis priklauso. V. Ivanausko teigimu: „prekės yra tarpininkai, parodantys visuomenėje susiklosčiusius socialinius santykius ir klasifikacijas, jos įkūnija reikšmes viešojoje erdvėje, o vartojimas tampa socialinę tvarką organizuojančia jėga, kuri padaro matomą socialinį pasiskirstymą, kategorijas ir socialinį statusą“.⁸¹ Neretais atvejais studentas, nors ir būdamas aukštesniame socialiniame sluoksnyje išsilavinimo, ateities perspektyvų atžvilgiu, buvo mažiau pajėgus finansiškai, todėl eidamas į šokius atrodė kukliau nei jaunas darbininkas, kuris dirbdamas sugebėdavo apsirūpinti vertingesniais, madingesniais daiktais.

Mokyklose rengiamuose šokuose sovietmečiu vyravo itin stagnatyvus požiūris, jauni žmonės turėjo atrodyti vienodai, tvarkingai, neiššaukiančiai. Merginos, eidamos į mokyklose organizuojamus šokių vakarus, privalėjo vilkėti mokyklinę uniforminę suknelę. Stengdamosi neatrodyti kasdieniškai, merginos uniformas kiek įmanoma keitė, transformavo – patrumpindavo, užsisiūdavo naujas apykakles bei rankogalius. Makiažas nevertotas, nes dažytis tiesiog buvo draudžiama. Vaikinai į mokyklos šokius vaikščiojo vilkėdami mokykliniu kostiumu. Eidami į mieste vykčius šokius, moksleiviai rengėsi laisvalaikio drabužiais.

Tiriamuoju laikotarpiu galima išskirti keletą jaunimo aprangai būdingų bruožų:

1. Iki XX a. 7 dešimtmečio vidurio (~ 1966 m.) jaunimas rengėsi šventiniais, kuklaus fasono, panašiais rūbais.
2. XX a. 7 deš. pabaigoje – 1968 m. į madą ateina *hipiškas* stilius.
3. XX a. 8 deš.–9 deš. visuotinai išpopuliarėja džinsai.
4. XX a. 9 deš. pabaigoje itin populiariais tampa ryškiaspalviai sportiniai kostiumai.

---

⁸¹ Ivanauskas V. *Sovietinė nomenklatūra ir išskirtinis vartojimas: nuo privilegijų iki nelegalumo*. 2012, prieiga per internetą http://sovietcase.eu/en/wp-content/uploads/2012/02/Sovietines-privilegijos_str.2012Vasaris.pdf (žiūrėta 2015-04-01)

XX a. 7 deš. merginos į šokius vaikščiojo vilkėdamos geriausias savo turimus rūbus, skirtus laisvalaikiui: sukneles, sijonus, palaidines. Vaikinai šokiuose lankėsi vilkėdami kostiumu. Taip pabrėžtas šokių vakarų nekasdieniškumas, šventiškumas. Keičiantis laikmečiui, drauge su disko muzika iš Vakarų plūstelėjo kitokios mados. XX a. 7 deš. pabaigoje imamas mėgdžioti hipių stilius, garbinama grupė „The Beatles“. Tai turėjo įtakos ir jaunimo aprangos kaitai. Merginos šokių vakaruose pasirodydavo segėdamos *mini* sijonėlius arba vilkėdamos trumpas sukneles (ilgis virš kelių), madingi ir velvetinės medžiagos gaminiai – ypač mėgtos plātėjančios kelnės. Labai populiarūs storapadžiai, storakulniai batai, pateikėjų vadinti *pltaformomis*. Stengiantis kiekvieną kartą atrodyti skirtingai, merginos keisdavosi turimais rūbais, skolindavosi juos vienos iš kitų. Vaikinai iš *hipiškos* mados perėmė gėlėtus ar languotus marškinius su dideliais atvartais, kurie vilkėti po švarku ar liemene, plātėjančias kelnės (nurodomas kliošo plotis iki 50 cm.), paaukštintus, storakulnius batus. Tiek merginos, tiek ir vaikinai augino ilgus plaukus. XX a. 7 deš. pabaigoje į madą ateina ir džinsai. Jais puošėsi tiek vaikinai, tiek ir merginos. Priklausomai nuo laikotarpio, keitėsi džinsinių kelnių sukirpimo mados, tačiau populiariausiu laisvalaikio rūbu džinsai išliko iki pat šių dienų. Džinsai buvo labai trokštami, tačiau juos įsigyti galėjo ne kiekvienas jaunuolis. Pasak E. Ramanauskaitės: „1967-aisiais džinsus Kaune buvo sunku įsigyti net *undergroundo* rinkose. Be to, jie brangiai kainavo“.⁸² Neretai džinsai kainavo visą žmogaus mėnesinį atlyginimą. Anot pateikėjų, Kaune džinsų buvo galima įsigyti Vilijampolės turguje, tačiau tai buvo nelegalios prekės, todėl jais prekiaavo neoficialiai, draustina prekyba besiverčiantys ir iš to pragyvenantys žmonės spekuliantai. Pateikėjo nuomone – jau besiformuojančių Kauno nusikalstamų grupuočių nariai.⁸³ Gebėjimas įsigyti džinsus, kėlė jaunų žmonių statusą bei prestižą. Pateikėjas pasakoja: „*mane norėjo su panele supažindinti, tai jinai paklausė – jisai su džinsais ar ne. O aš po tarnybos grįžęs džinsų dar neturėjau, jai pasakė – ne. Mergina pasakė – tai tada nereikia*“.⁸⁴ Džinsų pasirodymas iš merginų garderobo išstūmė sijonus ir sukneles ir tik XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje merginos vėl prisiminė trumpų sijonėlių madą. Tačiau madingais tapo sijonai, pasiūti iš džinsinės medžiagos. Šiuo laikotarpiu ypač madingais tampa Suomijoje gaminami ryškiaspalviai sportiniai kostiumai, vadinti *suomiakais*. Šie sportiniai drabužiai buvo tam tikro statuso ženklas. Jie kainavo labai brangiai: „*Tais laikais beveik visą mėnesio algą reikėjo padėti, kad tu galėtum nupirkti suomiškus treningus* [nurodyta kaina 180 rublių J. K.]. *Bet jau tu galėjai jaustis išskirtinė, tai reiškia jeigu tu nueini su suomiškais treningais, tu galėjai sau leisti juos*

---

⁸² Ramanauskaitė E. Jaunimo kultūrinė rezistencija sovietmečiu: hipių kultūrinės idėjos Lietuvoje. *Kauno istorijos metraštis*. T 4. 2003, P 142

⁸³ VDU ER 2499/ 27 Vyras, gimęs 1957 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁸⁴ VDU ER 2499/ 27 Vyras, gimęs 1957 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

nusipirkti, tai jau tu buvai neeilinis. Nesvarbu, kokios jie spalvos, neįsivaizduoji, koks ten buvo iki išprotėjimo turguose graibstymas tų treningų. Galėjo kainas kelti iki begalybės“.⁸⁵ Panaši situacija buvo ir su džinsais. XX a. 9 dešimtmečio vaikinių prestižine aprangos dalimi buvo plačios džinsinės kelnės, siaurėjančios į apačią, vadinamos *piramidėmis*. Prie šių kelnų vilkėti balti trikotažiniai marškinėliai bei trumpa odinė striukė. Prie tokios aprangos derintos baltos kojinės bei odiniai bateliai, vadinti *laiveliais*. Didesni mados sekėjai, ansamblį papildydavo stora metaline grandinėle.⁸⁶ Atrodydamas kitaip, jaunas žmogus jautėsi nepopuliariu, neturėjo prestižo bendraamžių akyse. Anot V. Ivanausko, jaunimo prestižiškumą sovietmečiu lemdavo aprangos detalės, muzikos įrašų ir plakatų kolekcijos, kiti madingi to meto daiktai.⁸⁷

Tiriamuoju laikotarpiu tiek merginų, tiek vaikinių šukuosenos taip pat patyrė nemažai transformacijų. XX a. 7 deš. šukuosenos buvo įvairios. Studentės merginos dažniausiai šukuosenų nedarė, retais atvejais plaukus pasisukdavo. Miesto bei darbininkų šokių lankytojos specialiai šokių vakarams darydavosi šukuosenas. Mėgti įvairūs pasukimai, kuodai. Pateikėja, gimusi 1942 m., nurodė, kad gana dažnai merginos nešiojo varpelio formos šukuoseną, kai plaukų galai buvo pasukami į viršų.⁸⁸ Vaikinai kirposi trumpai. Drauge su hipiška mada į Lietuvą plūsteli ilgų plaukų manija. Ilgais plaukais didžiavosi ne tik merginos, bet ir vaikinai. Studentams vaikiniams ilgų plaukus nešioti buvo draudžiama, jie privalėjo nusikirpti dėl mokslo įstaigose vykstančio spaudimo bei kontrolės. Ilgų plaukų madai nepritarė ne tik švietimo įstaigos, bet ir miesto milicija. Ilgus plaukus nešiojantis vaikinai galėjo būti apkirptas tiesiog gatvėje. Situacijos absurdiškumą iliustruoja pateikėjo pasakojimas, kai prievartinio apkirpimo neišvengė tuo metu jau žinomas Kauno kompozitorius G. Kuprevičius.⁸⁹ Palaiptiesiems ilgų plaukų mada atsitraukia, vietą užleisdama užsienio muzikos dievukų stiliui. To pasekoje XX a. 9 deš. viduryje merginos ima mėgdžioti dainininkių C. C. Cath, Sabrinios stilių. Plaukai imami velti ir standinti laku. Kuo aukščiau sušiaušta, labiau iškelta šukuosena, tuo madingesne laikyta jos savininkė. Vyrai tokią šukuoseną įvardina *ežiu* ir teigia, kad plaukai durdavo net prisilietus prie merginos lėto šokio metu. Labai madingais tapo iš kirpčių suformuoti *stogeliai* (ilgoki kirpčiai priveliami, išpučiami padarant „stogelį“ kaktai ir gausiai supurškiami laku). Dažniausiai tokias šukuosenas darydavosi miesto ar darbininkų klubuose mėgusios šokti merginos, studentės atrodė kukliau, naudojo saikingesnę makiažą. Makiažas, kaip ir šiauštos šukuosenos buvo užsienio atlikėjų

⁸⁵ VDU ER 2499/ 21 Moteris, gimusi 1971 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁸⁶ VDU ER 2499/ 6 Vyras, gimęs 1974 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

⁸⁷ Ivanauskas V. Sovietinė nomenklatūra ir išskirtinis vartojimas: nuo privilegijų iki nelegalumo. 2012, prieiga per internetą http://sovietcase.eu/en/wp-content/uploads/2012/02/Sovietines-privilegijos_str_2012Vasaris.pdf (žiūrėta 2015-03-31)

⁸⁸ VDU ER 2499/ 10 Moteris, gimusi 1942 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁸⁹ VDU ER 2499/ 15 Vyras, gimęs 1960 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

paskleista mada. Neatmetama ir Rusijos moterų, mėgusių itin ryškų ir iššaukiantį makiažą, įtaka. Merginos nevengė ryškiaspalvių, blizgančių ir itin gausiai priteptų vokų šešėlių, mėgiamiausios spalvos: žydra, žalia, rausva. Vaikinių šukuosenos XX a. 9 deš. sutrumpėja, plaukai imti kirpti trumpai, galvos šonus išskutant, o viršugalvyje suformuojant keturkampę *aikštelę*.

Mada keitėsi reaguodama į gyvenimo procesus, o Sovietų Sąjungoje Vakarų Europos mados tendencijos adaptuojamos ir pritaikomos sovietinei visuomenei.⁹⁰ Nuolatinis deficitas, prekių vienodumas, draudimas atrodyti išskirtinai, vertė jaunus žmones ieškoti išeičių. Norėdami atrodyti išskirtinai, „vakarietiški“ jaunuoliai buvo priversti naudotis nelegalios rinkos teiktomis paslaugomis, kur geidžiamos prekės, lyginant su gaunamu uždarbiu, buvo labai brangios. Labiau savo apranga išsiskyrė miesto bei darbininkų klubuose mėgę lankytis jau dirbantys jaunuoliai, nes jie buvo savarankiški ir finansiškai nepriklausomi. Kauno studentai atrodė kukliau, tačiau taip pat stengėsi neatsilikti nuo mados tendencijų.

2. Šokių vakaro eiga

Autorė taip pat siekė išsiaiškinti, kokios bendrosios elgesio taisyklės šokių vakaro metu išliko visu tiriamuoju laikotarpiu ir kas labiausiai pasikeitė elgesio bei bendravimo kultūroje. Pateikėjų buvo klausama, ar vienai merginai eiti į šokius buvo padoru ir saugu. Gauti atsakymai pasiskirstė taip:

1. Padoru – 98 proc.
2. Padoru ir saugu – 43 proc.
3. Padoru, bet nesaugu – 14 proc.
4. Ėjo tik su kompanija – 33 proc.

Tradicinėje Lietuvos kultūroje, tai yra Lietuvos kaime, merginos iki pat XX a. vidurio į šokius nevaikščiojo po vieną. Tai laikyta nepadorumu, merginos neišsiauklėjimą rodančiu dalyku. Taip daryta ne tiek dėl saugumo, kiek dėl moralinių normų paisymo. Miesto respondentams klausimas apie padorumą kėlė nuostabą, tik viena pateikėja nurodė, kad kaimo merginoms nederėjo į šokius eiti po vieną. Kaip galima pastebėti pateikėjų atsakymuose, net 98 proc. respondentų nuomone, vienos merginos pasirodymas šokių vakare buvo padorus ir visiškai priimtinas dalykas. 43 proc. respondentų teigimu, merginai į šokius vaikščioti vienai buvo padoru ir saugu. Šie atsakymai atspindi vyresniųjų pateikėjų nuomonę, kurių šokių lankymo laikotarpis apima XX a. 6 deš. pabaigą–7 dešimtmetį. Pateikėjai nurodo, kad jų šokių lankymo laikotarpiu mieste buvo saugu tiek dieną, tiek ir naktį. Pateikėjai šokių vakaruose lankęsi XX a. 8–9 dešimtmečiais nurodė, kad merginos į šokius galėjo eiti

---

⁹⁰ Janauskienė L. Sovietų Sąjungos apragos kontrolės mechanizmas: Baltijos šalių mados žurnalai „Banga“, „Rigos Modes“, „Siluett“ 1970–1990 m. *Istorija*. 2011, Nr. 84

po vieną, tai buvo padoru, tačiau nesaugu. Didžiausią grėsmę merginoms kėlė neblaivūs, nemandagūs šokių lankytojai. Ypač nesaugios merginos jautėsi darbininkiškuose šokuose. Pateikėjos patirtis Petrašiūnų „Energetiko“ kultūros namuose vykusių šokių metu rodo, kad merginos kartais pakliūdavo į labai pavojingas situacijas: „*Jeigu į Petrašiūnus pamėginau, tai sakau, neduok tu dieve, susigriebiau už galvos, ten tokių problemų turėjau, man [ęs J. K.] ten vos neišprievartavo vidury miške. Tempėsi jau ir aš sėdau į taksą ir mane parvežė jau namo taksistas ir be pinigų be nieko, nes man ten ant tiek problemos buvo. Kad ten publika kuri nu, nu baisi publika*“.⁹¹ Tačiau ne tik darbininkiški šokiai merginoms buvo pavojingi. XX a. 9 deš. pabaigoje šokuose lankėsi pateikėjos nurodė, kad nesaugu merginoms buvo ir miesto šokuose: *Profsąjungoje, Deke*.⁹² Ne kartą iš šokių teko sprukti nesulaukus vakaro pabaigos, nes priekabūs vaikinai grąsino išsivežti merginas „vakaro pratęsimui“. Šį teiginį patvirtina ir 33 proc. respondentų, nurodę, kad merginos į šokius vaikščiojo tik su kompanija. Nesaugiai jautėsi ne tik merginos, bet ir vaikinai. Pateikėjas gimęs 1966 m. nurodė, kad XX a. 9 dešimtmečio viduryje Kaune nebuvo saugu. Labai nesaugiu laikytas grįžimas namo šokių vakarui pasibaigus, ypač, jeigu reikėdavo kirsti svetimą mikrorajoną: „*jeigu nematytas žmogus eidavo rajonuose vėlai vakare, tai tikimybė, kad kažkur tai kažką užsirausi, gana didelė būdavo*“.⁹³ Nesaugiai jaunimas jautėsi šokuose, į kuriuos mėgdavo rinktis Kauno nusikalstamų grupuočių nariai. Nusikaltėlių rajonu įvardinama Vilijampolė, pateikėjų vadinama *Slabodke*, kurioje XX a. 9 dešimtmetyje ypač suaktyvėjo H. Daktaro gauja. Dar vienos nusikalstamos *Daškinių* grupuotės nariai mėgo rinktis *Tresto* šokuose bei „Pasimatymo“ restorane. Nuo šių grupuočių vaikinių galėjo nukentėti niekuo dėti jaunuoliai. Todėl į šokius stengtasis vaikščioti ne po vieną, o didesnėmis ar mažesnėmis grupelėmis. Grupelę galėjo sudaryti seserys, klasės ar kurso draugės, vieno kiemo jaunimas. Dar drąsiau merginos jautėsi į šokius eidamos su didesne kompanija, kurioje buvo ir keletas vaikinių. Grupelę sudarantys jaunuoliai šokių vakare išsiskirstydavo, tačiau namo stengėsi eiti visi kartu.

Šokių vakaro eiga visur buvo panaši – užgrojus muzikai drąsesni vaikinai eidavo kviesti šokiui patikusias merginas. Pateikėjas, gimęs 1962 m., ir šokuose lankėsis XX a. 9 deš. nurodė, kad KPI 3-*iuose* rūmuose diskotekos visada prasidėdavo ir baigdavosi ta pačia grupės „*Electric light orchestra*“ grupės daina „*Don't bring me down*“.⁹⁴ Studentiškuose šokuose jaunimas jautėsi nesuvaržytai, nes šokiai vyko „savoje“ bendruomenėje, todėl pradėdavo šokti vos nuskambėjus pirmiesiems dainų akordams. Didesniam atsipalaidavimui, drąsai pasiekti, jaunimas prieš šokius, neretai ir pačių šokių

---

⁹¹ VDU ER 2499/ 26 Moteris, gimusi 1965 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁹² VDU ER 2499/ 21 Moteris, gimusi 1971 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁹³ VDU ER 2499/ 3 Vyras, gimęs 1966 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

⁹⁴ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

metu vartojo alkoholį. Kad alkoholis buvo vartojamas, patvirtino 70 proc. visų apklaustųjų respondentų. 18 proc. respondentų (visos moterys) teigė, kad jaunimas eidamas į studentiškus šokius alkoholio nevartojo. Todėl galima teigti, kad studentiškuose šokiuose išgėrusių jaunuolių pasitaikydavo retai, o girtų iš viso nebūdavo. Į studentiškus šokius girti jaunuoliai nebuvo įleidžiami. Tokią tvarką prisiminė 12 proc. respondentų. Darbininkiški šokiai pasižymėjo išgėrusių jaunuolių gausa, kas ir lėmė jų nekultūringą atmosferą.

Savitą etiketo dalį sudarė merginos pakvietimas šokiui. Miesto šokių salės dažniausiai suprojektuotos kvadrato ar stačiakampio forma, todėl prie sienų buvo sustatomos kėdės, šokėjams susėsti. Tačiau kėdžių nebuvo daug, todėl likę jaunuoliai stovėdavo keliomis eilėmis už kėdžių. Viename salės šone stoviniavo merginos, priešais jas būriavosi vaikinai. Muzikai užgrojus, vaikinių banga užteldavo prie merginų ir kiekvienas kviesdavo šokiui jam patikusią. Pakvietimo šokiui formulė: vaikinai priėjęs prie merginos linkteli galvą ir paklausia „Galima?“. Sutikusi mergina linkteli, ir pora eina šokti. Tokią pakvietimo formulę įvardino 68 proc. pateikėjų. Nepatikusiam vaikinui mergina galėjo atsakyti eiti šokti. Kartais vaikinai nelinktelėdavo, o tik paklausdavo „Galima?“. Tokią supaprastintą kvietimo formą įvardino 18 proc. respondentų. 12 proc. respondentų nurodė, kad dėl didelio triukšmo šokių salėje susikalbėti buvo sunku, todėl šokiui vaikinai pakviesdavo tik linktelėdamas galvą. Pateikėja, gimusi 1972 m. ir šokius lankiusi XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje, teigė, kad norėdamas pakviesti merginą šokiui vaikinai tiesiog timplėdavo ją už rankos.⁹⁵ Tačiau tokio elgesio negalima laikyti pasikeitusia kvietimo formule, nes užfiksuotas tik vienetinis atvejis. Jeigu mergina vaikinui patikdavo, jis stengėsi su ja pašokti ne vieną, o keletą šokių. Neretai vienas kitam simpatiją pajutę jaunuoliai prašokdavo visą vakarą. Pasibaigus šokiui, vaikinai palydėdavo merginą į vietą, mandagiai padėkodavo ir nueidavo, taip teigė 80 proc. apklaustųjų respondentų. Tačiau XX a. 9 dešimtmetyje šią taisyklę imata laužyti. Pateikėjų teigimu, nepatikusią merginą, šokiui pasibaigus, vaikinai galėjo palikti tiesiog salės viduryje. Tokiu atveju vaikinai eidavo prie vaikinių, o mergina į merginų sėdėjimo pusę. Dar didesnę pažeminimą patirdavo mergina, kai vaikinai palikdavo ją salės viduryje vos šokiui įpusėjęs. Taip jis pasirodydavo prieš draugus ir pajuokdavo merginą. Neretai tokiu būdu buvo atkeršijama anksčiau šokti atsisakiusiai merginai.

Savo simpatiją vaikinui mergina galėjo išreikšti pati pakvietusi jį šokiui. Tokie šokiai pateikėjų įvardinami kaip *merginų šokis*. Šį šokį paskelbdavo šokių vakaro vedantysis. Tokie šokiai nebuvo dažni, jie skelbti 3–4 kartus viso šokių vakaro metu. Šį faktą patvirtino 89 proc. pateikėjų. 7 proc. respondentų nurodė, kad merginų šokis pasitaikydavo itin retai ir ne visuose šokių vakaruose, o tik

---

⁹⁵ VDU ER 2499/ 25 Moteris, gimusi 1972 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

mokyklose rengtuose pasišokimuose. Tik 3 proc. respondentų manė, kad merginos patikusį vaikina galėjo pakviesti šokti bet kuriuo šokių vakaro momentu, nelaukdamos specialiai joms skirto šokio. Šie respondentai šokiuose lankėsi XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje, todėl šis faktas gali rodyti besikeičiančias šokių tradicijas ir elgesio taisyklių nebepaisymą. Ir tik 1 proc. respondentų teigė, kad merginos niekada vaikinių šokiui nekviestų pačios.

Dvi merginos poroje Kauno miesto šokiuose šoko retai. Tokius atvejus minėjo pateikėjai šokiuose lankęsi XX a. 6 deš. pabaigoje–7 dešimtmetyje. Dažniau šokti išeidavo didesnis merginų būrelis, jos šoko rateliu. Dviejų merginų šokis respondentų vertintas neigiamai teigiant, kad tai buvusi *rusiška mada*, dažniau matyta rusiškuose kino filmuose. Dar rečiau minėti poroje šokę vaikinai. Tik vienas pateikėjas, šokius lankęs XX a. 9 deš., nurodė, kad būrelyje galėjo šokti keli vaikinai.⁹⁶ Vyriškis XX a. 9 dešimtmetyje priklausė pankų subkultūrai, kurie buvo visuotinai įsigalėjusių elgesio taisyklių laužytojai. Šios grupelės nariai nebijodami būti pasmerkti šokių vakaruose judėjo pagal jiems patinkančią pankroko muziką, skambėjusią tik 3 KPI rūmuose rengtoje diskotekoje.

Jau draugaujančios porėlės šokių vakaruose elgėsi skirtingai. Šokti drauge ar leisti pašokti su kitais partneriais buvo pačių jaunų žmonių susitarimo reikalas. Porėlės, draugaujančios ilgesnį laiką, turinčios bendrą draugų ratą, galėjo šokti ir su kitais jaunais žmonėmis. Tik pradėję draugauti poros stengėsi šokių vakaro metu būti drauge, šokti ir bendrauti tik tarpusavyje.

Apibendrinant galima teigti, kad tradicinės kultūros normos mieste gyvenačioms merginoms nebetaikytinos. Merginos į šokius galėjo vaikščioti po vieną, tai laikyta padoriu ir saugiu dalyku, tačiau saugiai jos jautėsi tik iki XX a. 7 dešimtmečio pabaigos. Nuo XX a. 8 dešimtmečio šokiuose ir grįžtant namo buvo nebesaugu ne tik merginoms, bet ir vaikinams. Šokiui dažniausiai kvietė vaikinai ir tik specialaus merginų šokio metu partnerį sau galėjo pasirinkti mergina. Mandagus merginos pakvietimas šokiui – vienintelė nepakitusi etiketo taisyklė, išlikusi visoje Lietuvoje ir galiojusi iki pat tiriamojo laikotarpio pabaigos.⁹⁷ Šokio pabaigos taisyklės – padėkojimas ir merginos palydėjimas į vietą, išliko iki XX a. 9 dešimtmečio. Remiantis tyrimo duomenimis, nustatyta, kad ši taisyklė ima kisti paskutiniu sovietmečio dešimtmečiu. Dviejų merginų, tuo labiau dviejų vaikinių šokis poroje Kauno mieste rengiamuose šokiuose nebuvo populiarus, dažniau šoko kelių merginų ratelis ar išskirtiniais atvejais – jaunimo subkultūrinių grupių jaunimas. Siekiant išsiaiškinti, kaip jaunimas elgėsi šokiams pasibaigus, tirtas šokių vakaro pabaigos etiketas.

⁹⁶ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

⁹⁷ Žakaitienė-Bylaitė A. *Lietuvių etiketas ir bendravimo kultūra XX amžiuje*. Klaipėda, 2012. P. 123

3. Šokių vakaro pabaiga

Šokių vakaro pabaigos etiketas bene mažiausiai pakitęs viso tiriamojo laikotarpio metu. Šokių vakaro pabaigą sudarė šie etapai:

1. Šokių vedantysis paskebia paskutinį šokį – šokių vakaro pabaigą.
2. Jaunuoliai nusprendžia, kur ir kaip pratęs vakarą.
3. Vaikinai tariasi dėl galimybės palydėti namo patikusią merginą.
4. Grįžimas namo.

Šokių vakaras truko 4–5 val., tačiau kiekvienam jaunuoliui jis baigdavosi skirtingai. Prieš grojamą paskutinį vakaro šokį šokių vedantysis pranešdavo, kad skambės paskutinė šokių vakaro daina. Šio šokio metu jauni žmonės nusprendavo, ar šokiams pasibaigus keliaus tiesiai namo ir kaip namus pasieks. Įsilinksminęs jaunimas nenorėdavo baigti šokių vakaro, todėl buvo prašoma, kad muzikantai jį dar pratęstų. Šokiai trukdavo ilgiau, kai jauni vyrukai susitardavo su muzikantais, dažniausiai sumokėdami jiems nedidelę pinigų sumą, kad pastarieji keletą dainų pakartotų. Kartojamos dainos buvo dedikuojamos kažkuriam vakaro svečiui, dažniausiai merginai. Tačiau tai vykdavo tik tuose šokių vakaruose, kuriuose grota gyvai.

Iš studentiškų šokių minėtini KPI *8-ieji* šokiai. B. Kuklytė nurodo, kad siekdami sugroti kuo daugiau savo ir užsienio atlikėjų kūrinių, vokalinių instrumentaliųjų ansamblių muzikantai iš viršaus „nuleistas“ šokių vakarų rekomendacijas stengėsi „apeiti“ privalomus sugroti kūrinius grodami vakaro pabaigoje, o publikos pamėgtas dainas pakartodami po keletą kartų. Tokiu būdu šokių vakaras prailgėdavo iki pusvalandžio. Taip, anot B. Kuklytės, kūrėsi dualistinė sistema, balansuojanti ant oficialumo ir nelegalumo ribos.⁹⁸

Diskotekose taip pat prašyta kūrinius kartoti, tačiau tai daryta daug rečiau. Nuskambėjus paskutinei dainai, šviesos salėje įsijungdavo ir šokių vakaras būdavo baigtas.

Siekiant išsiaiškinti, ką jaunimas veidavo pasibaigus šokiams, respondentams buvo užduodamas klausimas, ar jaunimas po šokių eidavo tiesiai namo. Gauti atsakymai pasiskirstė šitaip:

1. Vakaro netęsdavo ir ėjo tiesiai namo – 20 proc.
2. Šokių vakarą pratęsdavo – 9 proc.
3. Įvairiai – 9 proc.
4. 62 proc. respondentų teigė nežinantys arba iš viso į klausimą neatsakė.

---

⁹⁸ Kuklytė B. Estrada ir muzikinė saviveikla sovietinėje Lietuvoje aštuntojo ir devintojo dešimtmečių sandūroje: alternatyvių formų kūrimas ir paskutinis diktatas. *Lietuvos istorijos studijos*. 2012, Nr. 29 P. 132

Tiriamuoju laikotarpiu studijavę ir studentiškuose šokiuose lankęsi respondentai teigė, kad šokiams pasibaigus dažniausiai eidavo tiesiai namo. Tai galima paaiškinti tuo, kad studentai gyveno gana kukliai ir papildomų lėšų pasilinksminimams neturėjo. Sugalvojus vakarą pratęsti, studentai rinkosi ne kavines ar restoranus, o savo bendramokslų namus ar bendrabučio kambarius. Tokie pasisėdėjimai vadinti *plotais*. Juose jauni žmonės mėgdavo klausytis muzikos, išgerti vyno ir diskutuoti jiems rūpimais klausimais. 9 proc. respondentų teigimu, vakaras nesibaigdavo vos šokiams pasibaigus. Po jų jaunimas ieškojo, kur galėtų pasilinksminimą pratęsti. Jei šokiai, kuriuose jaunimas vakarojo, baigdavosi anksčiau, o netoliese vykdavo ilgiau besitęsiantys šokiai, jauni žmonės skubėdavo pakeisti pasilinksminimo vietą. Kai niekur aplinkui šokių nebūdavo arba susirinkdavo turtingesnė kompanija, jaunuoliai vakarą pabaigdavo miesto kavinėse ar restoranuose. Šitaip vakarą mėgdavo pabaigti jau dirbantys žmonės, kurie lankėsi miesto arba darbininkų šokiuose. Dalis jaunuolių po šokių neskubėdavo eiti namo. Susipažinus su patinkančia mergina, vaikinai pasiūlydavo pasivaikščioti po miestą. Kaip mėgiamos pasivaikščiojimų vietos nurodytos: Vytauto parkas, Ažuolynas, Laisvės alėja. Vytauto parką ir Ažuolyną jaunuoliai rinkosi tada, kai linksmindavosi *Paviljono* šokiuose. Laisvės alėjoje mėgo pasivaikščioti miesto centre vykusiuose šokiuose apsilankę jaunuoliai. Dalis pateikėjų (9 proc.) nurodė, kad vakaras po šokių baigdavosi įvairiai. Kartais jis būdavo pratęsiamas, o kartais po šokių buvo stengiamasi kuo greičiau grįžti į namus. Likę pateikėjai į šį klausimą neatsakė, todėl galima manyti, kad jie šokių vakarą taip pat baigdavo įvairiai.

Palydėti patikusią merginą namo norėjo kiekvienas vaikinai, tačiau ne visada tai pavykdavo įgyvendinti. Mergina pasiūlymo atsisakydavo, jei:

1. Vaikinas jai nepatiko.
2. Į šokius buvo atėjusi ne viena.
3. Iš šokių turėdavo išeiti anksčiau, vakarui dar nepasibaigus.

Kai besisiūlantys palydėti vaikinai nepatikdavo, dažniausiai ji stengėsi išvengti nepatogios situacijos ir išvengti konflikto, nuo vaikino paprasčiausiai pasprukdama. Respondentė, šokiuose lankiusis XX a. 7 deš. prisiminė, kaip nuo nepatinkančių vaikinių su drauge iš šokių pabėgo išlipusios pro šokių salės langą.⁹⁹ Į šokius su drauge ar didesne kompanija atėjusios merginos ir namo stengdavosi grįžti kartu, tačiau jei pasisiūlęs palydėti vaikinai patikdavo, jis lydėdavo ne vieną, o kelias, drauge atėjusias merginas. Merginoms, gyvenančioms atokesniuose miesto mikrorajonuose, dažnai tekdavo iš šokių išeiti dar jiems nesibaigus, nes tekdavo prisitaikyti prie viešojo transporto grafiko. Šiuo atveju pasiūlymo palydėti mergina sulaukdavo retai, nes, kaip ir minėta, apie

---

⁹⁹ VDU ER 2499/ 29 Moteris, gimusi 1946 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2013 m.

kelionę namo jaunimas tardavosi paskutinio šokio metu. Pasitaikydavo atvejų, kai pasisiūlęs merginą palydėti namo vaikinai turėjo ne visai gerų ketinimų. Respondentė, šokiuose lankiusis XX a. 7 deš., prisiminė: „*čiot mane neišprievartavo, prisikabino išgėręs, einam palydėsiu da palydėsiu, tai iki durų dalydėjo*“¹⁰⁰. Merginą nuo rimtesnių nemalonumų išgelbėjo netikėtai į duris stuktelėjęs kaimynas.

Šokiams pasibaigus, jaunimas namus pasiekdavo skirtingais būdais:

1. Parvažiuodavo viešuoju transportu.
2. Pareidavo pėsčiomis.
3. Parvažiuodavo taksi.

Kai po šokių nenusimatydavo vakaro pratęsimas, jaunimas namo parvykdavo viešuoju transportu. Pasak respondentų, autobusas ar troleibusas, kursavęs iki vidurnakčio, buvo sausakimšas jaunų žmonių, todėl važiavimas namo neretai buvo nemenkas iššūkis. Todėl, kad suspėtų į paskutinę transporto priemonę, jaunuoliams tekdavo šokius pabaigti keliomis minutėmis anksčiau. Pėsčiomis jaunimas pareidavo, jei:

1. Pavėluodavo į viešąjį transportą.
2. Vaikinai užtrukdavo lydėdami merginas.
3. Gyveno netoli šokių vietos.

Jei mergina gyveno tolimame miesto rajone, vaikinai tekdavo ne tik ją palydėti, bet ir gerokai pasivaikščioti grįžtant į namus. Pateikėjas, gimęs 1937 m., pasakojo, kad lydėjimas užtrukdavo net pusę nakties, kadangi jis gyveno Centre, o jo lydėtos merginos Viliampolėje ar Sargėnuose.¹⁰¹ Retas jaunuolis galėjo sau leisti namo keliauti taksi. Tai darė tik dirbantys jaunuoliai arba tokie, kurie norėjo pasirodyti prieš vakaro metu sužavėtą merginą. 4 proc. respondenčių nurodė, kad taksi automobiliu teko važiuoti gelbėjantis nuo grėsmingai nusiteikusių vaikinų. Todėl galima teigti, kad populiariausias būdas pasiekti namus – parvažiavimas viešuoju miesto transportu.

Apibendrinant galima teigti, kad šokių vakaras visuose Kauno miesto šokiuose baigdavosi vienodai – muzikantams ar vakaro vedančiajam pranešus, kad bus grojamas paskutinis šokis ir po jo uždegus salėje šviesą. Kaip pabaigti vakarą, sprendė patys jaunuoliai. Vaikinas neprivalėjo lydėti namo šokdintos merginos, tai buvo tarpusavio susitarimo reikalas. Šokiams pasibaigus, jaunimas namo grįždavo viešuoju transportu, pėsčiomis, taksi. Tačiau ne visada vakaras baigdavosi kultūringai. Gana dažnai šokiuose kildavo konfliktų, kurie baigdavosi didesnėmis ar mažesėmis muštynėmis.

---

¹⁰⁰ VDU ER 2499/24 Moteris, gimusi 1945 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

¹⁰¹ VDU ER 2499/28 Vyras, gimęs 1937 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2013 m.

4. Konfliktai ir jų priežastys

Konfliktai yra daugiau ar mažiau išreikšta kova tarp dviejų ar daugiau šalių, kurios turi prieštaraujančias nuostatas, veikimo tikslus ar priešinasi agresijai į jos vertybes.¹⁰² A. Jacikevičius konfliktus skirsto į :

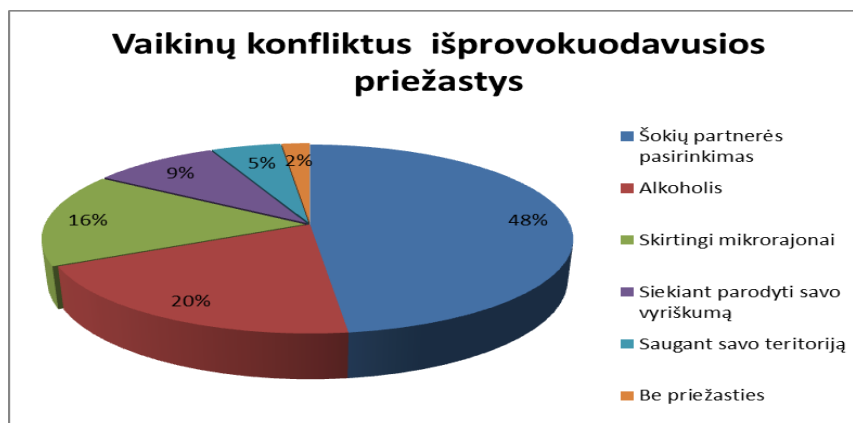
1. Asmeninius, atsirandančius asmenybės viduje susidūrus su įvairiais išorės poveikiais.
2. Tarpasmenybinius, kylančius tarp dviejų ar daugiau grupės narių.
3. Asmenybės ir grupės, atsirandančius dėl grupės spaudimo asmenybei ar asmenybės priešgrupinės veiklos.
4. Tarpgrupinius, kyla dėl prieštaravimų tarp savų ir svetimų grupių.
5. Socialinius, kylančius dėl bendrų visuomenės nuostatų ar veiksmų spaudimo.¹⁰³

Tyrimo metu nustatyta, kad Kauno miesto šokiuose konfliktai kildavo tarp vaikinių, merginų, vaikinių ir merginų.

Konfliktai mokykliniuose šokiuose kildavo tik tokiais atvejais, kai šokiuose dalyvavo kelių mokyklų moksleiviai. Taip siekta parodyti, kas yra šokių „šeimininkas“. Profesinių mokyklų šokiuose konfliktai vyko beveik kiekvieną kartą. Tačiau tai nestebina, nes anot pateikėjos, tokiuose šokiuose buvo auginama darbo liaudis, nepasižymėjusi aukštu kultūros lygiu.¹⁰⁴

Pasak pateikėjų, studentiškuose šokiuose konfliktai kildavo labai retai. Tai galima paaiškinti tuo, jog šiuose šokiuose rinkosi panašaus mąstymo, išsilavinimo žmonės, į šokių vakarus žiūrėję kaip į laisvalaikio praleidimo, atsipalaidavimo būdą.

Miesto šokiuose konfliktai kildavo labai dažnai, o darbininkiški šokiai retai kada baigdavosi be konfliktų. Svarbu nustatyti ir konfliktus išprovokavusias priežastis. Jos pateiktos 2 paveiksle.

2 pav. Vaikinių konfliktus išprovokavusios priežastys

¹⁰² Jacikevičius A. *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius, 1995. P. 67

¹⁰³ Ten pat, P. 67–68

¹⁰⁴ VDU ER 2499/ 26 Moteris, gimusi 1965 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

Pagrindine konfliktus išprovokavusia priežastimi respondentai įvardino netinkamą šokių partnerio pasirinkimą. Šie konfliktai kildavo tada, kai vaikinai rodydavo simpatiją ir norėdavo šokiui pakviesti kito vaikiną merginą. Tokią nesusipratimo priežastį įvardino net 48 proc. respondentų. Ši priežastis galėjo išprovokuoti konfliktus rengtus tiek mokslo įstaigų, tiek miesto, tiek ir darbininkų šokiuose. Dėl netinkamo šokių partnerio pasirinkimo galėjo nukentėti ne tik konkretus asmuo, tačiau ir vaikinų grupė. Pateikėjas, šokius lankęs XX a. 9 deš., prisiminė situaciją, kuomet buvo suorganizuotas uždaras šokių vakaras Politechnikumo studentams vaikinams ir profesinės mokyklos merginoms. Profesinės mokyklos vaikinai šitokia „neteisybė“ itin suerzino ir buvo nuspręsta technikumiečius kaip reikiant pamokyti „*mūsų buvo grupė vaikinų iš Politechnikumo, o ten vien merginos siuvėjos, mes taip kaip sudalyvavom, tai paskui jau mūsų laukė už durų ten tie vietiniai, vietinė fauna. Neįmanoma buvo išeit reikėjo kviešti policiją dar miliciją tuo metu arba reikėjo eit kautis*“.¹⁰⁵ Konflikto ir muštynių pavyko išvengti tik pasitelkus į pagalbą miliciją.

Psichologų nustatyta, kad viena iš pagrindinių agresiją skatinančių priežasčių – alkoholio vartojimas. Šią priežastį, kaip dažniausiai konfliktus išprovokuodavusią, įvardino 20 proc. respondentų. Dėl alkoholio konfliktai dažniausiai kildavo darbininkų šokiuose, šiek tiek rečiau mieste rengtuose šokiuose. Alkoholio nevengė ir merginos. 16 proc. respondentų nuomone, konfliktai kildavo tarp skirtingų miesto mikrorajonų gyventojų. Šią priešpriešą galima vadinti *savo–svetimo* binarine opozicija, įvardinta prancūzų struktūralisto C. Levi – Strauss'o. Mokslininkas teigė, kad daugeliui žmonių giminės grupuočių žmonija baigiasi sulig jų genties, kalbinės grupės, kartais net kaimo riba, o visi esantys už šios ribos neturi jokių teigiamų savybių ir yra blogieji.¹⁰⁶ Muštynės tarp skirtingų mikrorajonų buvo neatsiejama mieste rengiamų šokių dalis. Pateikėjas, šokiuose lankęsis XX a. 9 deš., teigė, kad šokiuose pakakdavo užkabinti bent vieną ne savo mikrorajono gyventoją ir konfliktas neišvengiamai įsiplieskdavo: „*Po šokių išėjini, pavyzdžiui, iš Profsąjungos rūmų, jau matai, kad Centro chebra stovi ir ant Slabodkės puola, sumuša slabadianską dziabą. Iškart chebra renkas slabadianski, eina Centrą pyzdint [mušt J. K.]*“.¹⁰⁷ Pateikėjai nurodo, kad dažniausiai tarpusavyje konfliktavo šie Kauno mikrorajonai:

1. Vilijampolė – Žaliakalnis
2. Vilijampolė – Senamiestis
3. Vilijampolė – Centras
4. Vilijampolė – Petrašiūnai

¹⁰⁵ VDU ER 2499/ 16 Vyras, gimęs 1971 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

¹⁰⁶ Levi- Strauss C. *Rasė ir istorija*. Vilnius, 1992. P. 14–15

¹⁰⁷ VDU ER 2499/ 26 Vyras, gimęs 1962 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

5. Centras – Karmelitai
6. Centras – Žaliakalnis
7. Šančiai – VI fortas
8. Šančiai – Petrašiūnai
9. Žaliakalnis – Dainava

Labiausiai konfliktuojančiu Kauno mikrorajonu įvardinama Vilijampolė. Tai vienas iš kaimiškųjų miesto mikrorajonų, prie Kauno miesto prijungtas tik XX a. pradžioje (1919 m.), todėl bet kuris miesto rajonas jam atrodė svetimas ir priešiškas. Tą patį galima pasakyti ir apie kitus, vėlai prie Kauno miesto prijungtus darbininkiškus mikrorajonus, pvz., Petrašiūnus, Aleksotą.¹⁰⁸

G. Sjobergas miestą apibrėžia kaip valdymo ir religinį centrą, kuriame aiškiai išsiskiria centrinė erdvė bei periferija su aiškiu socialiniu susiluksniavimu ir hierarchija bei juos atitinkančiu koncentrinu socialinių sluoksnių išsidėstymu.¹⁰⁹ Stiprią priešpriešą jautė senieji, tokie kaip: Centras, Žaliakalnis, Senamiestis miesto mikrorajonai bei naujieji, sovietmečiu pastatyti rajonai: Kalniečiai, Eiguliai, Dainava.

Senuosiuose rajonuose dažniausiai gyveno „tikrieji“ kauniečiai, t.y. – žmonės gimę ir užaugę Kaune, o naujieji mikrorajonai pastatyti darbininkų, neretai atvykusių iš kaimų jaunuolių, sluoksniui apgyvendinti. Šios priežastys leido seniesiems miesto gyventojams jaustis pranašesniais už miesto naujakurius. Dažnai konfliktai kildavo ir tarp kaimyninių mikrorajonų. Tikėtina, kad kaimynai konfliktuodavo ne tik šokių vakaruose, tačiau ir bet kuria pasitaikiusia proga. 9 proc. respondentų teigimu konfliktai kildavo tada, kai vaikinai norėdavo pademonstruoti kitiems savo vyriškumą. Demonstruodami savo drąsą, vaikinai siekė tapti grupės lyderiais, autoritetais. Tokiu būdu norėta atkreipti ir merginų dėmesį. Dažnai tokie konfliktai kildavo užpuolant silpnesnį jaunuolį. Respondentas šokiuose lankęsis XX a. 9 deš., prisiminė, kad konfliktinę situaciją, kurios metu jis buvo stipriai sužalotas, nors jokio preteksto konfliktui išplieksti nebuvo: „*ten ten buvo tokia situacija, kai dvi panos, aš vienas ir žinai kokie 3 prisikabino. Nu tai va, tas tai baigėsi man liūdnei, nu kaip liūdnei – ligonine, bet pamoka buvo normali* [ir J. K.] *skausminga*“.¹¹⁰

Sava teritorija darbininkai vadino fabriko ar gamyklos, kurioje jie dirbo, kultūros namus ar klubą. Šioje vietoje jie jautėsi pilnateisiais šeiminingais, todėl siekė pamokyti, jų manymu, neteisingai

¹⁰⁸ Petrašiūnai prie Kauno prijungti tik 1946 m. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. XVIII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2010. P. 93

Senoji Aleksoto dalis prie Kauno prijungta 1919 m., o likusi teritorija 1931 m. *Visuotinė lietuvių enciklopedija* T. I. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2001. P. 318–319.

¹⁰⁹ Sjoberg G. *The Preindustrial City: Past and Present*. New York, 1965. P. 97

¹¹⁰ VDU ER 2499/3 Vyras, gimęs 1966 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

besielgiančius jaunuolius. Tokią konflikto priežastį nurodė 5 proc. respondentų. 2 proc. pateikėjų nurodė, kad konfliktas kildavo šiaip, be jokios priežasties. Siekiant išprovokuoti konfliktą, užteko tik nedraugiškai žvilgtelėti, stumtelėti ar žodžiu užkabinti bet kurį agresyvesnį jaunuolį ir nedidelis kontaktas tapdavo muštynėmis. Muštynės galėdavo kilti tarp dviejų vaikinų ir tai galėtume vadinti tarpasmenybinio konflikto. Tokių pasistumdymų beveik niekada nekildavo studentiškuose šokiuose, retai kildavo ir mieste organizuojamuose šokiuose, tačiau itin dažnai muštynėmis salėje baigdavosi darbininkų klubuose vykę šokiai. Muštynes tarp mikrorajonų galima vadinti tarpgrupiniais konfliktais. Juose dalyvavo nuo kelių iki keliasdešimt jaunuolių. Masinės muštynės niekada nekildavo pačioje šokių salėje. Joje tik užsimegzdavo konfliktinė situacija, o pačios muštynės vyko lauke, šokių vakarui pasibaigus. Dažniausiai masinės muštynės vykdavo mieste organizuojamuose šokiuose. Pateikėjas, šokius lankęs XX a. 9 deš. pabaigoje, nurodo, kad muštynes tarp miesto mikrorajonų *Halėje* vykusiuose šokiuose dažnai išprovokuodavo vieno iš priešiškų rajonų specialiai siūsta mergina. Tačiau vaikinai laukdavo vakaro pabaigos ir muštynių kaip savotiškos atrakcijos: „*tai muštynės nuo to ir susiregzdavo, [nuo J. K.] merginos, aišku vien blaivų nebūdavo, būdavo ir išgėrusių pakankamai, va nuo to ir gaudavosi, kad ten mano mergina kažką kažkam pasakė, tiesiog provokacija ir vykdavo, pats įdomumas ir būdavo – kas bus po šokių. Ne pašokti, o bandyt surengt kažką, koks rajonas ką susimuš su kuo ir panašiai*“.¹¹¹

Konfliktų tarp merginų studentiškuose šokiuose autorei nepavyko užfiksuoti. Respondentų teigimu, studentės merginos kartais susižodžiuodavo, tačiau fizinių veiksmų niekada nesiimdavo. Miesto bei darbininkų klubuose vykusiuose šokiuose konfliktai tarp merginų buvo labai dažni. Pagrindinėmis priežastimis įvardinamos:

1. Dėl vaikinų.
2. Dėl apkalbų.
3. Siekiant įrodyti savo pranašumą.

Merginos nesimušdavo pačioje šokių salėje, santykius jos dažniausiai aiškindavosi tualetuose. Ypač mėgtas kovos būdas – tąsymas už plaukų. Šitaip aiškindavosi, kuriai atiteks patikęs vaikinai ar bandant nustatyti, kaip ir kodėl kilo apkalbos. Savo pranašumą merginos demonstruodavo tiek savo arogantišku elgesiu, tiek ir išore. Pranašesnėmis jautėsi merginos, gebančios įsigyti madingesnių drabužių, prabangesnės kosmetikos, draugaujančios su autoritetingesniais vaikiniais. Tačiau skirtingai nei vaikinams, merginoms konfliktai nebuvo tik smagi atrakcija. Pasak pateikėjų, tokie vaizdai baugino ir sukeldavo antipatiją pačiai šokių rengimo vietai. Pateikėja, šokius lankiusi XX a. 9 deš., nurodo, kad

---

¹¹¹ VDU ER 2499/ 6 Vyras, gimęs 1974 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2014 m.

ją itin nemaloniai nuteikė *Deke* vykęs merginų konfliktas: „*per pertrauką mergos tuolete susiplakė. Mardabojus už plaukų tampymasis ten. Aš kai pamačiau, sakiau gyvenime daugiau [neisiu J. K.] ten, nori problemų tai eik*“.¹¹²

Konfliktai tarp vaikinų ir merginų kildavo dažnai. Pagrindine tokio konflikto priežastimi tapdavo merginos atsisakymas šokti. Net 84 proc respondentų nurodė, kad merginos galėjo atsisakyti eiti šokti. Tai daryta dėl įvairių priežasčių:

1. Jei vaikas buvo išgėręs.
2. Jei nepatiko, kaip vaikas šoka.
3. Dėl fizinio vaikino nepatrauklumo.
4. Dėl nekultūringo vaikino elgesio.

Labiausiai nevertinti išgėrę šokių partneriai. Tokios problemos nekildavo studentiškuose šokiuose, nes, kaip minėta, girtų vaikinų tuose šokiuose paprasčiausiai nebūdavo. Darbininkų ir miesto šokiuose išgėrę vaikinai sudarė didelę šokėjų dalį, todėl merginos turėjo būti itin atidžios rinkdamosi su kuo šokti. Prastas šokėjas taip pat nebuvo pageidaujamas šokių vakaro partneris. Tinkančio ir patinkančio partnerio šokiui išsirinkimą iliustruoja pateikėjos, šokius lankiusios XX a. 9 deš., pasakojimas: „*tarkim dėl ko vat jis man iš karto labai patiko [pasakoja apie savo vyrą, su kuriuo susipažino šokiuose J. K.] jisai pradėjo šokti kitaip, aš pasijaučiau labai gerai, kad aš galiu šokt kaip noriu. Nes kai išveda toks žąsinas, stovi taip [rodo, kad stovi lyg mietą prarijęs J. K.] tai tu nepasiardysi – labai durnai atrodysi, labai durnai pasijausi. Tu turi tiesiog ramiai šokt, nes tavo partneris irgi toks molis. Pašoki, pasakai ačiū ir varai į kitą kampą, kad daugiau tavęs nesurastų. Tai buvo labai aktualu – kam ko reikia. Pavyzdžiu, aš į šokius eidavau išsikaraut. Man labai smagu buvo išsišokt, išsidraskyt, išsipurtyt, išsidurniuot tiesiog buvai pats susigalvojęs savo šokių stilių, kada tu gali išsikratyt, kur ten į tave galėdavo ir pirštais rodyt. Bet jeigu su tavim partneris lygiai taip pat laisvai jaučiasi, tu labai gerai jautiesi. O kai molis ten stovi, vos kruta, jau tu visiškai net nenori ardytis, kadangi tu nesiziūrėsi visiškai. Nu tau viduj nėra to noro net. Tai va čia labai daug ką reikšdavo kaip žmogus šoka*“.¹¹³

Merginų itin nevertinti neaukšto ūgio, pliktelejė, netvarkingai atrodantys vaikinai. Nekultūringai besielgiantys vaikinai gana dažnai sulaukdavo neigiamo atsakymo kviesdami šokiui patikusią merginą. Atsisakydamos šokti merginos šiek tiek rizikavo. Kultūringesni vaikinai tiesiog atsiprašydavo atsisakiusios šokti merginos ir nuedavo kviesti kitos panelės. Dažniausiai taip elgėsi studijuojantis Kauno jaunimas. Miesto ir ypač darbininkiškuose šokiuose, merginos vengė atsakyti šokti kviečiančiam vaikinui. Merginos baiminosi ne tik įžeidžiančių vaikinų replikų, tačiau ir fizinio smurto.

¹¹² VDU ER 2499/ 26 Moteris, gimusi 1965 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

¹¹³ VDU ER 2499/ 26 Moteris, gimusi 1965 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

Išgėręs ir įširdęs vaikinai galėdavo merginai suduoti per veidą, apstumdyti. Kartais vaikinai atsisakiusiai šokti merginai atkeršydavo ją pažemindami. Vienam iš draugų atsakiusi mergina buvo kviečiama vaikinų draugo, kuris merginą palidavo šokių salės viduryje kito šokio metu. Todėl mergina iš šokių aikštelės turėdavo išeiti viena ir tai keldavo nemalonius jausmus. XX a. 9 dešimtmetyje vaikinai tapo dar žiauresniais ir atsisakiusios šokti merginos vaikinų kompanija tykodavo prie lauko durų šokių vakarui pasibaigus. Pateikėja gimusi 1971 m. ir šokiuose lankiusis XX a. 9 deš. pabaigoje paskoja, kad joms su seseria teko slėptis nuo įsižeidusių vaikinų: „ vieną syk Profsąjungoj buvo [vaikinai sako J. K.] vis tiek nepabėgsite, va tokie va žodžiai- nepabėgsite, niekur nepabėgsite. Tai teko mums slėptis ten kitoj salėj, patamsy pasėdėti, tam kad mes galėtumėm išpult į rūbinę, pasiimti savo paltus, išbėgti ir vos ne šalia apsaugos dar pastovėt kurį laiką ir jau tada tik žiūri, kad tik taksą gaudyt“.¹¹⁴

Apibendrinant galima teigti, kad kofliktai vyko tarp tos pačios lyties bei skirtingų lyčių jaunuolių. Dažniausiai konfliktus išprovokuodavo pavydo jausmas, kai jaunuolis šokiui išsirinkdavo „užimtą“ partnerį. Taip pat dažnai konflikte dalyvaudavo išgėrę jaunuoliai. Merginos pykosi dėl vaikinų dėmesio bei apkalbų. Konfliktą tarp vaikinų ir merginų dažniausiai sukeldavo merginos atsisakymas šokti. Dėl to mergina galėjo nukentėti morališkai ir net fiziškai. Nepasisant šokių vakaruose kylančių konfliktų, šokiai liko viena mėgiamiausių vakaro praleidimo vietų.

---

¹¹⁴ VDU ER 2499/ 21 Moteris, gimusi 1971 m. Kaunas, užr.: J. Kveškevičienė, 2015 m.

IŠVADOS

1. Spaudoje publikuotus straipsnius pagal jų pobūdį galima suskirstyti į: kritinius, teigiamai atsiliepiančius apie šokių vakarus ir švietėjiškus. Kritiniuose straipsniuose aprašomos *reidu* metu miesto šokiuose pastebėtos negerovės, rašomos rekomendacijos pastebėtiems trūkumams pašalinti. Teigiamo pobūdžio straipsniai – dažniausiai skaitytojų laiškuose aprašomi ir giriami šokių vakarai. Švietėjiško pobūdžio straipsniuose skaitytojai supažindinami su Kauno miesto diskotekomis ir jų vedėjais, diskotekų atsiradimo istorija, pristatomas pirmasis diskotekų konkursas „Aukštinė plokštelė“.
2. Šokiai Kauno mieste rengti mokslo įstaigose; prie fabrikų ar gamyklų įrengtuose kultūros klubuose; miesto kultūrinėse erdvėse; Kauno kavinėse ir restoranuose. Prestižiniais galima laikyti studentiškus šokius, į kuriuos galėjo patekti išskirtinai studentai. Ne studentai į šiuos šokius patekdavo tik lydimi studento. Darbininkiškuose šokiuose lankėsi darbininkai, rečiau pasitaikydavo moksleivių, studentai į šiuos šokius nevaikščiojo. Miesto erdvėse rengiamuose šokiuose lankėsi įvairioms socialinėms grupėms priklausantys jaunuoliai: vyresnių klasių moksleiviai, studentai, darbininkai. Skirtingų socialinių sluoksnių jaunimas nesilankydavo tuose pačiuose šokiuose tiek dėl administracinės tvarkos – egzistavusios leidimų sistemos, tiek dėl vyravusių stereotipų ir skirtingo kultūros lygio;
3. Šokių salę Kauno miesto jaunimas rinkosi vadovaudamasis šiais pagrindiniais kriterijais: šokių lankytojai, šokiuose skambėjusi muzika, salės dydis bei šokių salės vieta. Dažniausiai buvo atsižvelgiama į tai, koks jaunimas rinkdavosi į vieną ar kitą miesto salę. Be to, šis kriterijus buvo svarbiausias studentams. Darbininkiškam jaunimui svarbesnis kriterijus – šokiuose skambėjusi muzika. Studentiškuose šokiuose vyravo pozityvi atmosfera, jaunimas elgėsi draugiškai ir kultūringai, šokiuose dalyvavę jaunuoliai alkoholio nevartojo arba vartojo saikingai. Konfliktinių situacijų šiuose šokiuose pasitaikydavo retai. Studentai labiau vertino savo socialinei grupei, t. y. studentams priklausiusius šokių partnerius. Mieste rengtuose šokiuose atmosfera apibūdinama skirtingai. Šiuose šokiuose rinkosi įvairūs lankytojai, todėl jų elgsena priklausė nuo paties žmogaus išsilavinimo bei vidinės kultūros. Čia dažnai rinkdavosi išgėrę jaunuoliai, todėl ir šokiuose buvo dažni konfliktai. Darbininkiškų šokių atmosfera dažniausiai apibūdinta negatyviai. Juose lankėsi darbininkų sluoksniui priklausę jaunuoliai, kurių elgsenys apibūdinamas kaip nekultūringas, iššaukiantis. Šiuose šokiuose rinkosi stipriai išgėręs jaunimas, tiek vaikinai, tiek ir merginos. Studentiški šokiai iš kitų išsiskyrė kultūringesniu jaunimo bendravimu, blaivia ir saugia aplinka. Darbininkiškų šokių atmosfera

vertinama neigiamai dėl žemos jaunuolių kultūros, alkoholio vartojimo, dėl ko dažnai kildavo konfliktai ir šokių dalyviai jautėsi nesaugūs.

4. Tyrime nustatyta, kad ženkliausi etiketo pokyčiai pastebimi lankytojų išvaizdoje, šokio pabaigos formulėje. Jaunimo išvaizdai šokiuose įtakos turėjo laikmetis: iki XX a. 7 deš. pabaigos šokėjų apranga šventiška, bet kukli; apie 1970 m. į madą ateina *hipiškas* stilius ir džinsai; XX a. 9 deš. pabaigoje jaunimas ima puoštis ryškiaspalviais sportiniais kostiumais, kurie tampa prestižo ženklu. Mandagi šokio pabaigos formulė – šokiui pasibaigus palydėti į vietą šokdintą merginą, išliko iki XX a. 9 deš. vidurio, tačiau šio dešimtmečio pabaigoje tradicija nyksta ir dažniausiai mergina paliekama šokių salės viduryje vos muzikai pasibaigus. Vienintele, per visą XX a. nepakitusia šokių etiketo taisykle išliko mandagus merginos pakvietimas šokiui;
5. Konfliktai šokiuose kildavo tarp vaikinių, merginų, vaikino ir merginos. Vaikinai dažniausiai konfliktavo dėl merginų, alkoholio, stengdamiesi pademonstruoti savo viršenybę. Masinės muštynės kildavo miesto šokiuose, kuomet santykius aiškindavosi skirtingų miesto mikrorajonų gyventojai. Merginos konfliktavo dėl vaikinių, apkalbų ir siekiant įrodyti savo pranašumą. Vaikinai ir merginos konfliktavo merginai atsisakius eiti šokti. Šie konfliktai retai fiksuoti studentiškuose šokiuose, tačiau labai dažni miesto ir darbininkiškuose šokiuose.

Šaltiniai

1. VDU ER, bylos Nr. 2499 – Vytauto Didžiojo universiteto Kultūrų studijų ir etnologijos katedros rankraštynas.
2. TŽ – Terminų žodynas. Prieiga per internetą <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas> (žiūrėta 2015-04-15).
3. TŽŽ – Tarptautinių žodžių žodynas. Prieiga per internetą www.zodziai.lt/ (žiūrėta 2015-04-15).
4. Tarptautinis žodžių žodynas. Prieiga per internetą <http://www.zodynas.lt/> (žiūrėta 2015-04-20).
5. VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, 1. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2001
6. VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, 8. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2010.
7. Šiaulių universiteto Lyčių studijų centro internetio puslapis. Prieiga per internetą <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fisc.su.lt%2Fold%2Fdownloads%2F%2527Vyro%2520ir%2520moters%2520amziaus%2520tarpniai%2527.doc&ei=5RhKVbPcOcGiyAPbooHQDg&usg=AFQjCNHwLTNtem0YQPf43jFQ0mLNxaMW7w&sig2=1VT7UgrOVtgNae94i2eTQ&bvm=bv.92291466,d.bGg> (žiūrėta 2015-04-15).
8. Interneto puslapis VIPERSON, prieiga per internetą <http://viperson.ru/articles/schenina-o-g-molodezh-v-sovremennoy-rossii-240870> (žiūrėta 2015-04-15).
9. Elektroninė kultūros svetainė „Literatūra ir menas“. Prieiga per internetą <http://literaturairmenas.lt/2013-01-11-nr-3409/467-aktyvios-jungtys/710-lukas-devita-edis-ginetas-apie-diskotekas-lietuvoje> (žiūrėta 2015-03-31).
10. Rokopedia.lt prieiga per internetą <http://www.rockopedia.lt/doku.php> (žiūrėta 2015-03-31).
11. Interneto svetainė „Partizanai: istorija ir dabartis“, prieiga per internetą <http://partizanai.org/index.php/i-laisve-1991-111-148/2950-liuovos-jaunimo-lukesciai-ir-tikrove> (žiūrėta 2015-04-07).
12. Tarptautinės istorinės konferencijos „Istorija ir atmintis. Sovietinė praeitis 1953–1990 m.“ pranešimas, prieiga per internetą http://sovietscase.eu/en/wp-content/uploads/2012/02/Sovietines-privilegijos_str._2012Vasaris.pdf (žiūrėta 2015-04-01).
13. Giedrys M. 1980: „Decibelas“ prieš decibelus. *Komjaunimo tiesa*, rugsėjo 30 d., p. 5.
14. Guigaitė A. 1979: Diskoteka. Kaip – kur – apie ką? *Jaunimo gretos*, Nr.1, p. 16.
15. Guigaitė A. 1980: Taigi – diskoteka. *Gimtasis kraštas*, spalio 9 d., p. 6–7.
16. Guigaitė A. 1981: 50 vakarų su „Polli“. *Jaunimo gretos*, Nr 6, p. 26.
17. Jokūbaitis. S. 1982: Žaliaskarių pušų paunksmėje. *Kauno tiesa*, rugsėjo 4 d., p. 4.
18. Miodušauskas J. 1971: Kad nenuobodžiautų. *Kauno tiesa*, sausio 23 d., p. 5.

19. Morozovas L. 1954: Už turiningą darbo žmonių laisvalaikį. *Kauno tiesa*, gruodžio 26 d., p. 4.
20. Morozovas L. 1957: Kai ateina subatėlė... *Kauno tiesa*, sausio 18 d., p. 4.
21. Narbutas A. 1955: Kodėl nemėgiamas klubas? *Kauno tiesa*, gruodžio 21 d., p. 4.
22. Romanovas E. 1980: Diskotekos šiandiena ir rytdiena. *Darbas ir poilsis*, Nr. 9/135, p. 13.
23. Sniečkus A., Kasperavičius A., Tamošaitytė V. 1970: Vieną šeštadienio vakarą...*Kauno tiesa*, rugsėjo 17 d., p. 5.
24. Šatas V. 1971: Reikalinga pagalba. *Vakarinės naujienos*, balandžio 5 d., p. 5.
25. Volskytė V. 1971: Nepabuvus šokėjėle. *Kauno tiesa*, rugpjūčio 21 d., p. 5.

Literatūra

1. Anušauskas A., Banionis J., Bauža Č., Brandišauskas V., Bubnys A., Jakubčionis A., Jonušauskas L., Kuodytė D., Maslauskienė N., Stankėras P., Starkauskas J., Streikus A., Tininis V., Truska L. 2007: *Lietuva 1940–1990*. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras.
2. Bylaitė-Žakaitienė A. 2012: *Lietuvių etiketas ir bendravimo kultūra XX amžiuje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
3. Blaževičius P. 2006: *Laisvalaikio organizavimas*. Rokiškis.
4. Čepaitienė I. 2013: *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas. Besikeičianti Lietuva XX a.* Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
5. *Diskotekų organizavimas* 1983. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras.
6. *Diskotekų organizavimas* 1984. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras.
7. *Diskotekų organizavimas* 1988. Sudarytojas E. Žalpys. Vilnius: Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras.
8. Jacikevičius A. 1995: *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius: Žodynas.
9. Janauskienė L. Sovietų Sąjungos apragos kontrolės mechanizmas: Baltijos šalių mados žurnalai „Banga“, „Rigos Modes“, „Siluett“ 1970–1990 m. – *Istorija*, 2011, 84, p. 38–48.
10. *Kauno istorijos metraštis*. 2003, T. 8. Kaunas: VDU leidykla.
11. Kuklytė B. Estrada ir muzikinė saviveikla sovietinėje Lietuvoje aštuntojo ir devintojo dešimtmečių sandūroje: alternatyvių formų kūrimas ir paskutinis diktatas. – *Lietuvos istorijos studijos*. 2012, 29, p. 127–141.
12. Leliūgienė I. 1997: *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija.

13. Levi – Strauss C. 1992: *Rasė ir istorija*. Vilnius: Baltos lankos.
14. Matulionis A. V. 2002: *Sociologija*. Vilnius: Homo Liber.
15. Miškinis A. Viliampolės būta savarankiško miesto. – *Statyba ir architektūra*. 1973, 3, p. 30–31.
16. Morkevičius V., Norkus Z. Šiuolaikinės Lietuvos klasinė struktūra: neovėberiška analizė.– *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2012, 2 (31), p. 75–152.
17. Raškauskas A. Sovietinės Lietuvos inteligentija. Savivaldos konstravimas. – *Darbai ir dienos*. 2008, 49, p. 95–149.
18. Sjoberg G. 1965: *The Preindustrial City: Past and Present*. New York.
19. Šaknys Ž. B. 1994: Jaunimo laisvalaikio tradicijos ir inovacijos Lietuvoje 9 XX a. 3–4 dešimtmečiais). *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*. p. 140–151.
20. Šaknys Ž. B. 1996: *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje*. Vilnius: Pradai.
21. Šaknys Ž. B. 2001: Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje–X a. pirmojoje pusėje. Jaunimo vakarėliai. *Lietuvos etnologija*. Vilnius: Diemedis.
22. Šaknys Ž. B. „Kitoks laikas“ Lietuvių jaunimo gyvenimo ritme. – *Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*. 2005, 5 (14), p. 35–52.
23. Žukauskienė V. 1998: *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.
24. Руткевич М. Н. О социальной структуре советского общества. *Социальная политика. Социальная структура*. 1999, p. 19–28.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Klausimynas „Kauno miesto jaunimo šokiai sovietmečiu”

Informacija apie pateikėją: lytis, amžius, išsilavinimas, gimimo vieta, užrašymo vieta.

1. Ar jūs lankėtės šokiuose?
2. Kiek jums buvo metų kai pradėjote vaikščioti į šokius?
3. Kaip vadinosi pats šokių vakaras?
4. Kaip jūs sužinodavote, kur ir kada vyks šokiai?
5. Kokiose miesto erdvėse (kultūros namų salėje, lauko aikštelėje, stadione ir pan.) buvo rengiami šokiai?
6. Ar šokiai vyko apskritus metus? Jei ne – kodėl?
7. Kokiomis savaitės dienomis buvo rengiami šokiai?
8. Kelintą valandą šokiai prasidėdavo?
9. Kelintą valandą šokiai baigdavosi?
10. Keliose mieste vietose mieste šokiai buvo rengiami? Kur konkrečiai?
11. Ar buvo kokie nors skirtumai (muzikos, šokėjų kontingento, salės apipavidalinimo ir pan.) tarp skirtingose miesto vietose vykusių šokių? Jei taip, papasakokite apie juos.
12. Ar į šokius rinkdavosi tik netoliese gyvenantys, dirbantys žmonės, ar atvažiuodavo iš viso miesto (kitų miestų, kaimų)?
13. Ar buvo uždarų šokių vakarų? Jei taip, tai kodėl? Kas juose šokdavo?
14. Ar šokių populiarumas priklausė nuo vietos, kurioje jie vykdavo?
15. Kurioje Kauno vietoje rengti šokiai buvo laikomi pačiais populiariausiais? Kodėl? Ar lengva buvo į juos patekti?
16. Kokie lankytojai ten rinkosi?
17. Ar į darbininkų klubuose rengtus šokius eidavo ne tik darbininkai?
18. Ar į studentų šokius eidavo ne tik studentai?
19. Ar šokiuose bendraudavo skirtingų socialinių sluoksnių jaunimas: pvz., studentai ir darbininkai; darbininkai ir inteligentai? Jei ne – kodėl?
20. Kaip vietiniai gyventojai priimdavo atvykėlius?
21. Kaip elgdavosi atvykėliai?
22. Ar šokiuose kildavo konfliktų? Dėl kokių priežasčių?
23. Kaip juos sprendavo?

24. Ar kildavo konfliktų tarp merginų? Dėl kokių priežasčių?
25. Ar kildavo konfliktų tarp merginų ir vaikinių? Dėl kokių priežasčių?
26. Kaip tokius konfliktus spręsdavo?
27. Ar kilus muštynėms šokius nutraukdavo?
28. Ar jaunimas prieš šokius, šokių metu vartojo svaigalus?
29. Kokio amžiaus jaunimas rinkosi į šokius?
30. Kuo rengėsi merginos eidamos į šokius?
31. Kuo rengėsi vaikinai?
32. Kokios šukuosenos buvo madingos jūsų lankytuose šokiuose?
33. Kas šokiuose grojo?
34. Kokia muzika buvo populiari jūsų lankymosi šokiuose laikotarpiu?
35. Ar šokiui galėjo pakviesti tik vaikinai? Jei ne, kokiais atvejais šokiui galėjo pakviesti mergina?
36. Ar poroje galėjo šokti dvi merginos, du vaikinai?
37. Ar šokdintos tik pažįstamos merginos?
38. Ar mergina galėjo atsisakyti eiti šokti? Dėl kokių priežasčių merginos atsisakydavo?
39. Kaip į atsisakymą reaguodavo vaikinai?
40. Ar mergina į šokius galėjo ateiti viena? Ar tai buvo padoru, saugu?
41. Kaip vaikinai pakviesdavo šokiui patikusią merginą?
42. Kaip vaikinai elgėsi pasibaigus šokiui: padėkodavo, palydėdavo į vietą?
43. Ar kartu į šokius atėję vaikinai ir mergina galėjo šokti su kitais jaunuoliais?
44. Ar vaikinai privalėjo palydėti į namus šokdintą merginą? Kodėl?
45. Ar pasibaigus šokiams jaunimas iš karto eidavo namo? Jei ne, tai ką veisdavo?
46. Kodėl jaunimas lankėsi šokiuose?
47. Kokia atmosfera vyravo šokiuose?
48. Papasakokite labiausiai įsiminusį šokių epizodą.

Priedas Nr. 2

Klausimynas „Kauno miesto jaunimo šokiai sovietmečiu“

Lytis:

Amžius:

Išsilavinimas:

Profesija:

1. Kiek jums buvo metų, kai pradėjote lankytis šokuose?
2. Kaip vadinosi šokių vakaras? (šokiai, diskoteka, kitaip)?
3. Kokiomis savaitės dienomis buvo rengiami šokiai? Kelintą valandą jie prasidėdavo? Kelintą valandą šokiai baigdavosi?
4. Įvardinkite, kur konkrečiai buvo rengiami šokiai Kaune.
5. Išvardinkite skirtumus tarp skirtingose miesto vietose vykusių šokių aplinkos, šokėjų kontingento, salės apipavidalinimo, muzikos ir pan.
6. Ar į šokius rindavosi tik netoliese gyvenantys, dirbantys, studijuojantys žmonės ar atvažiuodavo iš viso miesto (kitų miestų, kaimų)?
7. Kurioje Kauno vietoje rengti šokiai buvo laikomi pačiais populiariausiais? Kodėl? Ar lengva buvo į juos patekti?
8. Kokie lankytojai rinkosi į populiariausiais laikomus Kauno miesto šokius?
9. Ar šokuose bendraudavo skirtingų socialinių sluoksnių jaunimas: pvz., studentai ir darbininkai; darbininkai ir inteligentai? Jei ne – kodėl?
10. Ar studentai labiau vertino aukštosiose mokyklose rengiamus šokius, nei tuos, kurie vyko kitose miesto vietose? Kodėl?
11. Ar miesto mikrorajono, kuriame vyko šokiai, gyventojai jautėsi tų šokių šeiminkais? Jei taip, kaip jie priimdavo atvykėlius iš kitų miesto vietų? Kaip elgėsi atvykėliai?
12. Ar šokuose kildavo konfliktų? Dėl kokių priežasčių jaunimas konfliktavo?
13. Kaip konfliktai būdavo sprendžiami?
14. Ar jaunimas prieš šokius, šokių metu vartojo svaigalus?
15. Kokia muzika skambėjo šokuose?
16. Ar šokiui galėjo pakviesti tik vaikinai? Jei ne, kokiais atvejais šokiui galėjo pakviesti mergina?
17. Ar mergina galėjo atsisakyti eiti šokti? Dėl kokių priežasčių merginos atsisakydavo?
18. Kaip į atsisakymą reaguodavo vaikinai?
19. Kaip vaikinai pakviesdavo šokiui patikusią merginą?

20. Kaip vaikinai elgėsi pasibaigus šokiui: padėkodavo, palydėdavo į vietą?
21. Ar mergina į šokius galėjo ateiti viena? Ar tai buvo padoru, saugu?
22. Dėl kokių priežasčių jaunimas lankėsi šokuose?
23. Kokia atmosfera vyravo šokuose?

Priedas Nr. 3

Rekomendaciniai garso įrašų sąrašai diskotekoms, sudarytojas muzikologas L. Šaltenis. Originalas spausdintas LTSR kultūros ministerijos LTSR mokslinio metodinio kultūros centro metodiniame leidinyje „Diskotekų organizavimas“. Vilnius, 1983. P. 7–9

Muzikiniai įrašai iš LTSR mokslinio metodinio kultūros centro garso įrašų studijos fondu

Įžanginė muzika

- „Pavasario miestas“ (G. Rakauskas) – atlieka roko ans. „Saulės laikrodis“.
- „Ilgas laukimas“ (T. Makačinas) – L. Vilkončiaus vad. ans.
- „Paslaptinga galaktika“ (J. Lusens) – ans. „Zodiac“.
- Improvizacija dainos „Laura“ tema (G. Rozenbergas) – G. Rozenbergo vad. ans.

Programos muzika

- „Nepavykęs pasimatymas“ (A. Cfasmanas) – P. Vyšniausko vad. džiazo kvartetas.
- „Karatė“ (V. Čekasinas) – orkestras „Trimitas“.
- „Diskofonija. B2 – lietuvių liaudies daina“ (aranžuota G. Kuprevičiaus) – ans. „Argo“.
- „Skrydys į Eldoradą“ (J. Lusens) – ans. „Zodiac“.

Motyvuota muzika

- „Tau, Tėvyne“ (T. Makačinas, J. Mačiukevičius) – L. Vilkončiaus vad. vok. kvartetas.
- „Mums rūpi pasaulio likimas“ (A. Raudonikis, E. Drėgva) – VIA vad. M. Suraučiaus.
- „Dar ne kartą“ (L. Vilkončius, R. Puchalskaitė) – iš telefilmo „Bendraamžiai“, atl. L. Vilkončius.
- „Daina apie D. Bruno“ (M. Čykla) – VIA „Menuetas“.

Nuotaikos muzika

I grupė (12–15 metų amžiaus)

- „Čiunga – čianga“ (V. Šainskis) – Leningrado diksilendas.
- „Jurga, Jurgita“ (B. Gorbulskis, P. Gaulė) – V. Malinauskas.
- „Rytinė gimnastika“ (V. Vysockis) – V. Vysockis.
- „Geri vyrai“ (V. Kernagis) – V. Kernagis.
- „Ši dainelė“ (H. Kiao) – VIA „Apelsin“.

„Riešutų žydėjimas“ (O. Ditkovskis, S. Geda) – VIA „Vilniaus aidai“.
„Muškietininko dainelė“ (M. Dunajevskis) – VIA „Festival“.
„Dagna“ (G. Pauga, P. Valentinas) – VIA „Nerija“.
„Du gaideliai“ (lietuvių l. daina) – VIA „Nerija“.
„Plačiau ratą“ (R. Paulas, I. Reznikas) – VIA „Ariel“.

II grupė (16–25 metų amžiaus)

„Autoriali“ (V. Ganelinas, A. Bukantas) – V. Malinauskas.
„Mari, Mari“ (O. Alminas) – ans. „Rock – hotel“.
„Bitlų prisiminimui“ (S. Naminas, A. Slizunovas) – S. Namino roko grupė.
„Kai nieko neturi“ (B. Bartusevičius, A. Macevičius) – roko ans. „Hiperbolė“.
„Trubadūras magistralėje“ (G. Grapsas, V. Mirtemas) – ans. „Magnetic band“.
„Autostradų kaspiniai“ (R. Skyrius, G. Mackevičius) – „Trimito“ estradinė grupė.
„Atverk langus“ (K. Kelmis, A. Smejanas) – ans. „Roc – ateljė“.
„Muzikiniai namai“ (D. Ivanovas, V. Charitonovas) – V. Badjarovo roko grupė.
„Lietuviai“ (G. Tautkus, J. Mačiukevičius) – Kauno teritorinio statybų tresto roko grupė vad. brolių Tautkų.
„Rokenrolas“ (B. Reznikas) – VIA „Eolika“.

III grupė (per 25 metų)

„Dar širdyje ne sutema“ (A. Raudonikis, P. Gaulė) – A. ir V. Frankoniai.
„Vestuvinis žiedas“ (V. Šainskis, M. Riabininas) – VIA „Leisia pjesnia“.
„Laimės paukštis“ (A. Pachmutova, N. Dobronravovas) – VIA „Zdrastvui pjesnia“.
„Kaip gera turėti namus“ (M. Garberis, A. Baltakis) – roko grupė „Hiperbolė“.
„Jei neišsiskirsime“ (V. Dobryninas, L. Derbeniovas) – VIA „Krasnyje maki“.
„Daina apie prarastą laiką“ (Z. Liepinis, B. Breikas) – VIA „Medo“.
„Su tavimi“ (B. Gorbulskis, A. Bukantas) – VIA „Vilniaus aidai“.
„Trys šuliniai“ (F. Zakirovas) – VIA „Julla“.
„Senovinis laikrodis“ (R. Paulas, I. Reznikas) – A. Pugačiova;
„Leisk palinkėt“ (T. Leiburas, V. Kernagis) – VIA „Nerija“.

Atsipalaidavimo muzika

„Gėlės veidrodyje“ (T. Makačinas, V. Bložė) – L. Vilkončius.

„Ledi bliuz“ (G. Grapsas) – ans. „Magnetic band“.

„Maestro“ (R. Paulas, I. Reznikas) – A. Pugačiova.

„Himnas saulei“ (S. Naminas, V. Charitonovas) – S. Namino roko grupė.

Tarpinė muzika

„O aš galvojau“ (M. Vaitkevičius, A. Mikuta) – „Trimito“ estradinė grupė.

„Suliko“ (gruzinių l. daina) – VIA „Integral“.

„Šis pasaulis“ (A. Zacepinas) – VIA „Ritm“.

„Vesterno stiliuje“ (T. Aare) – VIA „Apelsin“.

Muzika klausymui

„Duryš dykumoje“ (G. Rakauskas) – roko ans. „Saulės laikrodis“.

„Diskofonija. A2“ (G. Kuprevičius) – ans. „Argo“.

„Milijonai metų iki mūsų eros“ (D. Tuchmanovas, V. Tušneva) – ans. „Moskva“.

„Sidabrinė svaja“ (J. Lusens) – ans. „Zodiac“.